

60. Tiistaina 19 päivänä toukokuuta 1992

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi valtion virkaehtosopimuslain 2 ja 5 §:n muuttamisesta 1786

Hallituksen esitys n:o 43
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 4

2) Ehdotukset laeiksi rehulain 13 §:n muuttamisesta ja lannoitelain 10 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys n:o 35
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 5

Ainoa käsittely:

3) Muistutus valtioneuvoston jäsenten virkatoimen lainvastaisuudesta

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 4

Toinen käsittely:

4) Ehdotus laiksi Venäjän federaation kanssa yhteistyöstä Murmanskin alueella, Karjalan tasavallassa, Pietarissa ja Lenin-gradin alueella tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 1825

Hallituksen esitys n:o 9
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 5

Ensimmäinen käsittely:

S. 5) Ehdotukset laeiksi puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta ja sotilasopetuslaitoksista annetun lain kumoamisesta 1825

Hallituksen esitys n:o 220/1991 vp
Puolustusvaliokunnan mietintö n:o 2

6) Ehdotukset laeiksi patentti- ja rekisterihallituksesta ja patentti- ja rekisterihallituksen valitusasioiden käsittelystä sekä eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta 1826

Hallituksen esitys n:o 25
Talousvaliokunnan mietintö n:o 21

Esitellään:

7) Hallituksen esitys n:o 57 laiksi puoluelain 10 §:n muuttamisesta

8) Hallituksen esitys n:o 58 laiksi maidon, sianlihan ja viljan vientikustannusmaksusta annetun lain 7 ja 9 §:n muuttamisesta 1828

9) Ed. Kalliomäen ym. lakialoite n:o 13 kiinteistöverolaiksi 1830

10) Ed. Mäkelän ym. lakialoite n:o 14 kiinteistöverolaiksi 1833

Pöydällepanoa varten esitellään:

11) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 16 hallituksen esityksen johdosta valtion liikelaitoksia koskevan lainsäädännön muuttamisesta (HE 39).....

S.

12) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 17 hallituksen esityksen johdosta laiksi leimaverolain muuttamisesta (HE 48) 1833

13) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 6 hallituksen esityksestä laiksi eläintautilain muuttamisesta (HE 36) „

Puhetta johtaa puhemies Suominen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat U. Anttila, Astala, Iivari, Isohookana-Asunmaa, Juhantalo, Jätteenmäki, Kaarilahti, Kemppainen, Koistinen, Korkea-osa, Koski, M. Laukkanen, V. Laukkanen, P. Leppänen, Markkula, Metsämäki, Miettinen, Morri, Mölsä, O. Ojala, Rask, E. Rehn, Salolainen, Seppänen, Skinnari, Särkijärvi, Tuomioja, Varpasuo, Viinanen ja Virrankoski.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuu ed. Koski.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi ed. M. Laukkanen, virkatehtävien vuoksi edustajat Juhantalo, Korkea-osa, Markkula, Miettinen, Rask, Seppänen, Tuomioja, Viinanen ja Virrankoski sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Iivari, Metsämäki, Mölsä, E. Rehn, Skinnari ja Varpasuo, tämän kuun 21 päivään virkatehtävien vuoksi ed. Särkijärvi sekä 22 päivään sairauden vuoksi ed. P. Leppänen, virkatehtävien vuoksi ed. Salolainen ja yksityisasioiden vuoksi ed. Koistinen.

Uusia hallituksen esityksiä

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvaan toukokuun 15 päivästä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 60—63, jotka nyt on edustajille jaettu.

S. Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 117, 120, 122, 125, 135 ja 138. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi valtion virkaehtosopimuslain 2 ja 5 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 43
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 4

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotukset laeiksi rehulain 13 §:n muuttamisesta ja lannoitelain 10 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 35
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 5

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Muistutus valtioneuvoston jäsenten virkatoimen lainvastaisuudesta

Ainoa käsittely
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 4

P u h e m i e s : Ainoaan käsittelyyn esitellään viime istunnossa tähän istuntoon pöydälle pantu päiväjärjestyksen 3) asia.

Huomautan valtiopäiväjärjestyksen 62 §:n säännöksestä, jonka mukaan edustaja saa häntä henkilökohtaisesti koskevassa asiassa olla mukana keskustelemassa, mutta ei päätöstä tekevässä.

Keskustelu:

Ed. Z y s k o w i c z : Arvoisa herra puhemies! Hyvät kansanedustajat! Perustuslakivaliokunta on käsitellyt ed. Rinteen ja viiden muun edustajan 21 päivänä helmikuuta 1992 allekirjoittaman kirjelmän, joka sisältää ministerivastuulain mukaisen muistutuksen pääministeri Esko Ahon, valtiovarainministeri Iiro Viinanen ja työministeri Ilkka Kanervan virkatoimen lainvastaisuudesta.

Kirjelmän mukaan pääministeri Aho, valtiovarainministeri Viinanen ja työministeri Kanerva ovat rikkoneet hallitusmuodon 6 §:n 2 momenttia ja muita työllisyyttä koskevia lakeja sekä laiminlyöneet tehtävänsä työllisyyden hoidossa ja lisäksi pääministeri Aho ja valtiovarainministeri Viinanen ovat maan ilmeiseksi vahingoksi johtaneet virka-asemaansa väärin käyttäen valtion talouspolitiikkaa niin, ettei valtiovalta ole voinut toteuttaa hallitusmuodon 6 §:n 2 momentissa säädettyä työllistämisvelvoitettaan.

Ministerivastuulaki koskee valtioneuvoston jäsenten oikeudellista, tarkemmin sanottuna rikosoikeudellista, vastuuta. Ministerivastuulain 7 §:n mukaan lainvastaisena menettelynä, josta valtioneuvoston jäsen voidaan panna syytteeseen valtakunnan oikeudessa, on pidettävä sitä, 1) "jos hän virkatoimissaan on ollut avullisena ilmeiseen laittomuuteen tahi sitä edistänyt;" 2) "jos hän maan ilmeiseksi vahingoksi on tahallansa väärinkäyttänyt virka-asemaansa, mikä menettely on katsottava virkarikokseksi; taikka" 3) "jos hän muuten jossakin virkatoimissaan on selvästi lainvastaisesti menetellyt".

Näiden edellytysten toteutumista voidaan arvioida vain, jos muistutuksessa esitetään yksilöityjä tekoja tai yksilöityjä laiminlyöntejä, joiden katsotaan merkitsevän jotain ministerivastuulaissa lähemmin säädettyä lainvastaisuutta.

Perustuslakivaliokunta on pitänyt muistutuskirjelmää rikosoikeudellisesti arvioiden luonteeltaan yleisenä ja yksilöimättömänä. Muistutus pohjautuu valiokunnan mielestä aivan yleisluonteisesti siihen, että Ahon hallitus on noudattanut

tietynlaista talous- ja työllisyyspolitiikkaa ja että samanaikaisesti työttömyys on kasvanut maassamme huomattavasti.

Valiokunta on mietinnössään katsonut, ettei ministerivastuulain vastaiseksi menettelyksi voi muodostua se, että muistutuksessa tarkoitetut valtioneuvoston jäsenet ovat myötävaikuttaneet sellaisen talouspolitiikan harjoittamiseen, jonka tarkoituksenmukaisuudesta muistutuksen tekijät ovat eri mieltä, eikä se että työttömien määrä on ylittänyt 300 000. Valiokunta ei pidä mahdollisena, että ministerin oikeudellinen vastuunalaisuus perustuisi noudatettuun yleiseen talouspolitiikkaan liitettyyn eräänlaiseen objektiiviseen seurausvastuuseen. Toisenlainen tulkinta olisi-kin avannut erikoisia näköaloja esimerkiksi tulevan perusoikeusuudistuksen kannalta.

Perimmältään muistutuskirjelmä mielestäni itse asiassa heijasteleekin harjoitettavaan talouspolitiikkaan kohdistuvaa poliittista erimielisyyttä. Muistutuskirjelmässä esimerkiksi katsotaan hallituksen aiheuttaneen Ahon, Viinanen ja Kanervan johdolla suurtyöttömyyttä mm. seuraavin tavoin: rajoittamalla julkisia investointeja silloin, kun niitä olisi pitänyt tuntuvasti lisätä; laiminlyömällä yrityselämään kohdistuvat elvytystoimet juuri nyt, kun ne olisivat välttämättömiä; ja vähentämällä raippaverolla ja muilla etujen huononnuksilla kansalaisten kulutusmahdollisuuksia juuri aikana, jolloin yrityselämä kipeimmin kaipaa asiakkaita.

Ensinnäkin vallitsee poliittista erimielisyyttä siitä, onko hallitus laiminlyönyt esimerkiksi yrityselämään kohdistuvat elvytystoimet. Toiseksi saattaisi olla niin, että toisenlainen politiikka olisi pitänyt työttömyyden pienempänä tai sitten johtanut suurempaan työttömyyteen. Tästä ei voi olla minkäänlaista ehdotonta varmuutta, on vain erilaisia poliittisia ja talouspoliittisia näkemyksiä.

Erimielisyys noudatettavasta talouspolitiikasta ja sen oikeellisuudesta mm. työttömyyden kannalta on mitä tyypillisin politiikan alaan kuuluva kysymys, siis poliittinen erimielisyys. Hallituksen vastuu talouspolitiikastaan kuuluu poliittisen järjestelmän ja poliittisen vastuun piiriin, joka on esillä kaiken aikaa eduskunnassa. Päivänpolitiikan iskulauseena eri tahot voivat luonnehtia jonkin hallituksen talouspolitiikkaa vaikkapa "rikolliseksi", mutta kaikkien tulisi ymmärtää, ettei ministerivastuulaissa lainvastaisuutta ole laitettu lainausmerkkeihin. Ministerivastuulaissa on kysymys rikosoikeudellisesti lainvastaisten tekojen tai laiminlyöntien arvioi-

misesta eikä ministerivastuumuistutus ole oikea keino ratkoa politiikan alan erimielisyyksiä.

Valiokunnan mietintö ei ole yksimielinen. Varsinainen pääasia muistutuskirjelmän valiokuntakäsittelyssä on se, että valiokunnan tulee antaa eduskunnalle lausunto siitä, ovatko valtioneuvoston jäsenet menettelleet lainvastaisesti. Tämän pääkysymyksen osalta valiokunnan enemmistön kannasta poikkeaa yksi vastalause, jonka on allekirjoittanut kolme valiokunnan jäsentä tai varajäsentä. Muut vastalauseet koskevat toisia seikkoja.

Arvoisa herra puhemies! Edellä lausumani perusteella ehdotan kunnioittaen eduskunnan päätettäväksi, että pääministeri Esko Ahoa, valtiovarainministeri Iiro Viinasta ja työministeri Ilkka Kanervaa vastaan tehty muistutus on raukeava.

Ed. Rinne (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Hallitusmuodon 6 §:n 2 momentti kuuluu sanatakkasti seuraavalla tavalla: "Kansalaisten työvoima on valtakunnan erikoisessa suojeluksessa. Valtiovallan asiana on tarvittaessa järjestää Suomen kansalaiselle mahdollisuus tehdä työtä, mikäli laissa ei ole toisin säädetty." Ja laissa ei ole toisin säädetty. Nyt on ainutlaatuinen tilaisuus kysyä perustuslakivaliokunnan puheenjohtajalta:

Koska tämä säännös voi tulla voimaan? Tuleeko se voimaan silloin, kun koko työvoima on työttömänä eli työttömyysaste on 100 prosenttia, vai astuuko se voimaan silloin, jos ja kun vielä on työllisiä enemmän kuin työttömiä? Tämentävä kysymys, johon toivon täsmällistä vastausta.

Ed. Zyskowiec (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tämän asian yhteydessä ja itse asiassa parin samantapaisen asian yhteydessä samoin kuin muutenkin tulkitessaan hallitusmuodon 6 §:n 2 momenttia perustuslakivaliokunta on todennut, että siinä asetetaan yleisluonteinen, yleinen tavoite pyrkimisestä täystyöllisyyteen. Tavoite on kuitenkin sellainen, että sitä voidaan lähestyä vain kaikkien eri tahojen, lähinnä hallituksen ja eduskunnan, yhteistyöllä. Oleellista tämän asian kannalta on se, että hallitusmuodon 6 §:n 2 momentti ei voi asettaa — vaikka, ed. Rinne, totta kai se hallitusmuodon pykälä on koko ajan voimassa — sellaista objektiivista rikosoikeudellista vastuuta, että voitaisiin katsoa, että jotkin ministerit pelkäävät sen vuoksi, että hallitusmuodon 6 §:n

2 momentti on sen sisältöinen kuin on ja sen vuoksi, että maassa on työttömyyttä tai että työttömyys on lisääntynyt hallituksen aikana, olisivat rikosoikeudellisessa ministerivastuulain tarkoittamassa vastuussa.

Ed. Rinne (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Toisin sanoen se tarkoittaa sitä, että vaikka kaikki runsaat 2 miljoonaa suomalaista työkäistä olisivat työttömänä, perustuslain kohta on merkityksetön siinä mielessä.

Ed. Vistbacka (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Perustuslakivaliokunnan puheenjohtajan tulkinta hallitusmuodon 6 §:n 2 momentista on tietysti se tulkinta, jota nimenomaan kokoomus on harjoittanut perustuslakivaliokunnassa vuosien saatossa hyvinkin pitkään. Siitä olen perustuslakivaliokunnan puheenjohtajan kanssa samaa mieltä, että rikosoikeudellinen vastuu on tietysti asia erikseen. Mutta mitä hallitusmuodon asianomainen pykälä tarkoittaa? Valiokunnan enemmistön näkemys mukaan vuosien saatossa on ollut nimenomaan se, että hallituksen toimien on vastattava nimenomaan siitä, että pyritään parempaan, vaikka ei täystyöllisyyttä heti saavutettaisikaan, ei sillä tavoin, että lähdetään heikentämään työllisyyttä, kuten nykyinen hallitus on tehnyt.

Ed. Zyskowiec (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Rinteelle vastaan, että hallitusmuodon 6 §:n 2 momentti ei ole merkityksetön. Itse asiassa sillä on ollut monella tavoin merkitystä mm. perustuslakivaliokunnan siitä antamien tulkintalausuntojen kautta.

Oleellista nyt esillä olevan asian kannalta on se, että ministerivastuulaisissa on kyse siitä, että jotkin ministerit syyllistyisivät rikolliseen, lainvastaiseen tekoon. Sitä varten on olemassa mekanismi, jonka mukaan kansanedustajat voivat aloittaa esitutkintaprosessin perustuslakivaliokunnassa ja eduskunta voi päättää syytteesenpanosta. Ministerivastuulain tarkoittamassa menettelyssä on nimenomaan sen selvittämisestä kyse, ovatko valtioneuvoston jäsenet syyllistyneet rikosoikeudellisella tavalla lainvastaiseen menettelyyn. Kuten puheenvuorossani sanoin, tietysti poliittisena iskulauseena voidaan lausua ja ehkä joskus lausutaankin, että jonkin hallituksen politiikka on rikollista tai jonkin ministerin toiminta on rikollista. Ministerivastuulaisissa tämä asia ei ole tarkoitettu symboliseksi eikä sitä ole pantu lainausmerkkeihin. Ministerivastuu-

laissa todellakin tarkoitetaan sellaista menettelyä, jossa ministerit syyllistyvät lainvastaisiin tekoihin.

Esillä olevassa tapauksessa ei tällaista ole itse asiassa kukaan varsinaisesti väittänyt, puhumattakaan että perustusvaliokunta olisi tällaista havainnut. Tässä tapauksessa on kyse siitä, että on erimielisyyttä siitä, minkälainen talouspolitiikka olisi ollut työllisyyden kannalta edullista. Tämä erimielisyys ei voi olla sellainen seikka, joka antaisi aiheen rikosoikeudelliseen vastuuseen, ei myöskään se sinänsä objektiivinen seikka, että työttömyys on Ahon hallituksen ja mainittujen ministereiden toimikauden aikana lisääntynyt.

Ed. Halonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni perustuslakivaliokunnan puheenjohtajan perusteluissa on se aukokokohta, että nykyhallitus poikkeaa edeltäjistään sen suhteen, että vaikka työllisyys on aikaisemminkin saattanut kehittyä epäedulliseen suuntaan, niin tämä hallitus on edeltäjiään huomattavasti avoimemmin, sanoisin julkeammin, todennut, että työllisyyden kohentaminen ei kuulu sen tavoitteisiin. Tässä mielessä se muodostaa hyvin olennaisesti erilaisen tilanteen kuin aikaisemmin on ollut.

Mielestäni on kuitenkin selvästi nähtävissä, että nykyinen lainsäädäntö ei ole siinä mielessä täysin sopusoinnussa perustuslain uusimman pykälän kanssa, että voitaisiin päästä juridisesti, oikeudenkäynninomaaisesti, oikeaan lopputulokseen. Sen sijaan se mielestäni tuo erittäin selkeästi esille sen, että nykyhallitus ei kunnioita perustuslain pykälää ja niiden kansalaisille antamia perusoikeuksia.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Zyskovicz yritti jollakin tavalla kiertää mielestäni ed. Rinteen äskeistä kysymystä. Hän selitti, mistä syystä tämän hallituksen ei nyt tarvitse olla vastuusta työttömyydestä, mutta ed. Rinteen kysymyshän kuuluikin: Mikä olisi ed. Zyskoviczin mielestä sellainen tilanne, jossa voitaisiin hallitus tai jokin muu asettaa perustuslain kyseisen kohdan perusteella vastuuseen?

Haluaisin jatkaa kysymystä toteamalla, että jos ed. Zyskovicz ei pysty vastaamaan tähän eli ei pysty löytämään sellaista tilannetta ja kertomaan, miten tästä asetettaisiin ja kuka vastuuseen, silloinhan tämä perustuslain kohta on aivan ilmeisesti tarpeeton ja se voidaan poistaa.

Ed. Zyskovicz (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Halosen puheenvuoron johdosta totean ensinnäkin, että en ole havainnut nykyisen hallituksen ilmoittaneen, ettei työllisyyden kohentaminen kuulu sen tavoitteisiin. Päävastoin itse olen ymmärtänyt, että hallitus pyrkii sillä talouden kohentamispolitiikallaan, johon kaikki voimat tässä vaiheessa on suunnattava, nimenomaan siihen, että saadaan talous kuntoon ja sitä kautta luonnollisesti myös työllisyys tässä maassa paranemaan.

Mutta keskustelu, jota, ed. Halonen, nyt käymme, hallituksen talouspolitiikasta ja sen tavoitteista ja varsinkin keskustelu, jota kirjelmän muodossa käydään hallituksen talouspolitiikan keinojen onnistuneisuudesta työllisyyden kannalta, mielestäni hyvin kertoo siitä, että kyse on talouspoliittisesta erimielisyydestä. Kirjelmän allekirjoittajat ovat sitä mieltä, että hallituksen talouspolitiikka on epäonnistunut ja johtanut työttömyyden kasvuun. Hallitus on sitä mieltä, että työttömyyden kasvu johtuu vaikeasta lamasta, jossa olemme ja johon on moniakin syitä, ja että toisenlainen talouspolitiikka olisi saattanut johtaa esimerkiksi vielä pahempaan tilanteeseen työllisyyden kannalta. Mutta tämä erimielisyys koskee talouspolitiikkaa, eikä se, että hallitus on talouspolitiikasta eri mieltä kuin oppositio, voi muodostaa edellytystä ministerivastuulain mukaiselle oikeudelliselle vastuulle.

Näin ollen ed. Paloheimolle on vastattava, kun hän kysyy, mikä olisi se tilanne, jossa vastuu konkretisoituu: Ed. Paloheimo, se tilanne, jossa ministerivastuulain tarkoittama oikeudellinen vastuu konkretisoituu, on tilanne, jossa ministerit syyllistyvät lainvastaisiin tekoihin, rikkovat lakia ja menettelevät lain vastaisesti. Se ei kerro siitä, että hallitusmuodon kyseinen pykälä olisi tarpeeton. Valtiosäädäntö on täynnä pykäläitä, joissa ei ole sanktioita. On lukemattomia valtiosäännön pykäläitä, joille ei ole erikseen sanktioita. Niillä on oma merkityksensä. Eivät ne ole tarpeettomia, mutta se ei merkitse sitä, että olisi jokin objektiivinen seurauksenvastuu, että ministerit pannaan valtakunnanoikeuteen siitä, jos jokin olotila ei ole tyydyttävä.

Ed. Koskinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On jälleen sekoitettu ministereiden oikeudellinen ja poliittinen vastuu. Olemme ed. Ahon kanssa vastalauseessamme todenneet juuri tästä erosta seuraavaa: "Mielestämme ministerivastuulain mukaisiin syytetoimiin ei ole aihetta. Sitä vastoin haluamme kiinnittää huo-

miota siihen, ettei ministerivastuulaki vanhentuneena ja juridista vastuuta korostavana ole käytökelpoinen tapa arvioida ministereiden poliittista vastuuta. Syytekirjelmässä mainittujen ministereiden toimissa on mielestämme piittaamattomasti sivuutettu työllisyyden hoito." Eli juuri hallituksen politiikkaan voidaan syystäkin kriittikkiä kohdentaa.

Mutta ministerivastuulain soveltaminen olisi edellyttänyt lainvastaisuutta. Esimerkkinä työllisyyden hoidon osaltahan tästä olisi ollut sen kaltainen menettely, että olisi työllisyyslain mukaisia velvoitteita lähdetty määrätietoisesti rikkomään. Tällaisia yrityksiähän tapahtui parin kypulaiskunnan osalta, mutta nekin peräytyivät, kun työvoimahallinto piti kiinni siitä tulkinnasta, että työllisyyslain velvoitteista ei lähdetä periksi antamaan. Käytännössä hallituksen toimia on ohjannut juuri ed. Halosen mainitsema piittaamattomuus, ettei ole määrätietoisesti pyrittykään työllisyyttä kohentamaan.

Hallitusmuodon säännös tältä osin pitää sisälleen ennen kaikkea työllisyyslainsäädännön kehittämismveloitteen. Kun maata lailla rakennetaan, toimien pitää tähdätä parempaan työllisyyteen. Ed. Zyskovicz on viitannut siihen parissa perustuslakivaliokunnan lausunnossa ja mietinnössä otettuun työllistämistavoite-sisältöön, joka merkitsisi olennaista heikennystä hallitusmuodon tähän saakka vakiintuneeseen tulkintaan. Toivottavasti keskusta, joka asiassa on hairahtunut edellisten kausien työllisyystulkintalinjaltaan, palaisi vanhoille raiteille eikä lähtisi kokoomuslaiseen tulkintaan ...

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. H a l o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Koskinen toi jo esiin pitkälti samoja asioita, joita aioin sanoa perustuslakivaliokunnan puheenjohtajalle Zyskoviczille.

Kuten sanoin, juridiikka ja politiikka tässä ovat kuin kaksoset samassa veneessä. Minusta tuntuu, että ed. Zyskoviczin halu puolustaa hallitusta on enemmän poliittista kuin juridista, vaikka se onkin juridiikan kaapuun kätkeyty. Se on tietysti täysin sallittavaa.

Mutta jos katsotaan niitä kansalaisten perusoikeuksia, joita nyt vähäisessä määrin on meidän perustuslakimme laitettu, mielestäni oikeustajun kannalta erittäin tärkeä seikka on, voidaan-ko katsoa, että myös hallituksen jäsenillä on velvollisuus noudattaa niitä tavoitteita, joita on perustuslakia myöten kirjattu. Tässä mielessä

katseeni ei niinkään kohdistu työministeri Kanerva, vaan työasiainvaliokunta onkin ollut ilman töitä pitkän aikaa, vaan pikemminkin hallituksen johtokaksikkoon: pääministeriin ja valtiovarainministeriin, jotka eivät ole nostaneet työllisyyspolitiikkaa oikeaan asemaan talouspolitiikassa; se kiistämättä perustuslaissamme on katsottu keskeiseksi ottamalla sitä koskeva työvoiman suojelupykälä perustuslakiin. Kysymys moraalista on kuitenkin sekä juridiikan että politiikan takana.

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pari vuotta sitten tulin luke-neeksi aikoinaan edustajana toimineen Sakari Knuuttilan kirjan siitä prosessista, jolla hallitusmuodon 6 §:n asianomainen momentti saatiin aikaan 1970-luvulla. Siinä katsannossa keskustelu on mielestäni varsin arvokas ja tarpeellinen. Erittäin merkityksellisenä pidän sitä, kuten ed. Zyskovicz äsken totesi, että tämä kohta sinänsä hallitusmuodossa on tarpeellinen. Nyt herää kysymys siitä, miten asianomainen momentti pitäisi kirjoittaa, jotta se johtaisi rikosoikeudelliseen vastuuseen, jos sen mukaisesti ei toimitakaan kulloisenkin hallituksen toimenpitein.

Ed. A n d e r s s o n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Zyskovicz väitti, että hallitus on pyrkinyt politiikallaan vähentämään työttömyyttä, hän tietysti tietää, ettei tämä pidä paikkaansa. Hän tietää myös, että hallitus on valinnut sellaisen ultramonetaristisen talouspoliittisen linjan, joka johtaa siihen, että työttömyys kasvaa, ja työttömyyttä käytetään tietoisesti talouspolitiikan välineenä. Tästä on osoituksena esimerkiksi Sixten Korkmanin artikkeli Postipankki-lehdessä viime vuoden loppupuolella, jossa hän sanoi, että voitaisiin elvyttää, jos ei elvytyksen kautta vähennettäi työttömyyttä. Tämä on mielestäni selkeätä monetaristista puhetta.

Kun katsoo hallituksen linjaa, totta kai työllisyyden hoitaminen lopulta ratkeaa sillä, että talous saadaan kuntoon. Mutta kysymys on nyt siitä, aiotaanko monta vuotta uhrata suurta osaa työvoimasta tämän politiikan alttarilla, mikä on hyvin epäsosiaalinen linja.

Muistutan vielä, että ministeri Kanerva yritti tuoda parin miljardin työllistämishojelman, joka olisi taannut yli 20 000 työpaikkaa. Se hyvin tylysti torjuttiin.

Siis väitteet siitä, että työvoima olisi ollut tämän hallituksen erityisessä suojelussa, eivät

pidä paikkaansa. Siinä mielessä hallitus on perustuslain vastaisesti toiminut ja toimii edelleen.

Ed. Jaakonsaari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mahtaa Suomen työttömien joukosta tuntua oudolta tämä juridinen saivartelu. Olen samaa mieltä kuin ed. Andersson, että hallitus on valinnut joukkotyöttömyyden talouspolitiikan yhdeksi välineeksi. Kieltämättä sillä rakenteita korjataan tämän päivän Suomessa mutta erittäin julmasti ja niin kuin monet ekonomistit ovat jo todistaneet: ei ainoastaan julmasti vaan myös tyhmästi, koska joukkotyöttömyydellä syödään tulevaisuuden voimavaroja. Se, että hallitus ei pidä työllisyyttä talouspolitiikan tärkeimpänä tavoitteena, on dokumentoitu monien ministereiden lausuntoihin. Olikohan pääministeri, joka kehitti jopa niin nerokkaan ajatuksen, että työllisyyden hoito siirretään kokonaan työmarkkinajärjestöille ikään kuin pois hallitukselta? Jos tällainen kannanotto ei johda sellaisen johtopäätöksen tekemiseen, että työllisyyden hoito ei ole tärkeä talouspoliittinen tavoite hallituksella, millainen lausunto sitten?

Myös kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenjohtaja Sasi antoi jokin aika sitten Kalevalle haastattelun, jossa hän puolusteli sitä, että hallituksen sisällä on erilaisia näkemyksiä veropoliitikasta, devalvaatiosta jne. Hän sanoi, että tällä tavallahan puolueet rakentelevat omia profiileitaan. Kun tällainen profiiliin rakentaminen pitää korkoja yllä ja kun korkeat korot synnyttävät konkurssseja ja työttömyyttä, todellakin voidaan rehellisesti sanoa, että tälle hallitukselle on täysin toisarvoista se, kuinka suureksi työttömien armeija Suomessa kasvaa.

Ed. Liikkanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun on kuunnellut ed. Jaakonsaaren ja muiden opposition edustajien puheenvuoroja, täytyy todella ihmetellä niitä väitteitä, että Ahon hallitus olisi vuoden toiminnan jälkeen todella aiheuttanut kaiken sotkun ja työttömyyden, josta nyt puhutaan. Olen myös sitä mieltä, että työttömät kyllä ymmärtävät tällaisen keskustelun tason. Ei tällä tavalla Suomessa työttömyyttä saada parannetuksi, vaan salissa pitäisi tehdä rakentavia esityksiä.

Ihmettelen nimenomaan sitä, että tällaiset syytöskirjelmät tulevat nimenomaan sosialidemokraattien taholta. Sosialidemokraattien aikana 5–10 vuotta sitten olisi jo pitänyt oivaltaa talouspolitiikan linja, mihin sellainen talouspoli-

tiikka johtaa. Nyt me olemme niiden talouspoliittisten päätösten tuloksena tilanteessa, jossa maassa työttömyys pahenee. Olen aivan varma, että Suomi ei tällaista menettelyä kestä, että me täällä riitelemme. Minä ainakin omalta kohdaltani toivoisin, että salissa tulisi nimenomaan esityksiä niistä keinoista, millä tavalla Suomessa työttömyys saadaan alenemaan. Eivät asiat parane riitelemällä ja syytelemällä toisia.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Jaakonsaari vastauspuheenvuorossaan totesi, että pääministeri on puhunut siitä, että vastuu työllisyydestä siirtyy ay-liikkeelle entistä enemmän. Ed. Jaakonsaari, näin tulee todella käymään, jos Suomi menee EY:n täysjäseneksi, koska sen jälkeen työvoimakustannusten jousto on ainoa, millä me voimme vastata niihin suhdanteiden vaihteluihin, joita kansainvälisillä markkinoilla on.

Toiseksi, ed. Jaakonsaari, 15.3.1988 valtiovainministeriön ja Suomen Pankin yhteistyönä esiteltiin talousneuvostolle muistio tulevaisuuden skenaarioista ja se nimenomaan selkeästi kertoi, että jos sama meno jatkuu, tässä maassa on lähes 200 000 työtöntä huonoimman vaihtoehdon mukaan vuonna 1988. Talousneuvosto merkitsi tämän silloin tiedoksi, ja, ed. Jaakonsaari, sosialidemokraatit olivat siinä hallituksessa mukana. Jos silloin olisi ryhdytty rakenteita korjaamaan ja varauduttu tilanteeseen, joka silloin jo oli tiedossa, olisimme aivan toisenlaisen työttömyyden tilanteessa.

Minusta nyt on turha etsiä kovin paljon syllisiä. Tärkeintä on se, että me yhdessä haemme keinoja, joilla tästä tilanteesta päästäisiin mahdollisimman vähin vaurioiden eteenpäin. Tässä maassa on 340 000 työtöntä siitä syystä, että täällä on eletty yli varojen ja sitä on tehty koko 80-luku, ja silloin vastuussa ovat olleet kaikki kolme suurta puoluetta. Kukaan ei ole toistaan parempi.

Ed. Sasi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Luulen, että jokaisen meistä salissa tulisi tunnustaa se tosiasia, että kaikilla poliittisilla puolueilla tavoitteena on täystyöllisyys. Meillä vain on erilaisia käsityksiä siitä, millä tavoilla parempi työllisyystilanne ja täystyöllisyystilanne voidaan saavuttaa.

Jos ajatellaan hallituksen omia toimenpiteitä, niin hallitus tänä keväänä kokosi kansantaloustieteen professoreista oman asiantuntijatyöryhmän, jolla arvioitettiin hallituksen talouspolitiik-

ka. Nuo kaikki parhaat asiantuntijat, jotka olivat aikaisemmin jopa kritisoineetkin hallitusta, päätyivät siihen lopputulokseen, että pitkällä tähtäimellä ainoa kestävä kehitys pysyväksi työllisyystilanteen parantamiseksi on se talouspolitiikka, jonka hallitus on omaksunut. Tietysti voidaan kysyä, olisiko niin, että jos omaksuttaisiin jokin toinen talouspolitiikka, niin pitäisikö sen johtaa siihen, että ministereitä rangaistaisiin ministerivastuulain nojalla.

Ehkä on syytä vielä lyhyesti muistuttaa siitä perustosiasta, että kaikkein keskeisin syy työttömyystilanteeseen tällä hetkellä on se, että Suomen Neuvostoliitonkauppa romahti aikoinaan, ja se on tekijä, joka on ollut kiistatta hallituksen toimivallan ulkopuolella.

Keskustelun luonnekin täällä selvästi osoittaa, että kyse on siis talouspoliittisista erimielisyyksistä ja ei ole yhtä ainoaa objektiivista oikeata talouspoliittista ratkaisua, joka tieteellisesti voitaisiin oikeaksi todistaa, minkään ideologian mukaisesti osoitettavissa. Tältä osin on kyse poliittisesta vastuusta tosiasia.

Otetaan esimerkki. Jos tällä hetkellä työllistettäisiin voimakkaasti enemmän henkilöitä ja kaikki työllistämiskustannukset maksettaisiin, vaihtoehtona sen rahoittamiseen olisi kiristytävä verotus, joka vähentäisi kulutuskysyntää ja tällä tavalla heikentäisi kasvua ja kasvumahdollisuuksia. Tai jos se rahoitettaisiin lainanotolla, se merkitsisi korkotason nousua ja tätä kautta lisääntyvää työttömyyttä. (Ed. Rinne: Ilaskivi on tästä toista mieltä!) Ei siis ole olemassa mitään patenttiratkaisua. Tämä on kysymys, joka poliittisen vastuun puitteissa ratkaistaan vuonna 95. Se on tapa, jolla meidän kansanvaltaisen järjestelmämme toimii.

Herra puhemies! Lopuksi kysynkin vain, olisiko tilanne se, että kun tulee perusoikeusuudistus ja sen yhteydessä oikeus asuntoon, niin onko niin, että jos Suomessa on yksikin asunnoton, siinä tilanteessa olisi oikeus ja mahdollisuus rangaista sellaista ministeriä ...

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. Häkämies (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kuuntelin hämmästyksellä ed. Jaakonsaaren puheenvuoroa, jossa hän moitti hallitusta siitä, että hallitus pyrkii rakenteita korjaamaan politiikkaan. (Ed. Jaakonsaari: Joukkotyöttömyydellä!) Voin vain kuvitella, millaiseen suuntaan Suomi olisi kehittyvässä, jos noudatettaisiin tyylihuhtaasti sitä politiik-

kaa, jota tämän ministerivastuulain perusteella tehdyn muistutuksen allekirjoittajat vaativat. Se olisi suomalaisen työttömän kannalta todella tuhoisaa. (Ed. Rinne: Se on Ilaskiven linja!) Erityisesti se olisi sitä tulevaisuudessa.

Hyvän kuvan tietysti siitä, miten sosialidemokraatit toimivat, saa tästä asiasta, koska tässä kysymyksessä allekirjoittajat ja ilmeisesti koko sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä vaativat sellaista politiikkaa, joka on esimerkiksi täydellisesti ristiriidassa sen politiikan kanssa, jota sosialidemokraatit kunnallistasolla, siis siellä missä he nytkin joutuvat vastuuta kantamaan, harjoittavat. Jos katsoo esimerkiksi niitä kaupunkikuntia, joissa sosialidemokraatit ovat valtaa pitävä ryhmä, niin politiikka, jota kunnallistasolla tehdään, on aivan johdonmukaista maan hallituksen politiikan kanssa. Eli tässä hyvin tulee esiin se, mikä on on tilanteessa silloin, kun joutuu kantamaan vastuuta, verrattuna siihen että voi kirjoitella erilaisia muistutuksia vain saadakseen julkisuutta tai muutoin vain itseään huvittaakseen.

Ed. Vistbacka (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Liikkanen totesi, että Ahon hallitus ei vuoden aikana ole kaikkeen voinut syyllistyä näissä ongelmatilanteissa. Näin varmasti onkin.

Ed. S-L. Anttila viittasi määrättyihin lausuntoihin. Olen minäkin jossakin ollut mukana edellisen eduskuntakauden aikana ja kuunnellut ed. Anttilan vuodatuksia jopa niihin vähiin esityksiin, mitä edellinen hallitus teki. Kyllä silloin vastustettiin kaikkea.

Sen johdosta sanoisinkin ed. Liikkaselle, että sopii käydä hakemassa tuolta otteita niistä puheista ja äänestyspöytäkirjoista, mitä täällä on tehty. (Ed. Rinne: Karseata puhetta!) On rakentavia esityksiä. Muun muassa lisäbudjetin osalta tein niitä kolme, joilla olisi parannettu pientä ja keskisuurta yritystoimintaa. Ei mitään muuta kuin vastaan vain!

Ed. Törnqvist (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kyllä minullekin on tullut sellainen käsitys, että siinä vaiheessa, kun tämä hallitus muodostettiin, tehtiin linjavalinta. Linjavalinta oli se, että tämä maa ajetaan eurokuntoon konkurssien ja työttömyyden kautta, ja tätä linjavalintaa hallitus on kiitettävästi noudattanutkin.

Ed. Liikkanen toivoi täällä, että ei riitelyä eduskunnassa, vaan rakentavia ehdotuksia. Si-

nä hän on aivan oikeassa. Sosialidemokraatit ovat nyt reilun vuoden ajan joka mutkassa esittäneet, millä tavalla, millä keinoilla työllisyyttä voitaisiin elvyttää. Me olemme esittäneet, että vuokra-asuntorakentamista tulisi lisätä, ja linja on se, että omistusasuntoja lisätään. Me olemme esittäneet, että julkista rakentamista on aikaistettava, sellaista rakentamista, joka ei tuo lisäkuluja myöhemmin. Näin ei ole tapahtunut. Me olemme esittäneet, että ympäristöinvestointeja pitäisi lisätä, aikaistaa nyt, koska onhan selvää, että yksi työllistetty rakennusmies työllistää kaksi muuta teollisuudessa ja palveluissa.

Tällä tavalla me saisimme kotimaisen kysynnän elpymään, koska ei nousta pitkään pitkään aikaan, jos talouspolitiikka jatkuu tällaisena. Koko ajan leikataan kotimaista kysyntää. Ihmiset eivät enää uskalla kevätmekkoa ostaa, kun pelkäävät, koska joudutaan kiristämään uudelleen vyötä, ja henkinen ilmapiiri on todella surkea ihmisten mielissä. Minusta nyt pitäisi kotimaista kysyntää elvyttää sillä tavalla, että ihmisten usko siihen, että työllä tämä maa nostetaan, palautuu.

Ed. H a l o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On tietysti totta, että jo perusoikeuskomitean mietinnön tullessa julkisuuteen veljekset Sasi ja Zyskowicz näkivät peikkojen nousevan tulevaisuuteensa. Mutta on toinen asia se, että tavalliset ihmiset pitävät erittäin tärkeänä sitä, että vanhojen kunnioitettujen vapausoikeuksien rinnalle nostetaan taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset oikeudet.

Tämä kirjelmä, joka nyt on esityslistallamme keskusteltavana, on osoittanut erittäin hyvin, että nyt perustuslaissa olevissa pykälissä on istuvan hallituksen mielessä kahden kerroksen väkeä: on niitä pykäläiä, joita noudatetaan ja joita kunnioitetaan, ja niitä, joista ei niin paljon tarvitse välittää. Tässä mielessä on aivan totta ed. Sasin ja ed. Zyskowiczin toteamus, että juridiikka ja politiikka kietoutuvat toisiinsa.

Mutta tehdessämme tulevaisuuden vuoksi työtä pitäen silmällä myöskin samalla perusoikeusuudistusta on mielestäni erittäin valitettavaa se suhtautuminen, mikä nyt tulee porvarillisten puolueiden puolelta erittäin selkeästi esiin, että ihmisten taloudellisilla, sosiaalisilla ja sivistyksellisillä oikeuksilla ei ole mitään arvoa eikä hallituksen tarvitse niiden eteen mitään tehdä. Tämä ehkä on kaikkein keskeisintä eikä niinkään se napinpainallus, joka tämän keskustelun päätteeksi on tulossa.

Ed. J a a k o n s a a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Sasi totesi, että on valittavana joko korkea työttömyys tai verojen kiristäminen. Varmasti on näin. Mutta miksi tämä hallitus on valinnut molemmat? Juuri siksi, että verotuksen kiristäminen tässä suhdannetilanteessa aiheuttaa lisää työttömyyttä ja syventää lamaa, sosialidemokraatit ovat arvostelleet talouspolitiikkaa. Onneksi monet ekonomistit ovat tulleet tälle linjalle kritikoidessaan hallituksen talouspolitiikkaa. On todella hyvä asia, että yhden virallisen totuuden Suomesta päästään nyt vähitellen moniarvoisempaan talouspolitiikkaan keskusteluun. On hieno asia, että yliopistomaailmastakin on alkanut kantautua kriittisiä äänenpainoja suhteessa hallituksen talouspolitiikkaan.

On aivan totta, mihin moni kansanedustaja on täällä puuttanut, että syyllisten etsiminen näissä joukkotyöttömyyden oloissa on turhaa. Mutta valta- ja vastuusuhteitten löytäminen ja tervehdyttäminen on uutta poliittista kulttuuria ja erittäin tärkeää. Sanon sen ties kuinka mennen kerran täällä, että toki Suomessa on tehty suuria virheitä talouspolitiikassa, mutta se ei pelasta tätä hallitusta siltä tosiasialta, että vuoden ajan hallitus on ollut kävelevä kysymysmerkki, ajautunut kriisistä toiseen, syventänyt lamaa ja lisännyt työttömyyttä. Tämä on tämän hallituksen erittäin suuri virhe. Se on täällä epävarmuudella pitänyt korkotasoa korkeana. Suomalaiset maksavat kepu-korkoja, ja nämä kepu-korot kaatavat nyt terveitä yrityksiä ympäri Suomenmaata ja tämä lisää työttömyyttä. Tämä on tämän hallituksen talouspoliittinen virhe.

Ed. L i i k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä ed. Vistbacka toi esille, että hän on tehnyt rakentavia ehdotuksia työllisyyden parantamiseksi. Näin varmaan on, mutta täytyy muistaa tilanne, jossa tällä hetkellä olemme: Meidän lainanottoamme ei ole mahdollista lisätä, ja meidän ongelmamme todella on se, että maassa on korkea korkotaso ja näin ollen investointitoiminta ei lähde liikkeelle.

Olen suorastaan hämmästynyt sosialidemokraattien väitteistä, että Ahon hallitus ei ole tehnyt voitavaansa. Minun mielestäni Ahon hallitus on aivan oikein suunnannut kaikki voimavaransa pienten ja keski suurten yritysten toiminnan elvyttämiseen. Se on mielestäni ainoa tie, jolla voidaan saada työllisyyttä parannettua tässä maassa. Mutta mitä enemmän kuuntelee näitä puheenvuoroja täällä, sitä enemmän vakuutun

siitä, että ei tällä lailla Suomen asioita ainakaan hoideta ja työllisyyttä paranneta. Kyllä toivon hartaasti, että oppositiolta myöskin heruu vastuuntuntoa maan asioiden hoitoon. Ei tällainen pisteiden keruu ole paikallaan, vaan Suomella yksinkertaisesti ei ole varaa enää tällaiseen pelleilyyn. Meidän on yhdessä rakennettava ja parannettava tilannetta Suomessa. (Ed. Rinne: Eikö hallituksella ole mitään vastuuta?)

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vistbacka aivan oikein totesi vastauspuheenvuorossaan, että on hänkin ollut mukana näissä palaverissa. Pitää paikkansa! Ed. Vistbacka oli sinipunahallituksessa liikenneministerinä. Tässä mielessä olisi ollut tavattoman mielenkiintoista kuullakin ed. Vistbackalta, miksi erilaisiin selvityksiin, joita hallitus mm. sai, ei mitenkään kiinnitetty huomiota, jotta kurssia olisi muutettu. Päinvastoin lisättiin kaasua tilanteessa, jossa olisi pitänyt jo ehdottomasti kiristää. (Ed. Rinne: Kepu vaati lisää!)

Ed. Törnqvist vastauspuheenvuorossaan kaipasi lisää elvyttämistä. Ed. Törnqvist, tänä vuonna elvytetään 57 miljardilla markalla, mikä on aukko, joka budjetissa on. Se katetaan velalla. Kaikki se on elvyttämistä. Jos sitä ei olisi, täällä olisi tavattoman suuri joukko valtion virkamiehiä työttöminä ym. ym.

P u h e m i e s : Muistutan, että käsittelyssä on asia valtioneuvoston jäsenten virkatoimen lainvastaisuudesta.

Ed. Zyskowiec (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kun tätä keskustelua on nyt seurannut, niin on todellakin jokainen kuulija ilmeisesti puhemiehen tavoin tullut vakuuttuneeksi siitä, että tässä muistutuskirjelmässä ja tässä keskustelussa, joka sen pohjalta on käyty, on todellakin ollut kyse talouspolitiikasta vallitsevasta erimielisyydestä eikä siitä, että sinänsä todellakin joku näistä valtioneuvoston jäsenistä olisi syyllistynyt lainvastaisiin tekoihin.

Muutama kysymys, jotka ovat jääneet vastaamatta.

Ed. Halonen kiinnitti huomiota siihen, että puolustaessani näitä valtioneuvoston jäseniä puolustan hallituksen politiikkaa. Totean, että olen perustuslakivaliokunnan jäsenenä yhtä innokkaasti puolustanut mm. ministeri Aaltoa silloin, kun vastaavalla perusteella häntä vaadittiin valtakunnanoikeuteen.

Ed. Halonen kertoi, että olisimme ed. Sasin kanssa sitä mieltä, että taloudellisilla, sivistyksellisillä ja sosiaalisilla perusoikeuksilla ei ole mitään arvoa. Ei siitä ole ollenkaan kyse, vaan siitä, että jos omaksuttaisiin sellainen tulkinta tso-oikeuksista, jota muistutuskirjelmä edustaa, niin me olisimme aikamoisessa suossa. Se on aivan selvä.

Ed. Pulliainen kysyi, miten tulisi määritellä ministerin rikosoikeudellinen vastuu, jotta tällaisesta työllisyystilanteesta se vastuu aktualisoituisi. Silloin pitäisi ministerivastuulaissa säätää, että valtioneuvoston jäsenet joutuvat valtakunnanoikeuteen siitä, että maassa on työttömyyttä. Sen jälkeen olisi ilmeisesti nykyistä huomattavasti paljon vaikeampi saada valtioneuvostoon jäseniä. (Ed. Rinne: Kyllä niitä sinne saataisiin!)

Kaiken kaikkiaan toivon, että sosialidemokraatit vastuullisesti äänestävät, niin kuin edustajat Alho ja Koskinen ovat valiokunnassa tehneet, eivätkä niin kuin edustajat Vähänäkki ja Vuoristo. Kaikkein hassuinta olisi, jos sosialidemokraatit tässä asiassa äänestäisivät tyhjää.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olin hämmästynyt jo silloin, kun tämä muistutuskirjelmä jätettiin, että tällaisesta asiasta ylipäätään voidaan jättää muistutuskirjelmä, koska kysymyksen on nimenomaan poliittisesta eikä rikosoikeudellisesta vastuusta. Minä ihmettelen, että yleensä on kirjelmä jätetty. Jos hallitus on kulkenut vuoden päivät kysymysmerkkinä, niin demarit on kulkenut vuoden päivät kysymysmerkkinä ja huutomerkkinä. Se on huutanut asuntoja, ympäristöinvestointeja ja elvytystä, ihan oikein sinänsä, mutta se ei ole vastannut siihen kysymykseen, mistä rahat. Veroja ei saa nostaa vai saako? Pitääkö ottaa enemmän lainaa kuin 57 miljardia? Mistä pitää leikata ja supistaa, jos hallituksen keinot eivät kelpaa? Kertokaa lopultakin, mitkä ovat teidän keinonne elvytystoimiin? Sitten minä vasta uskon, että te olette oikealla asialla.

Kyllä minun mielestäni pitää alkaa jo etsiä syyllisiäkin. Niitä ovat sinipunahallitus ja SDP, joka oli vastuussa talouspolitiikasta ja jonka seurauksia tässä nyt maksetaan. Näin on! (Ed. Rinne: Venäjä ja SDP ovat yhdessä vastuussa!)

Ed. Sasi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluan säestää ed. Ukkolaa ja todeta, että sosialidemokraatit todellakaan eivät ole kyenneet tuomaan talouspoliittista vaihtoehtoaan tällä salissa julki uskottavalla tavalla eikä heillä

siis mielestäni siitä syystä ole puheoikeutta väittää, ettei asioita olisi hoidettu parhaalla mahdollisella tavalla.

Jos ed. Jaakonsaari todella tarkoitti sitä, että yli 55 miljardin markan lisäksi vielä pitäisi ottaa velkaa, niin sanon, että tuskin kukaan talouspolitiikan asiantuntija tässä maassa vaatii, että Suomen valtion pitäisi ottaa vieläkin enemmän velkaa. (Ed. Rinne: Ilaskivi vaati vielä enempi! — Ed. Zyskowitz: Tuskin edes Ilaskivi!).

Vaaditaan, että resurssit täytyisi kohdentaa toisella tavalla. Mutta sanon vain sen, että kun täällä vaaditaan säästötoimenpiteitä joissakin kohteissa, jotta rahat voitaisiin siirtää tärkeämpiin kohteisiin, niin kyllä sosialidemokraatit yleensä silloin vastustavat näitä kaikkia säästökohteita. Tämä tekee valikoivan elvyttämisen entistä vaikeammaksi. Se tosiasia on syytä tunnustaa.

Kun täällä oli keskustelua perusoikeusudistuksesta, niin sinänsä on periaatteessa tärkeää, että meidän hallitusmuodossamme julistetaan ne peruserusteet ja peruseriaatteet, joille yhteiskunta rakentuu, ja siitä syystä on hyvä, että tss-oikeudet meillä hallitusmuodossa säänneltäisiin. Mutta haluan korostaa sitä, että ne ovat sinänsä luontaisia tälle yhteiskunnalle, siitä syystä yhteiskunta dramaattisesti ei muutu, ja ne ovat oikeuksia, joita ei voida absoluuttisesti toteuttaa. Se toki täytyy muistaa. Niitten pitää olla ohjenuorana, mutta ne ovat toisen tyyppisiä oikeuksia ja ne eivät voi täyteen määrään asti kaikkia niitä toiveita, mitä niihin liittyy, kansalaisille taata. Siitä syystä mm. tämän tyyppisiin oikeuksiin ei voida rangaistusvastuuta mielestäni missään tapauksessa liittää.

Haluan vielä, herra puhemies, korostaa sitä, että kokoomus on kaikkina aikoina, myös silloin kun meillä oli katastrofityöttömyys vuosina 76—77, ollut sitä mieltä, että ne toimenpiteet kuuluvat poliittisen eivätkä juridisen vastuun alaan, jotka liittyvät työllisyyskysymykseen. Toivon, että kun sosialidemokraatit ovat perinteisesti olleet tällä linjalla, että he myös tässä salissa jatkossa olisivat tällä linjalla, koska muussa tapauksessa uskon, että heidän politiikkansa uskottavuus olennaisesti kärsii.

Ed. J. R o o s (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä lähinnä kummastelen sitä, että joku voi kummastella sitä, miksi ylipäättään puhutaan työttömyydestä tässä salissa. Minä itse yhtenä allekirjoittajana olen ymmärtänyt, että tämä työttömyys on siinä mielessä tärkeä asia,

että siitä pitäisi puhua täällä talossa lähes joka päivä. Kun maassa on 350 000 ihmistä työttömänä ja työttömyys kasvaa tälläkin hetkellä, niin minun mielestäni on varsin perusteltua käydä tästä asiasta täällä sen suuntaista neuvonpitoa, mitkä olisivat ne lääkkeet, mitä meidän pitäisi käyttää ja mitkä olisivat ne ratkaisut, mihin pitäisi mennä.

Olen todella hämmästynyt siitä, että eduskunnan työasiainvaliokunnan jäsen ed. Kari Häkämies kyseli sitä, onko tämä tehty puhtaasti julkisuuden vuoksi. Ei suinkaan, vaan tämä on tehty puhtaasti sen asian vuoksi, mikä on tilanne.

Ehkä ihan lukujen valossa olisi hyvä ed. Häkämiehelle kertoa, että esimerkiksi alle 25-vuotiaiden nuorten työttömyys on tuplaantunut 30 000:sta 60 700:aan vuoden aikana, ja vauhti näyttää koko ajan kasvavan. Tämän toukokuun lopulla näitä tulee vielä kolmisenkymmentätuhatta reilusti lisää. Samoin pitkäaikaistyöttömyys on lähes nelinkertaistunut vuoden aikana. On kai tässä nyt varmaan jotain perusteltua syytä myös täällä pohdiskella näitä ratkaisuja ja pyrkiä etsimään semmoisia keinoja, mitä tämän asian kanssa voitaisiin tehdä.

Mutta ei se yksin riitä. Joka kerta kun täällä on puhuttu tästä asiasta, hallituksen uskolliset soturit ovat vain todenneet, että asia on loppuun käsitelty ja hallitus nauttii luottamusta. Kyllä minä luulen, että ne ihmiset, jotka todella ovat kokeneet omakohtaisesti työttömyyden, myös odottavat, että tässä talossa pystyttäisiin tekemään sen suuntaisia ratkaisuja, joilla voitaisiin helpottaa tätä tilannetta. Se, mitä minä pidän kaikkein pahimpana, on tietysti nuorten tilanne, jotka eivät ole saaneet päivääkään tehdä elämässään työtä. Kai meillä joku vastuu näistä asioista on, myös pyrkiä niitä hoitamaan, ei pelkästään sen takia, että se on hallitusmuodon 6 §:n ...

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. Koski merkitään läsnä olevaksi.

Ed. P a l o h e i m o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Zyskowitz on aivan ilmeisen oikeassa siinä, että ei voida osoittaa mitään eriteltäviä lainvastaisuuksia, joihin olisi syyllistetty. Ainakin minä osaltani tulen yhtymään tässä perustuslakivaliokunnan mietintöön ja korkeintaan ed. Nikulan vastalauseeseen, joka

loppuu siten, että myös ministerivastuulain vanhentuneisuus ja uudistamistarve olisi tullut lausua tässä mietinnössä.

Arvoisa puhemies! Pyysin tämän puheenvuoron itse asiassa vain ärsyntyneenä ed. Liikkasen toistuvista vaatimuksista, joissa hän vaatii sosialidemokraatteja rakentamaan yhteistyöhön hallituksen kanssa. Ymmärrän, että sosialidemokraatit ovat vähän jäävejä vastaamaan tämän tyyppisiin kysymyksiin, mutta minä sen sijaan olen nyt toista kautta täällä ja olen sikäli symmetrisessä asemassa, että istun sosialidemokraattien ja Suomen keskustan välissä ja minulla oli koko viime kauden tilaisuus tarkkailla, miten rakentavasti Suomen keskusta suhtautui oppositioasemasta hallituksen toimintaan. Voin ed. Liikkaselle, joka on nyt ensimmäistä kauttaan täällä, kertoa eräänlaisena uutisena, että Suomen keskusta ei viime kaudella suhtautunut yhtään sen rakentavammin, mahdollisesti vielä vähemmän rakentavasti, hallituksen toimintaan kuin sosialidemokraatit tämän kauden aikana. Minusta tuon tyyppiset puheet voisi kyllä lopettaa.

Ed. Andersson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä olen samaa mieltä ed. J. Roosin kanssa, että tästä asiasta pitäisi keskustella joka päivä tässä talossa. Tämä on sen luokan ongelma. Kun ed. Ukkola kysyi ärsyntyneenä, että mistä rahat elvytykseen, niin voidaan kysyä, mistä rahat tämän tyyppisen työttömyyden maksamiseen. Vuositasolla noin 35 miljardia yhteiskunta joutuu maksamaan tästä työttömyydestä.

Sitten löytyy kyllä rahoja kymmeniä miljardeja kuitenkin toisiin tarkoituksiin, mutta kun ministeri Kanerva yrittää tuoda 2 miljardin paketin tänne, ei löydy rahaa millään. Kysymys on poliittisesta tahdosta, mitä pitää tärkeänä ja mitä pitää vähemmän tärkeänä.

Ed. Liikkanen peräänkuulutti rakentavia ehdotuksia. Olen hänen kanssaan samaa mieltä siitä, että nyt kun julkinen sektori supistuu ja sieltä työpaikat häviävät — varsinkin siellä on paljon naisvaltaisia aloja — samanaikaisesti kun vientiteollisuuden työpaikat myös hupenevat, niin ainoa sektori, jolla työpaikat tulevat lisääntymään, on pk-yritykset. Meidän pitäisi todella vakavasti miettiä, miten pk-yrityksiä voitaisiin pelastaa ja niiden edellytyksiä parantaa. Esimerkiksi paljon puhuttu sosiaalimaksu, joka tulee yrityksille, ei varmaan ole oikeudenmukainen, kun se perustuu työntekijöiden määrään. Pitäisi tulla sosiaalimaksu, joka perustuisi esimerkiksi

käyttökatteeseen tai johonkin muuhun. Tämä olisi aivan huomattava ja ratkaiseva parannus yritysten toimintaedellytyksiin.

Ed. Vistbacka (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron ed. Liikkasen toteutuksen johdosta siitä, kuinka tämä hallitus on auttanut pientä ja keskisuurta yritystoimintaa. Ensimmäisessä lisäbudjetissa oli 200 miljoonaa markkaa, mikäli muistan oikein. Sen jälkeen 300, vaikka hallitusohjelmassa ja niissä alkuperusteluissa puhuttiin jo heti aluksi puolesta miljardista.

Mutta toisin on silloin, kun on puhe suurteollisuudesta, ja nimenomaan tämän hallituksen aikana on lähdetty pelastamaan suuria yrityksiä ja pankkeja. Tampella on yksi esimerkki, ja mitä ovat ne 28 miljardia markkaa pankeille? Tietysti oli pakko jollakin tavoin lähteä avustamaan, mutta että näin ilman mitään ehtoja, vaikka nyt asianomainen johtokunta vakuusrahastossa on esittänyt joitakin suuntia, että jotakin pitää heidän ... (Ed. Laivoranta: Paperit jääneet lukematta!) — Paperit eivät ole jääneet lukematta, edustaja. — On totta nimenomaan se, että nykyinen hallitus ei ole tukenut pientä ja keskisuurta teollisuutta.

Ed. S-L. Anttila, me voimme vaikka yhdessä mennä lukemaan niitä pöytäkirjoja viime eduskuntakaudelta, millä tavoin ed. Anttila vastusti hallituksen esityksiä aina, vaikka oli mitä ja kuinka rakentavia ehdotuksia.

Ed. Vähänäkki: Herra puhemies! Olen erittäin iloinen siitä, että ed. Jukka Roosin ym. muistutuksen allekirjoittajien toivomus on nyt jo osin toteutunut eli todella näistä 200 ihmisestä, joiden täällä teoriassa pitäisi olla, osa on joutunut puhumaan työllisyyspolitiikasta. Erityisesti olen ilahtunut siitä, että ed. Liikkanen vaikka häntä moitittiin, on todella meille näkyvästi ja raa'asti ja avoimesti kertonut, millainen on kepu-lainen työllisyyspolitiikka.

Sitten tekstiin. Asian tärkeiden vuoksi olen poiketen tavoistani kirjoittanut sen sanasta sanaan ja luen sen myös suurin piirtein niin.

Alkuun, jotta asia kirkastuisi keskustan ja eritoten kokoomuksen edustajille, olen toistava hallitusmuodon 6 §:n 2 momentin. Se on näin kuuluva: "Kansalaisten työvoima on valtakunnan erikoisessa suojeluksessa. Valtiovallan asiana on tarvittaessa järjestää Suomen kansalaiselle mahdollisuus tehdä työtä, mikäli laissa ei ole toisin säädetty."

Ennen kuin kommentoin nykyisen perustuslakivaliokunnan enemmistön näkemyksiä hallitusmuodon 6 §:n 2 momentin tulkinnasta verrattuna eräisiin aikaisempiin eduskunnassa esille tuotuihin näkemyksiin ja ennen kuin koskettelen nykyisen lainsäädäntömme vanhentuneisuutta ja aukollisuutta ministereiden niin rikosoikeudellisen kuin poliittisenkin vastuun kannalta, haluan tässä yhteydessä todeta, millaiseksi hallitusmuotomme alussa siteerattu kohta on puolueidemme suulla, mm. kokoomuksen suulla, vuosikymmenien ajan iskostettu kansalaisten mieliin ja sydämiin.

Kaikki täällä edustettuina olevat puolueet ovat lukuisissa vaalitaisteluissaan hokeneet seuraavia lauseita:

”Työ on perusoikeus siinä kuin hengen, terveyden ja omaisuudenkin suoja.”

”Työn perusoikeus asettaa valtiovalle ehdottoman velvoitteen järjestää työtä. Jos sitä ei ole muuten saatavissa, se on hallitukseen kohdistuva oikeudellinen vaade.”

”Työn perusoikeus edellyttää, että valtiovalan eri elimet yhteiskunnallisella toiminnallaan ja lainsäädännöllä edistävät täystyöllisyyden saavuttamista.”

”Työllisyyden parantaminen on valtiovalan tärkein päämäärä, jota toteuttamaan yhteiskunnan muu kehittämistyö on sopeutettava.”

”Työn perusoikeus velvoittaa valtiovaltaa ohjelmallisesti itse järjestämään kansalaisille työtä, toissijaisesti turvaamaan työttömien toimeentulon.”

Nämä näkemykset ja niissä ilmenevän tulkinnan on Suomen kansa myös hallitusmuodon 6 §:n 2 momentin sisällöstä oppinut, kun sitä on opetettu. Useimmille se ei ole ollut läheskään niin vaikeata kuin aapisen oppiminen Jukolan veljeksille Jouko Turkan erinomaisessa filmatisoinnissa. Sen sijaan heikoimmin sen kansalaistemme keskuudessa lieenee oppinut nykyisen eduskuntamme enemmistö: hallituspuolueiden edustajat ja liehittelijät, jotka muutama kuukausi sitten antoivat Esko Ahon hallitukselle luottamuksensa työllisyyden hoidosta viimeisen noin vuoden jakson aikana.

Ei ole siis ihme, että samaan aikaan, kun eduskunnan valotaululle ilmestyivät työllisyysvälikysymyksen kaataneet äänestysnumerot, eduskunnan kansliaan vietiin kuuden kansanedustajan allekirjoittama muistutus, jossa he vaativat pääministeri Esko Tapani Ahoa, valtiovarainministeri Iiro Tahvo Juhani Viinasta ja työministeri Ilkka Armas Mikael Kanervaa val-

takunnanoikeuteen hallitusmuodon 6 §:n 2 momentin ja muiden työllisyyttä koskevien lakien rikkomisesta ja tehtäviensä laiminlyömisestä työllisyyden hoidossa, kahta ensiksi mainittua myös siitä, että he ovat maan ilmeisesti vahingoksi johtaneet virka-asemaansa väärinkäyttäen valtion talous- ja työllisyyspolitiikkaa niin, ettei valtiovalta ole voinut toteuttaa hallitusmuodon 6 §:n 2 momentissa säädettyä työllistämisveloitetta.

Muistutuksen allekirjoittajat halusivat tuon häpeällisen työllisyysvälikysymysäänestyksen jälkeen kokeilla, olisiko Suomen kansan toistaiseksi vielä suurestikin kunnioittama instituutio, oikeuslaitos eli oikeusjärjestelmämme, samaa mieltä kuin työttömien armeija perustuslakien säätämän työn perusoikeuden sisällöstä.

Herra puhemies! Perustuslakivaliokunnan 8.5. valmistunut mietintö osoitti, ettemme valittavasti todennäköisesti saa oikeuslaitoksemme vastausta juuri esitettyyn kysymykseen. Perustuslakivaliokunnan enemmistöhän päätyi lausuntoon, jonka mukaan muistutuksessa mainitut ministerit eivät ole kysymyksessä olevassa asiassa menetelleet lainvastaisesti. Juridiikan asemasta juristeriaan turvautunut valiokunnan enemmistö ei siis katsonut oikeudellisia toimia ko. ministereitä vastaan tarpeelliseksi, ja täystunnossa työllisyysvälikysymyksenkin kaatanut enemmistö siunannee ministereiden teot ja tekemättä jättämiset ja todennee rikosoikeudellisen tuomioistuintarkastelun tarpeettomaksi.

Työttömien mahdollisuudet perätä perustuslakien mukaisia oikeuksiaan työntyvät siis pitkälle ensi eduskuntavaalien takaiseen aikaan. Tosin jo kunnallisvaaleissa saadaan jonkinlainen mielipideotos kansalaisten suhtautumisesta tähän asiaan. Silti haluan tässä yhteydessä kajota muutamiin perustuslakivaliokunnan enemmistön sanelemiin mietinnön kohtiin ja asiaan muutenkin.

Vain pitkäähkön keskustelun jälkeen valiokunnan enemmistö suostui tunnustamaan, että muistutuksen tekijät olivat kiinnittäneet hallitusmuodon 6 §:n 2 momentin rikkomisen ohella huomiota myös siihen, että kolmen mainitun ministerin ajamat säästötoimet ovat estäneet työn perusoikeuden toteutumisen myös eräiden työllisyyslain määräysten rikkomisien muodossa. Vähemmistön vaatimuksesta saatiin mietintöön kuitenkin sisällytetyksi mainittu kohta, jossa tähän asiaan kiinnitettiin huomiota. Mainittu kohta on sikäläkin merkityksellinen, että valiokuntakäsittelyn aikana tuli asiantuntijakuulemi-

sen yhteydessä ilmi, että työllisyyslain kirjainta ja henkeä ei Ahon hallituksen aikana ole toteutettu monessa muussakaan kuin vain muistutuskirjelmässä mainituissa kohdissa. Näistä asian-
tuntijalausuntojen yhteydessä ilmi tulleista asioista mainittakoon seuraavat:

Työvoimakoulutukseen käytettävät määrärahat ovat täysin riittämättömät.

Työvoimahallinnossa kenttähenkilökuntaa eli työvoimatoimistojen virkailijoita vähennetään tulostavasti nimissä, vaikka asiakasmäärä on moninkertaistunut.

Työvoimahallinnossa ei ole laadittu työvoimapolitiittista tavoiteohjelmaa, joka olisi joustava laman aiheuttamien tilanteiden vaihteluissa.

Mittavaa hätätilabudjettia ei ole laadittu erityisesti työllisyyttä sekä työttömien koulutusta ja muuta palvelua silmälläpitäen. Ministeri Kanervan johdolla lisätalousarvioon sisällytetty työllisyyspaketti on tätä taustaa vasten surkuhupaisa.

Eräs asiantuntija, työvoimahallinnossa työskentelevä, joka oli perustuslakivaliokunnassa, totesi, että hänen useamman vuosikymmenen uransa aikana näin huonoa työvoimahallinnon palvelua ei ole koskaan aikaisemmin ollut, vaikka nyt ollaan pahimmassa työttömyydessä.

Edellä sekä muistutuskirjelmässä mainitut työllisyyslain rikkomiseksi katsotut laiminlyönnit on perustuslakivaliokunnan enemmistö jättänyt kokonaan kannanotoissaan huomiotta antaen ymmärtää, että kirjelmän allekirjoittajat ovat vain ylimalkaisesti, yleisesti ja yksilöimättömästi vaatineet tutkimusta sen vuoksi, että ministerit ovat vain noudattaneet tietynlaista talous- ja työllisyyspolitiikkaa ja että samanaikaisesti työttömyys on kasvanut huomattavasti. Näin ollen onkin nähtävissä, että valiokunnan loppupäätelmä perustuukin vain talous- ja työllisyyspolitiikasta tehtyihin arvioihin, ei ollenkaan työllisyyslain rikkomisesta tehtyihin selvityksiin. Ne ovat kuitenkin oleellinen osa sekä muistutuskirjelmää että valiokunnan saamia lisäselvityksiä.

Ed. Zyskowiec ja eräissä muissa keskustalaisten ja kokoomuslaisten edustajien puheissa kiinnitettiin siihen huomiota, että muistutuskirjelmä olisi ainoastaan koskenut yleisesti ja yksilöimättömästi hallitusmuodon 6 §:n 2 momentin loukkaamista, vaikka nimenomaan sekä muistutuskirjelmä että myöhemmin saadut selvitykset osoittavat, että melkein päin sanoisin tärkeämmäksi juridisessa mielessä ovat nousseet työllisyyslain rikkomiset, jotka äsken luettelini.

Mietinnössä valiokunta selostaessaan hallitusmuodon 6 §:n 2 momentin velvoittavuutta

pitäytyy miltei sanasta sanaan perustuslakivaliokunnan mietinnössään n:o 10 vuodelta 1980 esittämiin sanamuotoihin, mutta halusi peräti äänestyksen kautta jättää pois juuri mainitussa mietinnössä myös olleen virkkeen, jota allekirjoittanut oli esittänyt mukaan. Se virke on näin kuuluva: "Samalla tästä seuraa, että valtiovallan päätöksiä toimeenpantaessa viranomaiset ovat velvollisia toimimaan edellä lausutun tavoitteen (siis täystyöllisyyden) hengessä." Haluttiin vain ottaa rusinat pullasta eli lausumat, jotka yleisesti ottaen korostavat vain työn perusoikeuden arvoa ja merkitystä mutta eivät nimenomaan sitä, mikä olisi antanut velvoitetta työvoimahallinnosta vastuunalaiselle ministerille ja ministeriölle.

Muistutuskirjelmän arvioinnissaan valiokunta toteaa mm.: "Ministerivastuulain 7 §:ssä vaaditaan lainvastaisen menettelyn ilmeisyyttä tai selvyyttä valtioneuvoston jäsenen oikeudellisen vastuun edellytyksenä. Tämän edellytyksen toteutumista voidaan arvioida vain yksilöityjen tekojen tai yksilöityjen laiminlyöntien perusteella, jollaisia muistutuskirjelmässä ei ole esitetty." Valiokunnan käsityksen mukaan on siis tiedostettava kouriintuntuvasti, mistä teosta tai laiminlyönnistä voi tulla rangaistus. Kuitenkin on muistettava, että hallitusmuodon 6 §:n 2 momentti on erilainen kuin esimerkiksi kuin esimerkiksi omaisuuden suoja. Omaisuuden suoja tarkoittaa sitä, että omaisuuden suoja ei saa loukata. Työn perusoikeus toteutuu puolestaan vain järjestämällä työtä työttömälle. Työn perusoikeutta voikin loukata lähinnä vain laiminlyönnillä: Ei anneta työtä. Näin ollen voidaan katsoa, ettei hallitusmuodon 6 §:n 2 momentin rikkominen edellytä, että konkreettisesti osoitetaan, mitä ministerin olisi pitänyt tehdä, jotta hän olisi toiminut perustuslain hengessä.

Lopputuloksena hallituksen ja a.o. kolmen ministerin tekemättömyydestä on riittäväksi katsottava näyttö. Hallituksen toimikautena on työttömyys noin kolminkertaistunut. Käsitykseni mukaan muistutuskirjelmä on siis aivan oikein kohdistettu sekä osoitettuihin tekoihin — laiminlyönteihin työllisyyslain toteuttamisessa — että laiminlyönteihin talous- ja työllisyyspolitiikassa, joiden näyttönä kaikissa on suurtyöttömyys.

Herra puhemies! Haluan tässä yhteydessä toistaa mietinnön vastalauseessa esille tuomani vaatimuksen järjestelmän uudistamisesta ministeriöiden oikeudellisen ja myös poliittisen vastuun mittaamisessa. Olen iloinen, että ed. Nikula

on tullut vastaluseen muodossa tavallaan mukaan asiaan, jota yritin jo perustuslakivaliokunnassa mietintöön saada, mutta hävisin äänestyksessä. Likimain itsenäisyytemme ajan alusta voimassa ollut ministerivastuulakimme on auttamattomasti vanhentunut mm. sen takia, että se asettaa kynnyksen ministerin saamiseksi vastuuseen lainvastaisista teoistaan ja laiminlyönneistään huomattavaksi korkeammaksi kuin virkamiesten vastaavan. Se, että ministereitä voidaan epäillyistä rikoksista tai rikkeistä asettaa vastuuseen tuomioistuimessakin huomattavasti vaikeammin menettelytavoin ja arviointiperustein kuin valtion ja kuntien virkamiehiä, on herättänyt huomattavaa arvostelua niin oikeusoppineiden kuin tavallisten kansalaistenkin keskuudessa. Se on etuoikeus eli privilegio, jota ei nykyisessä demokratiassa voida suvaita.

Sitä paitsi muutama vuosi sitten uudistettu virkarikoslainsäädäntö on jättänyt säännöstöömme ristiriidan, joka ministerivastuulain uudistamisen yhteydessä olisi hyvin korjattavissa. Ministereitä ei virkarikoslainsäädäntöä uudistettaessa sisällytetty rikosoikeudellisen virkamiesvastuun piiriin rikoslain 2 luvun 12 §:ssä, vaikka ministerivastuulain 7 §:n 1 ja 3 kohdissa ministerin teon lainvastaisuuden on nimenomaan edellytetty määräytyvän virkarikossäännösten tunnusmerkistöjen ja myös rangaistusuhkien mukaan.

Puutteenksi lainsäädännössämme on lisäksi katsottava myös poliittisen ministerivastuun mittaamisvälineiden niukkuus eduskunnan kannalta katsoen. Tällaisia voitaneen voimassa olevien säännösten mukaan katsoa olevan hallituksen tiedonanto, välikysymys, suulliset ja kirjalliset kysymykset jossakin mielessä sekä valiokuntien suorittamat julkiset kuulemiset eräissä tärkeiksi katsottavissa asioissa.

Erityisen tärkeätä olisikin julkista kuulemismenettelyä koskevien säännösten monipuolistaminen monien muiden länsimaiden tapaan niitä tapauksissa ajatellen, joissa ministerin epäillään syyllistyneen virkatoimissaan tekoon tai laiminlyöntiin, jossa poliittisen ja rikosoikeudellisen ministerivastuun raja-alue on epäselvä tai muuten tulkinnanvarainen. Monipuolistettu julkinen kuulemismenettely lisäisi eduskunnan mahdollisuuksia poliittiseen ministerivastuun mittaamiseen ja tämän kautta vähentäisi paineita rikosprosessuaalisten menettelytapojen käyttöön silloin, kun todella on tulkinnanvaraista, ovatko ministerin virkatoimet olleet moitittavia poliittisessa vaiiko rikosoikeudellisessa mielessä.

Viitattakoon tässä yhteydessä tämän paineen suhteen mm. siihen, että perustuslakivaliokunta kohdisti mietinnössään n:o 8 vuodelta 1989 kritiikkiä ministeriä kohtaan nk. Vladimirovin asiassa, vaikka loppupäätelmässään totesikin, ettei ministeri ollut toiminut lainvastaisesti. Ko. mietintö osoitti, että ko. arvioinneille olisi kysyntää ja se olisi mahdollista mm. julkista kuulemismenettelyä kehittämällä.

Herra puhemies! Kaikkein edellä esittämäni ja asiassa perustuslakivaliokunnassa esille tulleen viitaten, katson, että valtioneuvoston jäsenet Esko Tapani Aho, Iiro Tahvo Juhani Viinanen ja Ilkka Armas Mikael Kanerva ovat kysymyksessä olevassa asiassa menettelleet lainvastaisesti ja että heidän lainvastainen menettelynsä on ollut sellaista kuin eduskunnan oikeudesta tarkastaa valtioneuvoston jäsenten ja oikeuskanslerin virkatoimen lainmukaisuutta annetun lain 7 §:ssä tarkoitetaan. Edellä olevan perusteella katson, että ko. ministerit tulisi asettaa syytteeseen valtakunnanoikeudessa.

Tämän vuoksi ehdotan tässä istunnossa, ettei eduskunta antaisi asian raueta vaan päättäisi hankkia asiaan ministerivastuulain 6 §:n mukaisia lisäselvityksiä.

Tämän ehdotuksen jälkeen kommentoin sitä muutamalla sanalla: Esillä oleva asia on juridinen asia, jossa tutkitaan menneisyyttä yksi vuosi taaksepäin. Mikäli nyt ehdottamallani tavalla asia jäisi pöydälle, siis se ei raukeaisi vaan päätettäisiin hankkia lisäselvityksiä mm. ministereiden uutta selvitystä, niin heillä olisi mahdollisuus todeta, samalla kun omaa toimintaansa arvioivat kuluneelta vuodelta, myös se, aikovatko he kohentaa työllisyyspoliittisia toimenpiteitä. Olen tähän ratkaisuun ja ehdotukseeni nähden aika lailla skeptinen, mutta joka tapauksessa toivon, että äänestyksessä se tulisi eduskunnan päätökseksi ja eritoten ministeri Kanerva antamassaan lisäselvityksessä toisi esiin tavoiteohjelman työllisyyden hoitamiseksi, jota on yritetty opposition toimesta häneltä vaatia, mutta minäkännäköistä ei ole tullut.

Me muistutuksen tekijät haluamme nähdä, onko eduskunnan enemmistö todella sitä mieltä, että työllisyyspolitiikkaa on hyvin ja laillisesti hoidettu tässä maassa Ahon hallituksen aikana, vai onko sen hoidossa sellaisia poliittisia ja tässä tapauksessa erityisesti juridisia epäselvyyksiä, että ministerin toimia voitaisiin vielä lisäselvittää niin kuin ehdotuksemme sisältää.

Mielestäni äänestyksessä, joka tätä nähtävästi pitkäköö keskustelua tulee seuraamaan, aika

paljon punnitaan nimenomaan hallitusryhmien edustajien piirissä, miten he suhtautuvat työttömien armeijaan sekä heidän ongelmiinsa ja vaikeuksiinsa. Mutta eritoten tärkeää on opposition puolella nähdä, mitä mieltä asiasta ollaan: Halutaanko, että lisäselvityksiä hankitaan ja asiasta keskustellaan, vai painetaanko asia villaisella äänestämällä ed. Zyskoviczin ehdotuksen myötä vai ollaanko peräti kantaa ottamatta?

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vähänäkin puheenvuoro ei tuonut minkäänlaista yksilöintiä siihen kirjelmään, jonka kuusi kansanedustajaa täällä aikanaan ovat allekirjoittaneet. Haluan todeta, että jos hallitusmuodon 6 §:n 2 momenttia tulkitaan rikosoikeudellista taustaa vasten, niin siitä alkaen, kun tuo pykälä aikanaan on säädetty, jokainen hallitus olisi rikosoikeudellisessa vastuussa, koska jokaisen hallituksen aikana on ollut työttömyyttä. Näinhän asia on tulkittava. Jos lähdetään poliittiseen vastuun selvittämiseen, niin edellinen hallitus olisi tietysti vastuussa nykyisestä työttömyydestä sikäli, että työttömyyden pohjat luotiin Holkerin hallituksen aikana erityisesti vuoden 1990 loppupuolella, jolloin salattiin taloudellisen kehityksen todelliset tulokset ja esimerkiksi sosialidemokraattisten valtiovarainministerien toimesta.

On lähdettävä siitä, että ei työttömyys olisi kovin paljon alentunut, jos siihen olisi keino-koisesti etsitty työllistämiskohteita. Aika on ollut sellainen, että meillä ei ole ollut tietysti mahdollisuuttakaan tarjota kansalaisille työtä, kuitenkin niin että tämän vuoden alkupuolelta alkaen, oikeastaan tämän kirjelmän allekirjoittamisen jälkeen, tilanne on muuttunut. Koska meillä vienti vetää ja kansantalous kotimaassa odottaa elvytystä, nimenomaan rahaa, niin nyt voidaan katsoa pitkään hallituksen suuntaan. Miksi he eivät laita näitä kotimarkkinoita pyörimään ja paranna työllisyyskysymyksiä nyt, kun se on taloudellisesti ja olemassa olevien edellytysten mukaan mahdollista? Aikaisemmin en näe olleen siihen sillä tavalla mahdollisuuksia, mitä kirjelmässä tarkoitetaan. Tämä on todella kuuden kansanedustajan populistinen välistä veto tässä asiassa. Tämä on minun vilpittömän mielipiteeni siitä huolimatta, että kannan hyvin suurta huolta nykyisestä työttömyydestä.

Ed. Laivoranta (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Vähänäkin kanssa olen perusasiasta samaa mieltä. Työ on perusoikeus,

ja työllisyyden edistämisen pitää olla tietysti kaikkein tärkein päämäärä, ja se sitä varmasti onkin. Kun puutuitte keinoihin, totesitte, että työllisyyden edistämisen tärkeintä päämäärää palvelemaan pitää kaikki keinot asettaa. Tässä onkin se suurin erimielisyys, mitä meillä on. Mitkä ovat nämä keinot? Onko se puhuminen kauniisti työttömän puolesta? Mitä se auttaa? Ei yhtään mitään. Vai onko tärkein keino se, että pyritään hoitamaan asioita niin, että yritystoiminnalla, elinkeinoelämällä, on elämisen ja toimimisen mahdollisuudet? Onko talous siinä kunnossa, että yrittäminen kannattaa, että työpaikkoja kannattaa tehdä, vai eikö se ole? Kumman keinon me valitsemme työttömien asian ja työllisyyden hoitamiseksi? Siitä tässä on erimielisyyttä.

Nyt näyttää siltä, että hallitus pyrkii kaikin keinoin hoitamaan asioita niin, että olisi kannattavaa yritystoimintaa ja työllistäminen kannataisi. Oppositio puhuu vain populistista politiikkaa. Tässä suhteessa Ahon hallitus on mielestäni kiinnittänyt huomiota oikeisiin asioihin. Kun ottaa huomioon vielä sen perinnön, minkä se sai edellisiltä hallituksilta, niin se on jopa hyvin onnistunut, kun ottaa vielä huomioon, että demarit, jotka ovat tässä suuna ja päässä, eivät halunneet olla sitä perintöä jakamassa.

Ed. Saastamoinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun ed. Vähänäkin puheenvuorossaan kommentoi asiantuntijalausuntoja valiokunnassa, hän unohti ja mainita niistä lausunnoista, joissa varsin moni asiantuntijan totesi, että massatyöttömyys, suurtyöttömyys, maassamme johtuu Suomen ulkopuolisista tekijöistä, joihin ei mainituilla ministereillä ole ollut mitään mahdollisuutta vaikuttaa.

Toinen asia, josta halusin myös huomauttaa, on sama asia, josta ed. Aittoniemi puhui: Jos me nyt yksinkertaisesti seuraamme 6 §:n 2 momentin ajatuksenjuoksua, niin kyllä ministeri Puhaka aikoinaan, kun maassa oli suurin piirtein 100 000 työtöntä muistaakseni niihinkin aikoihin, olisi ollut yhtä lailla rikosoikeudellisessa vastuussa toiminnastaan työvoimaministerinä. Eipäs silloin tullut ed. Vähänäkin mieleen tämä puoli asiasta.

Ed. Seivästö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustajat Laivoranta ja Saastamoinen jo viittasivat niihin sisäisiin ja pitkälti ulkoisiin syihin, jotka ovat johtaneet maamme vaikeaan työllisyystilanteeseen.

Ed. Vähänäkki puheenvuoronsa loppupuolella kiinnitti huomiota siihen, että nyt pitää hyvin kriittisesti arvioida hallituksen ja eduskunnan toimenpiteitä.

Sen lisäksi varmaan tulee myös arvioida muiden tahojen kuten työmarkkinaosapuolien toimia ja muita työn saantiin liittyviä asioita. Nyt olisi varmasti korkea aika luopua eräänlaisesta valtapelistä ja ainoastaan omaan arvovaltaan katsomisesta ja lähteä tositoimin yhteisvoimin työllisyyttä kohentamaan. Tällä hetkellä tuntuu vähän siltä, että joustoa ei löydy, ja se johtuu siitä, että halutaan loppuun saakka pitää kiinni omasta arvovallasta. Siinä pelissä kyllä työtön ihminen jää hyvin heikolle osalle.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kyllä surulliseksi tulee mieli työttömien ihmisten puolesta, joita on suoranaisesti noin 340 000 ja lomautetut huomioon ottaen noin puoli miljoonaa, kun kuulee tässä salissa kansan valitsemien kansanedustajien sanovan, että jos työttömyydestä käynnistetään keskustelu, niin se on populismia. Kun populistien keulamies tässä salissa eli ed. Aittoniemi näin toteaa, niin ihmettelen suuresti, ettei hän pane asioita oikeaan järjestykseen. Taustaltaan lakitieteen lisensiaatti Veikko Vennamo perusteli aikanaan työministeri Arvo Aaltoa kohtaan esitettyä muistutuskirjelmää aika pitkälti samalla tavalla kuin nyt muistutuksen esittäjät. Mutta taustaltaan rikoskomisario ei näe mitään väärin tehtyä työttömien asian osalta.

Me olemme esittäneet työttömille tämän poliittisen puolen osalta investointeja. Kuulin juuri, että noin 40 prosentilla korkeasuhteeseen aikaan verrattuna sujuu moottoritien rakentaminen tällä hetkellä. Investointeja valtion puolelta on laiminlyöty ja kulutuskysyntää on erilaisilla riisto- ja säästölaeilla vähennetty. Kulutuskysyntäkin lisääisi työllisyyttä. Pieni keskisuuri yritys on jätetty käytännöllisesti katsoen kokonaan tukematta, ja se jos mikä lisää työttömyyttä ja konkurssreja.

Ed. L a i v o r a n t a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Todella tulen surulliseksi, kun puhutaan työttömien puolesta nimenomaan sillä sävyllä kuin ed. Vähänäkki äsken. Jos puhuttaisiin työllisyyden hoitamisesta ja niistä asioista, joilla työllisyyttä hoidetaan, ja pyrittäisiin vaikuttamaan talouteen niin, että työpaikkoja tulisi, niin se olisi todella kannatettava ja siihen meidän pitäisi paneutua. Mutta sen sijaan nyt

ikävä kyllä täällä tehdään pelkkää valtapolitiikkaa työttömien kustannuksella tavoitteena kansallisvaaleissa menestyminen. Tämä jos mikä on todella surullista työttömien kannalta. On populistista väittää, että ottamalla lisää rahaa, elvyttämällä ja rakentamalla moottoriteitä me voimme työllistää.

Jokainen, joka tuntee talouselämää vähänkin, tietää, että yhden ihmisen vuoden työllistäminen rakentamalla moottoritietä maksaa miljoonan. Satatuhatta voitaisiin näin ollen vuodeksi työllistää silloin 100 miljardilla, eikö näin? (Ed. Vähänäkki: Pitäisikö ne kalliilla rahalla rakentaa?) Vuoden päästä meillä olisi ainoana hyötynä se, että satatuhatta olisi taas työttömänä ja meillä olisi 100 miljardin velka, josta menisi vähintään 10 miljardia vuosittain korkokustannuksia. Mitään muuta konkreettista pitkäaikaista hyötyä siitä ei olisi, koska tämä ei olisi jatkuva työpaikka.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Jos Suomen työllisyys olisi saatu puhumalla paranemaan eduskunnassa, niin Suomessa ei olisi yhtään työtöntä. Täällä on niin paljon näiden vuosien aikana puhuttu yöllä ja päivällä samoja fraaseja, mitä täällä nytkin esitetään. Enkä minä halua sanoa sitä, ettei keskustella saa, tämä on keskustelufoorumi. Mutta ei työttömyyttä raastuvan pöydässä kyllä vähennetä sen paremmin kuin valtakunnanoikeudessaakaan, eikä lakeja saa lähteä tulkitsemaan sillä tavalla, että ne tulkitaan tapauskohtaisesti. Kuten äsken sanoin, hallitusmuodon 6 §:n 2 momenttia ei rikosoikeudellista taustaa vastaan voida tulkita sillä tavalla, että se sopii juuri tähän kohtaan, koska silloin pitäisi vetää 15 vuoden ajalta tai siitä ajasta, kun laki on ollut voimassa, kaikki hallitukset vastuuseen. Vaikka työttömyys olisi ollut vain periaatteessa 1 tai 200 000 tai 10 000, on ollut 100 000:kin, niin ei se, mikä työttömien määrä on, edellytä sitä, että laki oikeuttaa viemään raastuvanoikeuteen ja valtakunnanoikeuteen. Siis rikosoikeudellinen vastuu ei auta tässä asiassa ja siihen vetoavat periaatteet ovat populistisia. Asia on täysin selvä eikä muutu miksiäkään.

Minä korostan vielä sitä, että Ahon hallituksen ja sitä kannattavien kansanedustajien on turha hillua. Ei se ole kaksisesti näissä asioissa toiminut, ja tällä hetkellä se toimii täysin virheelisesti, kun se ei pane pyöriä Suomessa pyörimään, niin kuin on mahdollista. Sen jälkeen kun helmikuussa tämä kirjelmä on tehty, ovat asiat paljon muuttuneet sitä edeltävältä ajalta.

Valtakunnanoikeuden pöytää ei kyllä kannata kattaa.

Ed. Nikula: Arvoisa puhemies! Eduskunnan täysistunnon tehtävänä on nyt ottaa kantaa siihen, onko selvityksessä tullut esille sellaista lainvastaisuutta, että prosessia tarvitsisi jatkaa, niin kuin ed. Vähänäkki täällä on esittänyt, vai vedetäänkö oikeudelliselle prosessille päätepiste ed. Zyskowiczin esittämällä tavalla. Päätöksen pohjana on aineisto, joka näkyy perustuslakivaliokunnan mietinnöstä ja sen liitteistä sekä täällä kuulluista esityksistä. Kun itse tulen äänestämään sen vaihtoehdon mukaan, jota perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja ed. Zyskowicz esitti, haluaisin muutaman näkökohdan tämän vaihtoehdon tueksi tuoda esille.

Epätietoisuutta tietenkään ei ole työttömyyden sietämättömän korkeasta tasosta. Hallitus itse tuo viimeksi tosiasiat esille työministeriön työllisyyskatsauksessa maaliskuulta 1992 sekä valtiovarainministeriön suhdannekatsauksessa 7.5.92, joka löytyy Virallisen lehden liitteestä, niin kuin varmasti kaikki edustajat, jotka Virallista lehteä ahkerasti selaavat, ovat voineet havaita.

Mielestäni on yhtä selvää, että hallituksella olisi ollut mahdollisuus harjoittaa talouspolitiikkaa, joka elvyttäisi kotimaista kysyntää ja olisi näin ollen ollut omiaan parantamaan työllisyyttä. Työministeri Kanerva, joka kiitettävällä tavalla on keskustelua täällä kuunnellut, on itse esittänyt mielipiteenään, että ns. raippoveroa ei tulisi periä, koska niidenkin rahojen parempi käyttötarkoitus on elinkeinoelämän pyörien pyöryksessä. Hallitus ei kuitenkaan tässä suhteessa halua taipua vaan jatkaa korkean verotuksen linjaa, jonka monet ekonomistit ovat todenneet vääräksi tässä tilanteessa.

Sen sijaan hallitus on tukenut yrityksiä miljardikaupalla. Pääministeri Esko Aho vastasi perustuslakivaliokunnalle, että hallituksen satsaus on parinkymmenen miljardin luokkaa, ja tämän päivän Helsingin Sanomista voidaan havaita, että laskelma on vieläkin suurempi. Tässä suhteessa hallitus on tukenut elinkeinoelämää. Seurauksena, niin kuin tiedetään, on, että vienti vetää ja yritysten tilanne helpottuu. Se, mikä on olennaista, on, että työllisyys pysyy jatkuvasti huonona.

Valtiovarainministeriö toteaa, että työttömyys ei tulevaisuudessa helpotu, ja tämän tiedon työasiainvaliokunnan jäsenet ovat tänään saaneet kuulla myös työministeriltä ja hänen virka-

kunnaltaan yhteisessä tapaamisessa. Valtiovarainministeriö lausuu suhdannekatsauksessaan itsekin, että kotitalouksia rasittaa mm. verotuksen kiristyminen kuluvan toukokuun alusta vielä entisestään.

Johtopäätös, jonka minä tästä kaikesta teen, on, että hallitus yhdellä korvalla kuuntelee työnantajia ja toista korvaa pitää suljettuna. Tämä hallitus on tyylipuhdas porvarihallitus, joka tekee niin kuin työnantajat toivovat. Se on sen poliittinen linja.

Ydinkysymyksiä nyt esillä olevassa asiassa on ensinnäkin, kuuluuko pääministerille sekä valtiovarainministerille ja työministerille yksin vastuu harjoitetusta talouspolitiikasta ja ovatko nämä kolme henkilöä tässä valtakunnassa ainoat, joita on oikeudellisesti syyttämisen siitä tilanteesta, joka maassa vallitsee, siitä menosta, jota käydään. Toinen kysymys on sitten, onko tämä vastuu sellainen, että poliittisten seurausten lisäksi tarvitaan oikeudellinen tutkinta ja mahdolliset seuraamukset. Oikeudellisessa mielessä vaaditaan syy-yhteyttä hallituksen kolmen johtavan ministerin ja vallitsevan työllisyystilanteen välillä. Tämä on sinänsä juridista saivartelua mutta perin olennaista nimenomaan oikeudellista vastuuta ajateltaessa.

Perustuslakivaliokunnan mietinnössä, ja tältä osin ymmärrän, että mietintö on yksimielinen, vaikka siihen on monia vastalauseita muuten jätetty, lausutaan, että työllisyyden hoidossa vaaditaan hallituksen ja eduskunnan sekä muiden tahojen yhteistoimintaa. Tämä on vanha fraasi. Se tuli jo silloin, kun ministeri Aalto oli vastaavassa tilanteessa. Vuonna 1980 perustuslakivaliokunta teki tämän havainnon, joka ei sinänsä ole tietenkään mikään uusi eikä päätähuimaava, mutta se on tosiasia ja hyvin tärkeä oikeudellisen vastuun kannalta.

Tietenkin yhteistoiminnassa hallituksen keskeisten ministereiden aloitteellisuus ja osuus muutenkin on tärkeä, mutta mielestäni tällaisessakin tilanteessa, jossa Suomi nyt on, hallituksen jäsenten poliittinen vastuu on ensisijainen, ei sen sijaan oikeudellinen vastuu.

Hallitusmuodon 6 §:n 2 momenttiin on muutamassa otteessa vedottu. Ed. Vähänäkki sen lukikin. Tunnetusti tämä säännös on syntynyt kahdessa vaiheessa. Ensin tuli vain säännös hallitusmuodon säätämisen yhteydessä, että työvoima on valtakunnan erikoisessa suojeluksessa, ja sitten ed. Knuutilan lakialoitteen pohjalta siihen lisättiin julkisen vallan velvollisuus järjestää kansalaisille tarvittaessa työtä. Alun perin sään-

nös, näin historia kertoo, tuli perustuslakiin kompromissina. Porvarit halusivat jakaa toisilleen kunniamerkkejä, ja vasemmisto sai sitten työvoiman suojelua koskevan säännöksen perustuslakiin. Siitä kertoo ehkä myös tuo aika erikoinen sanamuoto, että työvoima on valtakunnan erikoisessa suojeluksessa.

Oikeastaan sisältöä ja dynamiikkaa se säännös sai vasta sen jälkeen, kun ed. Knuuttilan aloitteesta siihen lisättiin velvoite, jooka kuten perustuslakivaliokunnan mietinnöstä näkyy on yksimielisesti tulkittu täystyöllisyyteen tähtääväksi. Mutta oikeudellisen vastuun edellytyksenä on, että voidaan osoittaa selvä syy-yhteys hallituksen jäsenten tiettyjen toimenpiteiden ja työllisyyden pahanemisen välillä.

Tähän saakka tutkinnassa ei ole itse asiassa voitu edetä, koska niin kuin perustuslakivaliokunnan enemmistö tässä kohden toteaa muistutuskirjelmässä ei yksilöidä niitä tekoja tai laiminlyöntejä, joiden seurauksena työllisyys on selvästi tai ilmeisesti pahentunut. Sen sijaan politiikassa vastuu on lähimain objektiivinen, ankara. Se tarkoittaa sitä, että jos asiat menevät hyvin valtakunnassa, yleensä hallitus korjaa niistä suosion, vaikkei sillä olisi osaa eikä arpaa, ja yhtä lailla huonosta asiaintilasta poliittisen johdon yleensä katsotaan olevan vastuussa, vaikkei syy-yhteyttä oikeudellisen vastuun toteuttamiseksi löytyisi.

Tyypiesimerkkihän on se, että aina, kun urheilijoita tulee kotimaahan mitalit kaulassa, siellä on hallituksen jäseniä vastassa. Mutta kun tullaan kesken karsintasarjojen, vastassa ei ole edes nuorempaa hallitussihteeriä opetusministeriöstä. Poliittisen vallan haltijat haluavat mielellään esiintyä miellyttävissä yhteyksissä juuri objektiivisen vastuun hyvin tuntien. Muistan erään liikenneministerin, joka viimeiseen saakka vastusti ns. katonopeuksia. Kun ne sitten tulivat ja havaittiin, että liikennekuolemat vähenivät puoleen, siitä lähtien hän on jokaiselle vastaan tulijalle muistuttanut, että "minun aikananani liikenneonnettomuudet saatiin dramaattisesti alenemaan".

Perustuslakivaliokunnan enemmistö, herra puhemies, on siis päätnyt siihen, että oikeudelliselle vastuulle edellytyksiä luovaa fakta-aineistoa tässä tapauksessa ei ole voitu osoittaa. Tämä ei tietenkään tarkoita, ja se on mielestäni hyvin tärkeätä ainakin omalta osaltani todeta, että hyväksyttäisiin hallituksen politiikka. Ed. Vähänäkki on vähän ikään kuin antanut ymmärtää, että ne, jotka äänestävät ed. Zyskoviczin

ehdotuksen puolesta, ottaisivat myös vastuun hallituksen työllisyyspolitiikasta. Tämä on kerta kaikkiaan torjuttava. Muistutuskirjelmä on yksilöimätön.

Itse asiassa kirjelmän jättämisen jälkeen on tullut esimerkiksi pääministerin suusta erittäin kiintoisa kannanotto, kun hän antaa ymmärtää, että vastuu työllisyydestä kuuluu työmarkkinajärjestöille. Voidaan tietysti kysyä, eikö tässä hallituksen keskeinen ja ensimmäinen ministeri halua väistää hallitusmuodon 6 §:n 2 momentissa julkiselle vallalle kuuluvaa työllistämisvelvoitetta. Tämä on hyvin arvoituksellinen lausunto, ja on hyvä, että työasiainvaliokunta järjestää julkisen kuulemisen, jossa voidaan kysyä, onko hallitus tietoisesti astumassa työllisyysvelvoitteestaan erilleen. En sitä tässä yhteydessä sen enempää kommentoi, mutta tässä on tyypillisesti sellainen konkreettinen asia, joka, jos se johtaa vielä tekoihin, voi tulla toisella tavalla ehkä arvioitavaksi. Siihen voidaan palata.

Joka tapauksessa hallituksen politiikka jakaa kansaa hyvin epäoikeudenmukaiseksi koetulla tavalla. Hallitus toimii eriarvoistavasti. Ihmiset joutuvat kokemaan säästötoimenpiteet hyvin eri tavoin. Viittasin jo siihen, että yritysmaailmaan viedään rahaa suunnattomia määriä. Sen sijaan monia pieniäkin ilmaisupalveluja siirretään maksullisiksi ja ihmiset joutuvat säästökohteiksi tavalla, joka muuttaa dramaattisesti heidän toimeentuloedellytyksiään.

Hallitus on valinnut oikeistolais-liberalistisen linjan, jonka tuloksena yhteiskunnallisten jännitteiden räjähtämistä silmille olemme voineet takavuosina nähdä Englannissa ja aivan hiljattain Los Angelesissa Yhdysvalloissa. En tietenkään väitä, että olisimme läheskään näin pitkällä Suomessa, mutta sen sijaan minusta on perusteltua kysyä: Onko tämä kansaa jakava politiikka nyt tiensä alussa, tiensä, jonka päätepistettä voidaan vain aavistella, itse asiassa hyvin pelokkaastikin? Epäonnistuneen politiikan tuomarina kuitenkin ovat kansalaiset eivätkä tuomioistuimen jäsenet, niin kuin on jo moneen kertaan tuotu esille. Äänestäjän asiana on ottaa kantaa ja päättää, onko hallituksen ja hallituspuolueiden politiikka ollut oikeaa.

Herra puhemies! Lopuksi haluan tuoda yhden argumentin vielä, joka minusta on aika tärkeä oikeudellisen vastuun harkittamisen kannalta. Se on se, että jos me nyt asetumme sille kannalle, että kyseiset kolme ministeriä ovat menetelleet oikeudellisesti väärin ja heitä vastaan nostetaan prosessi, koko se vastuu, joka koko hallituksella

ja myös hallituspuolueiden eduskuntaryhmillä on harjoitetusta politiikasta, vääristyy. Me ikään kuin fokusoimme tämän vastuun. Ensinnäkin se järjestetään oikeudelliseksi ja sitten se vielä rajoitetaan muutama ministeriin, olkoonkin keskeisiin, ja koko se porvarillinen enemmistö, joka on tukenut vielä tässäkin keskustelussa viimeiseen saakka tätä politiikkaa, pääsee ikään kuin koira vääärästä veräjältä. Herra puhemies! Juuri tästä syystä minusta on parempi, että poliittinen prosessi jatkuu ja että äänestäjät voivat päättää siitä, mikä on neljän hallituspuolueen ja jokaisen ministerin poliittinen vastuu.

Ed. Laivoranta (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Nikula totesi, että hallitus on satsannut elinkeinoelämään, ja hän myös antoi tunnustusta siitä, että myös tulokset näkyvät: vienti vetää. Hän ihmetteli, miksi sitten työllisyys pysyy kuitenkin jatkuvasti huonona. Haluan vastata siihen, miksi. Siksi, että yritykset eivät vielääkään toimi täysillä. Niillä on vieläkin vajaassa käytössä kapasiteettia. Ne ovat pitäneet ja pitävät edelleen ihmisiä töissä niissä rajoissa, kuin suinkin pystyvät odottaessaan, että tulisi tilauskantaa, tulisi töitä. Haluaisinkin todeta, että entäs sitten, jos hallitus ei olisi toiminut, niin kuin se on toiminut, jos ei olisi vienti lähtenyt vetämään. Sitten meillä olisi vielä enemmän työttömiä kuin tänä päivänä, varmasti paljon enemmän.

Ed. Nikulan johtopäätös siitä, että hallitus kuuntelee työnantajia eikä työntekijäjärjestöjä, on sinänsä oikea, ja tällainen kuva tästä tulee. Lyhyellä tähtäimellä se saattaa jopa joihinkuihin palkansaajiin mennä uskottavasti sisällekin, mutta kun pitkällä tähtäimellä ajatellaan, hallituksen toiminta on sinänsä ollut palkansaaajien etujen mukaista, ja jo tänä päivänä se näkyy. Jos nyt ei vienti vetäisi tässä tilanteessa, jo nyt työttömyys olisi melkein tupla.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. Nikula (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Välitän sen tiedon, jonka työasiainvaliokunta sai tänään työministeriöstä. Maasta on idänkaupan romahtamisen myötä hävinnyt 250 000 työpaikkaa. Se on, niin kuin muistaakseni ed. Laivorantakin on todennut, meidän taloudellisen ongelmamme perusasiaa.

On se nyt ihme, jos ei mitään olisi saatu 20 miljardilla, joka olisi pantu johonkin muuhun kuin suoraan tukeen yrityksille, niin kuin hallitus on tehnyt. Tälle rahalle on hyvin monia erilaisia käyttömahdollisuuksia. Ei voida sanoa, että yksi olisi ainoa oikea ja muut poissa laskuista.

Ne yritykset, joilla todella menee hyvin, eivät ole työllistäneet lisää. Sehän on ainoa johtopäätös, jos meillä on maaliskuusta lähtien vienti vetänyt niin että humisee ja siitä huolimatta työttömyys sen kuin pahenee. Olemme tulossa suhdannevaiheeseen, jossa yleensä työttömyys helpottaa, mutta kesää kohden työttömyydessä ei näy minkäänlaisia toivonmerkkejä, ei myöskään tosin huononevaan suuntaan enää. Tässä on nimenomaan hallituksen vastuu, miten se on käyttänyt leiviskänsä. Se on eräässä mielessä haudannut sen maahan eikä pannut sitä pyörimään sillä tavoin kuin kaikkien yhteiskunnan jäsenten etu olisi vaatinut.

Ed. Koskinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Nikula viittasi vastauksena ed. Laivorannalle juuri siihen, että hallitus on ajanut yhden ainoan talouspolitiikan linjaansa. Tällä hetkellä se palvoo viennin kasvua, joka on aiheutunut pakkodevalvaatiosta eikä niinkään hallituksen omaehtoisista toimenpiteistä.

Järkevää olisi miettiä erilaisia talouspolitiikan vaihtoehtoja, miten pystyttäisiin tukemaan kotimarkkinateollisuutta ja palveluja, etteivät ne toisessa aallossa heittäisi väkeä pellolle siinä määrin kuin nyt on tapahtunut. Tarvittaisiin kutsukysynnän tukemista. Tarvittaisiin rakennustuotannon elvyttämistä. Esimerkiksi työministeriö on ansiokkaasti esittänyt sellaisten infrastruktuurin tukevien investointien aientamista, jotka on joka tapauksessa myöhemmin toteutettava ja jotka pysyvästi tukevat suomalaista talouselämää ja työllistymistä.

Tällaisia vaihtoehtoja ei ole haluttu tutkia, vaan ministerit Viinanen ja Aho hokevat samoja: 57 miljardin lisävelkaa tänä vuonna ja maan ulkomaisen kilpailukyyn ensisijaisuutta. Pitäisi aloittaa se talouspoliittinen keskustelu, jota on nyt vuosi laiminlyöty, ja lähteä siitä, että on muitakin arvoja kuin ulkomaisen velan määrää. On sellaisia arvoja kuin työllisyys ja ihmisten tulevaisuuden rakentaminen.

Ed. Kallio (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Koskinen totesi, että vienti vetää yksinomaan pakkodevalvaation johdosta. Tämä ei ihan pidä paikkaansa. Kaikki tutkimuk-

set osoittavat, että suomalaisten tuotteiden hintakilpailukyky on parantunut yli 20 prosentilla. Devalvaation vaikutus siitä saattaa olla 5—10 prosenttiyksikköä, eli hallituksen muut toimenpiteet ovat vaikuttaneet merkittävällä tavalla. (Ed. Vistbacka: Mitkä ne ovat olleet?) — Mitä ne ovat olleet? Ed. Vistbacka olisi voinut lukea tämän päivän Helsingin Sanomista, missä todetaan, että (Ed. Vistbacka: Kuka sen on kirjoittanut!) — sillä ei ole merkitystä, merkitystä on sillä, pitääkö se paikkansa — työnantajan sairausvakuutuksen maksun alennus on 1,5 miljardia, kansaneläkemaksujen porrastus 700 miljoonaa, työeläkemaksujen alennus 4 miljardia, tasausveron poisto 1 miljardi jne. jne. (Ed. Vistbacka: Sinne ne rahat menevät, eikä hintakilpailukyky lisäännä!) — Sinne ne rahat menevät ja hintakilpailukyky paranee 20 prosentilla.

Ongelma Suomessa on ollut se, että teollisuuden osuus bruttokansantuotteesta on laskenut. Viennin osuus bruttokansantuotteesta on laskenut. Suomi ajaa aivan liian pienellä moottorilla. Hallitus on ottanut päätavoitteeksi tukea teollisuutta, tukea ennen kaikkea vientiteollisuutta. Pitkällä tähtäyksellä en väitä, että tämä on ainoa tie, mutta se on kuitenkin kestävä tie. Se ei tuo työpaikkoja välittömästi, mutta se luo pitkällä tähtäyksellä pohjan sille, että voidaan muita elinkeinoja lähteä tukemaan. Jokainen ymmärtää, että hyvinvointi ei perustu yksinomaan palveluihin ja palvelualan elinkeinoin, vaan kyllä ehdoton edellytys on toimiva teollisuus.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Vastauspuheenvuoroon varattu aika on päättynyt!

Ed. Laivoranta (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Koskisen totean, kun hän ihmetteli, että hallitus on ajanut vain yhden ainoan talouspolitiikan linjan mukaisesti, miten ihmeessä voidaan johdonmukaisesti toimia, jos ei toimita yhden linjan mukaisesti. Hallituksella on selkeä yksi linja, ja tämä oli hyvä tunnus. Oppositioilla on oma linja. Se linja edustaa poukkoilevaa talouspoliittista vaihtoehtoa, joka lähtee siitä, että lisätään kulutuskysyntää ottamalla velkaa.

Kysyn ja ihmettelen, miten ihmeessä rikkautta, ostovoimaa, voidaan pitää yllä lainarahalla. Ei yksityiselämässä, ei yrityksissä, ei kunnalliselämässä. Ei se käy valtiontaloudessakaan. Ei pitkän päälle voi syödä enempää kuin tienaa. Se on mahdoton yhtälö. Se ei toteudu koskaan.

Ainoa yhtälö, joka voi toteutua, on se, että me saamme kansantuotteen nousemaan, ja se voi nousta vain, jos meillä on maksukykyisiä markkinoita ja olemme niillä markkinoilla kilpailukykyisiä eli vienti vetää ja saamme lisää tulosta. Nyt on näin käymässä, onneksi. Toivon mukaan se jatkuu.

Ed. Vistbacka (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli mielenkiintoista kuunnella ed. Laivorannan analyysiä lähinnä siitä, onko todella niin, että tällä hallituksella ei ole kuin yksi vaihtoehto ja yksi linja, jota se noudattaa. Näin näytti olevan nimenomaan silloin, kun ecukytkentä tehtiin. Ei lähdetty devalvoimaan vaan ajaututtiin pitkän päälle pakkodevalvaatioon. Onko todella niin, että nykyinen hallitus hakkaa päätänsä sitaateissa sanottuna seinään niin kauan, että on pakko jotenkin muuten toimia? Mitään muuta vaihtoehtoa tähän mennessä ei ole ollut näköpiirissä.

Ed. Koskinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti ed. Laivorannalle: Tarkoitin sitä, että normaalissa rationaalisessa päätöksenteossa valitaan päätettävä ratkaisu useammasta vaihtoehdosta, selvitetään ensin kirjo erilaisia ratkaisumalleja, joista paras valitaan. Hallitus on halunnut aina kertoa kansalle ja hokea eduskunnalle valitsemansa ratkaisun ainoaksi mahdolliseksi. Se on saattanut 180 astetta toiseen suuntaan menevää ratkaisua pitää ainoana mahdollisena viikon kuluttua. Se liittyy siihen, mitä ed. Vistbackakin edellä totesi.

Mutta juuri ilmiö, että ei haluta tuoda julkiseen keskusteluun vaihtoehtoisia talouspolitiikan linjauksia, on ollut tyypillistä koko kuluksen vuoden ajan. Pahoinhan on pelättävissä, että tällä hetkellä ainoa talouspoliittinen linja, jota julistetaan, ei myöskään ole hallituksen valitsema vaan Saksan keskuspankin.

Ed. Laivoranta (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sen, että normaalissa rationaalisessa päätöksenteossa valitaan eri vaihtoehtoisista paras, hallitus on tehnyt. Hallitus on valinnut linjansa, ja ed. Nikulakin sen todisti. Nyt vienti on lähtenyt vetämään.

Ihmettelenkin ed. Koskisen väitettä nykyisen hallituksen poukkoilusta tai päättämättömyydestä tai vääristä valinnoista, kun muistan keväällä vajaa vuosi sitten, kun demarien taholta nimenomaan esitettiin, että ei tullut minkään näköistä suunnan muutosta, että ns. veret sei-

sauttava vaalivoitto ei tuonut suunnan muutosta. Kyllähän nyt jo alkaa kuulostaa siltä, että on tullut todella suunnan muutos, ja sitä suunnan muutosta protestoidaan. Hyvä on, että aletaan tunnustaa, että suunnan muutos on tullut. Minä seison ilomieli sen suunnan takana, joka nyt on valittu. On kiva kuulla, että tunnustetaan, että sittenkin on suunnan muutos tullut. Jos tällä suunnalla jatketaan, hyvä seuraa.

Ed. Ukkola: Arvoisa rouva puhemies! On hyvin mielenkiintoista kuunnella ja oikeastaan katsellakin teitä, kun te kiistelette tästä asiasta.

Ed. Kallikselle sanoisin, että suurta vientiteollisuutta on tässä maassa tuettu niin suurella miljardipotilla, ettei siihen kaivoon tarvitse antaa enää penniäkään. On todistamaton asia, olisiko työttömyys ollut alhaisempi, jos esimerkiksi osa viime kevään teollisuuden tukipaketista olisi annettu vaikeuksissa olevalle pienelle ja keskisuurelle teollisuudelle. Tätä ei todellakaan pystytä todistamaan, koska sitä ei siinä vaiheessa annettu. Nyt vasta työllistävä yrityssektori on saamassa hallitukselta jonkinlaista ymmärtämystä, mikä on sinänsä ihan oikein.

Hallitusmuodon 6 §:n 2 momentissa sanotaan sanatarkasti, mitä moneen otteeseen on siteerattu: "Kansalaisten työvoima on valtakunnan erikoisessa suojeluksessa. Valtiovallan asiana on tarvittaessa järjestää Suomen kansalaiselle mahdollisuus tehdä työtä, mikäli laissa ei ole toisin säädetty." Perustuslakivaliokunnan mukaan kyseinen säädös edellyttää, että valtiolta on velvollinen yhteiskunnallisessa toiminnassa ja lainsäädännön kehittämisessä edistämään täystyöllisyyden saavuttamista ja ylläpitämistä sekä lailla säädettyä tavoin tarvittaessa huolehtimaan työttömyyden aikaisen toimeentulon turvaamisesta.

Kun valiokunta tutki muistutuskirjelmän pohjalta, ovatko ministerit toimineet ns. ministerivastuulain vastaisesti, niin vastaus oli, että eivät ole. Useissa mietintöön liitetyissä vastalauseissa kuitenkin kiinnitetään huomiota siihen, että ministerivastuulaki on vanhentunut ja korostaa vain ns. juridista vastuusta eikä siten ole käyttökelpoinen tapa arvioida ministereiden poliittista vastuuta. Vastalauseista kuitenkin jää käteen sellainen henki, että ministerivastuulakia sinänsä pitäisi muuttaa jotenkin sillä tavalla, että se mittaisi myös ns. poliittisen vastuun. Voidaanko sitä uudistaa? Minä vähän epäilen, vaikka en olekaan tässä asiassa asiantuntija ja olen eduskunnassa ollut niin vähän aikaa, etten pysty

tähän antamaan vastausta. Mutta esimerkiksi ed. Nikula olisi voinut aivan hyvin tähän asiaan puheenvuorossaan puuttua.

Käsitykseni mukaan vapaassa länsimaaisessa demokratiassa poliittista vastuuta ei mitata ministerivastuulailla vaan se mitataan nimenomaan vaaleissa. Jos ryhdyttäisiin panemaan kaikki ministerit, poliittiset päättäjät, oikeuteen sen mukaisesti, että harjoitettu politiikka on esimerkiksi opposition tai ammattiyhdistyksen mielestä väärää, mihin me ajautuisimme? Mehän olisimme kuin neuvostodiktatuuri, jossa oli vain yksi sallittu politiikka ja toimintatapa. Toisinajattelijat, oppositio, pistettiin vankiloihin ja mielisairaaloihin. Ei kai tällaisen järjestelmän perään voida Suomen eduskunnassa huutaa ja pyrkiä.

Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että kaikilta osin voisi olla tyytyväinen hallituksen harjoittamaan työllisyyspolitiikkaan. Työttömyys on niin suuri inhimillinen hätä, että sen torjumiseksi on tehtävä kaikki voitava. Kiistatta voidaan sanoa, ja siitä ei pääse mihinkään, että työllisyys ei ole ollut tämän hallituksen politiikassa ensimmäisellä sijalla vaan valtion velkaantumisvauhdin pysäyttäminen. Aktiivisempi työllistäminen olisi varmasti ollut mahdollista myös nykyisellä menotasolla, jos siihen olisi toisissaan pyritty. Tässä asiassa olen samalla kannalla kuin opposition täällä käyttämät puheenvuorot ja kuin esimerkiksi edustajat Alho ja Koskinen omassa mietintöön esittämässään vastalauseessa.

Arvoisa puhemies! Opposition pitäisi kuitenkin pystyä sanomaan, miten olisi käytännössä toimittu toisin kuin hallitus. Mikä on se toisenlainen tapa käyttää rahaa? Oleellinen, vastausta yhä odottava kysymys on: Mistä toisista paikoista olisi säästetty, jotta rahaa olisi saatu nykyistä enemmän pienen ja keskisuuren yritystoiminnan tukemiseen sekä yhteiskunnallisten vuokra-asuntojen, nimenomaan vuokra-asuntojen, rakentamiseen? Vuokra-asuntoihin rahaa ilmeisesti olisi tullut omistusravien puolelta, jos sitä olisi haluttu käyttää. Esimerkiksi, mistä laajamittaisiin infrastruktuuri-investointeihin ja ympäristöinvestointeihin, joita täällä on esitetty, olisi otettu rahat? Tällaisiin kysymyksiin pitäisi oppositionkin rehellisyyden nimessä pystyä vastaamaan.

Koska LKP:n eduskuntaryhmä on pieni ryhmä, niin minulla todellakaan ei ole keinoja keskustelussa esittää vastaohjelmia, koska vaatii aika suuren organisaation, kun sellaisen laatii. Jos arvostelen, aina toki pyrin esittämään, mistä

jonkun tietyn menonlisäyksen aiheuttama summa voitaisiin vastaavasti säästää. Olen todella hallituksen kanssa samaa mieltä, että lainaa ei voida enää enempää ottaa. 57 miljardia markkaa tänä vuonna, sehän on aivan hirvittävä asia! Eihän sellainen perhekään voi kauan elää, jonka menot ovat 1/3 tuloja suuremmat. Kuinka monta vuotta se pysyy pystyssä? Tällä menollahan me upotamme Suomi-nimisen valtiolaivan. Koh-ta joku Euroopan valtio saa meistä ilmaisen yhteiskunnan, ilmaisen maan.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan puuttua pariin periaatteellisempaan asiaan.

Koska yksityistä kansanedustajaa työssään sitoo nimenomaan perustuslaki, niin sen määräysten pitäisi olla meille tässä salissa pyhiä. Sen on oltava meidän raamattumme. Siksi olen vakaasti sitä mieltä, että me toimimme moraalisesti koko ajan perustuslain henkeä vastaan, koska ei ole pystytty järjestämään kaikille työttömille töitä.

Mitä tästä seuraa? Kaikkia hyviä asioita ei voida eikä saa ujuttaa perustuslakiin. Nimenomaan työllisyyspykälä osoittaa, mille tielle ajaudutaan, jos esimerkiksi Längin komitean kaikki hyvät pyrkimykset kirjoitetaan sellaise-naan perustuslakiin. Jos esimerkiksi perusturva lisätään perustuslakiin, niin mitä se käytännössä merkitsee, mitä se tarkoittaa? Perusturvan määritelmä, jos on seurannut keskustelua, vaihtelee sen mukaan, mikä puolue siitä milloinkin puhuu. Toinen esimerkki, jonka olen joskus puhujakorkeelta muistaakseni esitellyt, on seuraava: Jos perustuslakiin otetaan määräys jonkin ötö-kän elämän säilyttämisestä ja jos tämä määräys merkitsee, että sen ötökän elämän säilyttäminen edellyttää jonkin tehtaan purkamista ja työttömyyden kasvua tätä kautta, mitä kansanedustaja tekisi? Puolustaessaan ötökkää hän rikkoisi toista perustuslain määräystä: työttömän oikeutta työhön. Kumpaa perustuslain määräystä on sallitumpi rikkoa, kumpaa perustuslain määräystä on helpompi rikkoa, kun rikkoa ei saisi kumpaa-kaan?

Neuvostoliitossa oli maailman paras perustuslaki, mutta takasiko se edes perusvapauksia, ihmisoikeuksia, subjektiivisia oikeuksista puhumattakaan, kansalaisille? Olen täysin vakuutunut, että monet niistä taloudellisista, sivistyksellisistä ja sosiaalisista oikeuksista, joita nyt aiotaan tunkea perustuslakiin, voidaan ja pitää voida hoitaa tavallisella lailla. Monet näistä määräyksistä jo sitovat Suomea, koska me olemme hyväksyneet kansainväliset sopimukset, ja monet näistä ovat jopa perustuslakiamme ylem-

mällä tasolla. (Ed. Laine: Eivät ne voi perustuslain yläpuolella olla!) Eikö se meille riitä, arvoisa puhemies?

Kansanedustajilla pitää olla omaatuntoa ja sosiaalista mielenlaatua niin paljon, etteivät he mene heikentämään kaikkein heikoimmassa asemassa olevien ihmisten asemaa ja perusturvallisuutta. Sen sijaan en usko sellaiseen ideologiaan, että perustuslailla pitää järjestää jokaiselle kansalaiselle oma yksiö tai että sillä pitää turvata kaikki saavutetut edut kaikkina aikoina hamaan iänkaikkisuuteen asti. Tällainen ajattelu jähmettää yhteiskunnallisen kehityksen aivan tyystin.

Ed. Aittomäki (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Aivan oikein, ed. Ukkola, jos oikein käsitin, ei perustuslailla eikä valtakunnanoikeudella työllisyyttä ylläpidetä. Sitä pidetään talouspolitiikalla, joka ei kieltämättä kovin kaksista nykyisellä hallituksella ole ollut. Se, missä olen ollut kriittinen, on se, että niin kuin sanottu ei raastuvan- eikä valtakunnanoikeuden pöydässä näitä asioita ratkaista.

Ed. Ukkola mainitsi pienen ja keskisuuren teollisuuden tukemisesta. Olisiko pitänyt tukea enemmän vai ei? Ei pientä ja keskisuurta teollisuutta tarvitse tukea, kunhan tuetaan ostajaa, että se ostaa, ihmisiä, jotka ovat kuluttajia. Kun heidän ostovoimaansa tuetaan päinvastoin kuin nyt on tehty, että loppukin viedään pois ja loputkin ostohalut viedään pelottelulla, niin se vie yhteiskunnan tuhoon. Nyt joudutaan tukemaan pientä ja keskisuurta teollisuutta, kun ostajien ostovoima on tuhattu, loputkin ostohalut peloteltu. Nyt yhteiskunnan varoilla joudutaan pitämään pientä ja keskisuurta teollisuutta pystyssä.

Mitä tulee siihen, että otetaan nyt lainaa 57 miljardia, ensi vuonna ehkä samalla tavalla, aivan oikein. Niin kauan kuin valtiolla on verotulojen alijäämä 20—30 miljardia markkaa ja kun se joutuu työllisyyskorvauksiin satsaamaan toistakymmentä miljardia markkaa rahaa vuodessa, niin kauan vastaavalla summalla suomalainen velka ulkomaille kasvaa. Siitä ei päästä mihinkään. Mutta jos saadaan Suomessa pyörät pyörimään lisäämällä ostajien ostovoimaa, silloin myös verotulot karttuvat ja työttömyyskustannukset vähenevät, silloin päästään tasapainoon, mutta sitä tämä hallitus ei ainakaan ostovoiman osalta näytä ymmärtävän.

Ed. Härmäläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on toistuvasti kysytty,

mistä vielä pitäisi leikata. Kysymys on väärin asetettu. Tällä leikkaavalla, kuristavalla politiikalla ollaan nimenomaan juuri syventämässä lamaa, lisäämässä valtion velkaantumista ja vaikeuttamassa talouden nousua. Vienti on nyt hieman elpynyt, mutta lama jatkuu entistä syvempänä kotimarkkinoilla ja kuristaa sekä palveluyrityksiä että tuotannollisessa toiminnassa olevia yrityksiä kotimarkkinoilla. Sen vuoksi nimenomaan ostovoiman lisääminen olisi tällä hetkellä se vaihtoehtoinen talouspolitiikka, jolla kansakuntaa ja maan taloutta voitaisiin elvyttää.

Aivan ensimmäisenä pitäisi poistaa raippavero. Pitäisi lopettaa puhuminen palkan alennuksista. Pitäisi lopettaa puhuminen lomarahojen poistamisesta. On päivästoin pelättävissä, että tällä kuristavalla talouspolitiikalla, jota hallitus harjoittaa ja ajaa, se hienoinen viennin elpyminen, jota on tapahtunut, leikkautuu ja hämöttämässä oleva nousu päivästoin kääntyy jatkuvaksi pysyväksi lamaksi, kun kotimarkkinoilla jatkuu lama entistä syvempänä. Bruttokansantuote laskee edelleen tänä vuonna, valtion verotulot pienenevät ja lainanotto ulkomaille lisääntyy. Tämä hallitus on tällä talouspolitiikallaan sellaisessa syvenevässä kierteessä, josta ei ulospääsyä ole.

Ed. N i k u l a (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Ukkola ja osin ed. Aittoniemikin oli sitä mieltä, että perusoikeuksilla ei ihmisten asioita saada kuntoon. Minua vähän hämmästyttää tällainen ajattelu. Perusoikeudet: taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset, olivat se käyttövoima, jolla koko Itä-Euroopan parin vuoden takainen mullistus toteutettiin. Reaalipoliitikot vieläkin kävisivät valtiovierailulla näiden diktaattorien luona, elleivät ihmiset perusoikeuksia etsiessään kaduilta olisi kaataneet tuota hallintoa.

Todetaan vain, että Långin komitean mietinnössä kyllä työn perusoikeutta esitetään itse asiassa lievennettäväksi siitä, mitä se nyt on.

Arvoisa puhemies! Ed. Ukkola myös kysyi mainiten nimeni, ja sen vuoksi pyysin tätä vastauspuheenvuoroa, ministerivastuulain uudistamisesta. Se on todella vaikeaa. En oikein tarkkaan osaa sanoa, miten se pitäisi tehdä. Siinä täytyy tietysti miettiä, pitääkö ministerin oikeudellisen vastuun edellytyksenä olla, että laiminlyönti tai lainvastainen teko on ilmeinen tai selvä vai olisiko kynnyksen oltava alempi. Se on nyt korkeampi kuin muilla virkamiehillä sen takia, että ministereillä on myös poliittinen vastuu.

Minusta ed. Ukkolan tavoin on ehkä järkevämpää etsiä poliittisen vastuun toteutumisen edellytyksiä ja esimerkiksi lähteä täältä. Kyselyinstituutio eduskunnassa viedään aika paljon hallituksen ehdoin. Tännehan ei saada ministeriä haluttuna ajankohtana vastaamaan, vaan ministeri päättää, milloin vastaa, ja yleensä aikaa on miettiä vastauksia päivä- ja viikkotolkullakin, kun kysymysten pitäisi olla oikeastaan joka istunnossa normaaliin rutiiniin kuuluvia, niin kuin maailmalla parlamenteissa yleensä on: Ministerit vastaavat muutaman kymmenen minuutin aikana ajankohtaisiin päivänkysymyksiin eikä sen viikon tai kuukauden ajankohtaisiin kysymyksiin.

Ed. K a l l i s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ukkola lähti, mutta nyt palaa. Haluaisin korjata hieman sitä, mitä hän totesi suurteollisuuden vientiyrityksistä ja niiden saamasta tuesta. Suurteollisuuden vientiyritykset eivät ole saaneet mitään erityistä tukea. Yritykset ovat saaneet saman tuen, minkä kaikki muut yritykset ovat saaneet. Ainoat poikkeukset muodostavat nämä pelastuspaketit Tampellalle, Ovakolle, Veitsiluodolle, ja nämäkin olivat täysin välttämättömiä. Ilman niitä työttömyysluvut olisivat olleet paljon paljon suuremmat.

Muutama sana myös kotimaisen kysynnän laskusta. Ed. Hämäläinen totesi, että tämä johtuu kuristavasta talouspolitiikasta. (Ed. Hämäläinen: Siitä se johtuu!) — Osittain se saattaa siitakin johtua. — Tosiasia on, että kotitalouksien käytettävissä oleva tulo on pienentynyt, ja se on tietenkin täysin ymmärrettävää, koska jaettava kakku on 7 prosenttia pienempi kuin viime vuonna. Totta kai käytettävissä oleva tulo on silloin myös pienempi. Mutta esimerkiksi viime vuonna käytettävissä olevat tulot kasvoivat ja siitä huolimatta kulutus laski. Tämä johtui siitä, että kuluttajat eivät usko tulevaisuuteen. Kuluttajiin on mennyt semmoinen henki, että ei pidä kuluttaa, pitää säästää, ja tästä meidän pitäisi kyllä päästä eroon. (Välihuuto) — Ei se rahasta johdu. Niin kuin sanoin, niin viime vuonna kulutus laski, vaikka tulot lisääntyivät.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. N i i n i s t ö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan pyytää ensiksi ed. Hämäläiseltä anteeksi, että olen pitänyt tapanani

täällä kuunnella hänen puheitaan ja satun muistamaan myös sen, mitä hän sanoi kolmisen kuukautta sitten tässä salissa. Hän nimittäin moitti hallitusta siitä, että hallituksen elvytys on suunnattu virheellisesti mm. tukemaan vientiteollisuutta. Samaan hengenvetoon hän silloin lausui, että tulee voimakkaasti lisätä valtion lainanottoa, jotta kyettäisiin oikein elvyttämään. Silloin minä muistutin häntä siitä, mitä hänen ryhmänsä oli edellisenä syksynä eli kolme kuukautta ennen silloista keskusteluumme tähdentänyt.

Nyt ed. Hämäläinen tuntee murhetta siitä, että viennin nousu saattaisikin vaarantua hallituksen toimenpiteitten johdosta, siis niitten toimenpiteitten, joita moititte vielä kolme kuukautta sitten ja joiden ansiosta vientiteollisuus lähti liikkeelle. Nyt edelleen sitten, jos oikein kuulin, tunnette syvää huolta siitä, että valtion lainanotto olisi kasvamassa. Kolmisen kuukautta sitten olitte ehdottomasti sitä mieltä, että hinnalla millä hyvänsä on elvytettävä eli valtion lainanottoa voimakkaasti kasvatettava. Onko tämä jotenkin johdonmukaista talouspolitiikkaa? Ehkä tämä on sitä ... (Ed. Gustafsson: Pikkunäppäryyttä!) Täällä on keskusteltu, että pitää olla monennäköistä talouspolitiikkaa, aina vähän keskustelutarpeen mukaan.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Nikulan pitää tietää varsin hyvin, että perusoikeudet jaetaan kahteen kategoriaan: ns. vapausoikeuksiin, joiden puolesta Itä-Eurooppa teki vallankumouksen, ja sitten ns. subjektiivisiin eli sivistyksellisiin, sosiaalisiin ja taloudellisiin perusoikeuksiin. Tuskinpa he sen takia tekivät vallankumousta, että heillä ei ollut työtä. Minun käsittääkseni tällä hetkellä siellä on enemmän työttömiä kuin sosialismin aikana, ellen ole ihan väärin lukenut.

Toiseksi ed. Hämäläiseltä olisin kysynyt, kun hän sanoi, että hallituksen politiikalla on kuristettu ostovoimaa ja täytyy tähdätä ostovoiman lisäämiseen. Viime vuonna ei taatusti kuristettu ostovoimaa. Silloin ei kenenkään palkansaajan tilipussi huojentunut. Se huojentuminen tuli vasta tämän vuoden alusta. Kuinka monta työtöntä tuli viime vuonna, vaikka ostovoima oli ihan samalla tasolla kuin vuotta aikaisemminkin? Mehän elimme vuoden 1991 budjetin mukaan ja budjetin reaalinousu oli 14,5 prosenttia. (Ed. Laine: Ei se sitä kuvaa!) Kuristettiinko viime vuonna ostovoimaa, ed. Hämäläinen? Työttömiä tuli ennätystahtiin. Miksi?

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Nikula, jonka järkeviä puheenvuoroja suorastaan mielellään kuuntelee, erehtyi politiikan perisyntiin eli lähti kääntelemään minun puheenvuoroani oman mielensä mukaisesti. Minä en väheksy perustuslain antamaa turvaa kansalaisille, mutta toistan vielä uudelleen: Hallitusmuodon 6 §:n 2 momentin perusteella rikosoikeudellista taustaa vasten tarkasteltuna ei Suomen työllisyystilannetta paranneta, samoin kuin sitä ei paranneta myöskään valtakunnanoikeuden istunnossa.

Jos rouva puhemies sallii, niin vastaan vielä ed. Kallikselle. Hänelläkin on hyviä puheenvuoroja, mutta nyt se oli mielestäni ainakin toiseksi huonoin tämän runsaan vuoden aikana, mitä olen kuullut. Hän erehtyi tilastonikkareiden arvioihin ja toisekseen ei huomannut suurteollisuuden osalta lainkaan devalvaatiota, joka oli 14 tai 12,3 prosenttia. Se on toki asetettava eduksi nimenomaan suurelle vientiteollisuudelle.

Ed. Hämäläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Työttömyyden suurluvut viime vuonna aiheutuivat tietysti pääosin Neuvostoliiton-kaupan romahtamisesta. Tänä vuonna, kun me olemme devalvaation ja erilaisten muiden tukitoimenpiteiden ansiosta pystyneet vientiä jonkun verran elvyttämään, pitäisi pitää huolta muista toimenpiteistä, joilla pystytään ostovoima ja kulutuskysyntä turvaamaan, ja siinä suhteessa hallitus on harjoittanut väärää politiikkaa.

Minä olen erityisesti tätä keskustelua kuunnellessani ihmetellyt sitä porvaripuolen paatosta, jolla puhutaan yritystoiminnan tuesta, kuka tuesta suuremmille yrityksille, kuka pienemmille yrityksille. Kohta ei ole muualla kuin vasemmistossa enää niitä, jotka muistuttavat siitä, että yritysten tulisi tulla toimeen markkinoilla. Näin ollen kysymys on edelleenkin väärä, jos keskustellaan siitä, kuinka paljon me panostamme lisää valtion rahaa yrityksiin. Kysymyksen tulee kuulua, millä me huolehdimme siitä, että ihmisillä on ostovoimaa, että he saavat palkat ja heitä ei verotuksella vedetä kuiviin, niin että he pystyvät jotakin vielä palkallaan ostamaan. Sillä tavalla saadaan kotimarkkinayritykset toimimaan, niin kuin markkinataloudessa yritysten kuuluu toimia.

Lainanoton kasvusta olen edelleenkin samaa mieltä, kuten aikaisemminkin. Valtion lainanoton kasvu tässä tilanteessa ei ole niin vaarallista kuin on yritetty väittää, jos sitoudutaan siihen,

että hyvinä aikoina, nousun koittaessa, harjoitetaan kireää finanssipolitiikkaa. Hallituksen toimenpiteistä huolimatta, siitä huolimatta, että hallitus varoittaa lainanoton kasvusta, se omalla politiikallaan kasvattaa edelleenkin valtion lainanottoa. Se puhuu yhtä, mutta toimii tavalla, joka johtaa aivan erilaiseen tulokseen.

Ed. L a i v o r a n t a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hämäläiselle toteaisin siitä, miten markkinavoimat tuovat sellaisia lääkkeitä yrityksiin, että ne työllistäisivät. Ne voimat tuovat juuri niin kuin nyt tuovat elikkä yritykset eivät työllistä, vaan kun markkinoilla kilpaillaan ja halutaan olla kilpailukykyisiä, niin tietenkin pyritään tulemaan toimeen mahdollisimman pienellä porukalla, koska kustannustaso on korkea. Se on sitä politiikkaa, jolla ed. Hämäläisen mielestä työllisyyttä hoidetaan! Näin työllisyyttä hoidetaan elikkä työttömyyttä edistetään. Tukipaketti, jolla pyritään elvyttämään yritysten toimintamahdollisuuksia, mahdollistaa työllistämisen vähän paremmin kuin mainitsemanne tilanne.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti vielä. Tämä uhkaa mennä hyvää päivää, kirvesvartha -keskusteluksi, tai sitten meidän pitäisi kaikkien päästä talouspolitiikan peruskurssille. Kyllä yrityksiin voidaan panna rahaa vaikka kuinka paljon, mutta jos ei ole kysyntää, jos ei ole ketään, joka kotimarkkinoilla ostaa kotimarkkinayritysten tuotteita ja palveluksia, niin se raha on hukkaan käytetty. Sen vuoksi nimenomaan ostovoiman kautta elvyttäminen on tällä hetkellä se keino, joka panee kotimarkkinat toimintaan.

Ed. L a i n e : Rouva puhemies! En ole osallistunut debattiin, vaikka se mielenkiintoista on ollut, koska tämä puheenvuoron pyytäminenkin on eräs tapa, jolla mielipiteensä kuitenkin voi lausua. Teen sen erityisesti kahdesta syystä. Sen jälkeen kun olin jo puheenvuoroni ehtinyt kirjoittaa, kuulin kello 13:n uutiset. Jos oikein ymmärsin, niissä todettiin työllisyystilanteen maassa edelleen vaikeutuneen. Muistaakseni sanottiin luku 342 000 ja työttömyysprosentiksi 13,3. Jos nämä numerot ovat väärät, niin työministeri varmaan oikaisee, mutta näin muistan kuulleen. Toinen syy, minkä vuoksi haluan tähän keskusteluun kuitenkin osallistua, on se, että olen ainakin tällä hetkellä tässä salissa ainoa

kansanedustaja, joka vuonna 1972 oli hyväksymässä perustuslakiin sitä lisäystä, joka Lex Knuuttilan nimellä kulkee. Nykyisessä eduskunnassa on muitakin silloisia kansanedustajia, mutta jos oikein muistan, he taisivat olla toisella puolella. Olen todella huolissani siitä, miten tätä eduskunnan silloin tekemää lisäystä tulkitaan ja käytäntöön sovelletaan.

Muistan aivan hyvin silloin käydyn keskustelun ja sen eduskunnan enemmistön tahdon, joka tuon lisäyksen suoritti. Kyllä silloin nimenomaan oli huoli siitä, että perustuslakiin tarvitaan tällainen lisäys, jotta voitaisiin työllistää sellaiset ihmiset, jotka työn tarpeessa ovat ja siitä toimeentulonsa itselleen tarvitsevat. Nyt alkavat tulkinnat olla hieman toisenlaiset ja olen havainnut, että perustuslain tätäkin pykälää halutaan muuttaa. Sitä koskeva esityshän on tehty, ei tosin vielä hallitukselta eduskunnalle, mutta asianomaisen komitean toimesta.

Hallituksen ja sen työllisyyden kannalta keskeisimpien ministerien poliittinen vastuu työttömyyden suomenennätyksestä, työttömyyden jatkumisesta ja työttömien määrän ennakkoidusta kasvusuunnasta vielä tulevanakin vuonna — näin on ennakoitu, eräät taloudelliset tutkimuslaitokset ovat ennakoineet — on kiistaton. Perustellusti voidaan sanoa, että Ahon hallituksen toimikausi on merkinnyt piinaavaa kärsimysnäytelmää ennen kaikkea työttömille, mutta laajemminkin Suomen kansalle. Ahon hallituskausi on merkinnyt, niin väitän, suurten erehdysten ja virheiden toistamisen politiikkaa. Vielä pahempi, jos se on ollut hallituksen varsinainen tarkoituksin. Näin sanoessani tiedän, millaisia ovat mielipiteet ja kannanotot työttömien, eläkeläisten ja muiden vähävaraisten väestöpiirien keskuudessa, jotka väestöryhmät ovat olleet ja ovat hallituksen virheellisen politiikan maksumiehiä.

Ei nyt esillä oleva kantelukirjelmä ole syntynyt sattumalta tai pelkän populismin tuotteena, niin kuin eräät puhujat ovat väittäneet. Kirjelmän allekirjoittajat eivät olekaan väittäneet, että ennätysmäisen työttömyyden ainut syy on hallituksen johdolla harjoitetussa talouspolitiikassa. On toki muitakin tekijöitä, joilla on vaikutusta työttömyyden kasvuun.

Täällä on puhuttu idänkaupan romahtamisesta, mutta juuri samat puhujat unohtavat sen, että myös lännen lamakehitys, ostovoiman väheneminen, korkotason korkeus ja investointien suuntaaminen Suomen rajojen ulkopuolelle ovat vaikuttaneet siihen tilanteeseen, mikä nyt työttömyyden laajuudessa nähdään. Tuskin kukaan

voi kiistää sitäkään, että kotitalouksien ostovoiman ja yksityisen kulutuksen vähenemisellä on ollut oma osuutensa työttömyyden kasvuun erityisesti kotimaisen yritystoiminnan ja myös palveluelinkeinojen piirissä.

Perustuslakivaliokunnan käsitellessä kuuden kansanedustajan allekirjoittamaa kantelua eräät asiantuntijat viittasivat siihen, että hallituksella ei ole keinoja perustuslaissa valtion velvollisuudeksi asetetun työllisyyden turvaamiseksi. Minun mielestäni hallituksella on riittävästi keinoja perustuslain ja työllisyyslain toteuttamiseksi. Näitä keinoja on tosin ollut enemmänkin, mutta hallitukset, en nyt puhu vain nykyisestä vaan myös aikaisemmista, ovat toinen toisensa jälkeen näistä keinoista vähin erin olleet luopumassa vapaaehtoisesti. Jos on niin, että hallituskin nyt katsoo ja on sitä mieltä, että sen käytettävissä ei ole riittäviä keinoja, lakeja ja säädöksiä, niin minun mielestäni hallituksen pitäisi ehdottaa sellaisten lakien säätämistä, joita se tarvitsee saadakseen lisää valtuuksia työllisyyden turvaamiseksi. Siis tämän sanon siinä ajatuksessa, että jos hallitus itse arvioi, ettei keinoja ole.

Hallitus on kuitenkin menetellyt päinvastoin lieventäen esimerkiksi työllisyyslain velvoitteita työn järjestämiseksi sitä tarvitseville, mitä taas voimassa oleva hallitusmuoto eli perustuslaki on nimenomaan edellyttänyt. En halua kiistää, ettei osa työllisyyslain muutoksista ole ollut puolustettavissa.

Hallituksen ja sen keskeisimpien ministerien virheeksi on luettava myös se, että hallitus ei ole harjoittanut työllisyyttä edistävää talouspolitiikkaa. Kuitenkin juuri työllisyyslaki edellyttää sellaisen talouspolitiikan harjoittamista, joka edistää täystyöllisyyttä. Ilmeisesti hallitus on lähtenyt siitä, että työllisyyslaki oli vain silloin velvoittava, kun työnantajille piti hankkia työvoimaa. Mutta nyt kun työttömille pitäisi järjestää töitä, niin tämä velvoite ei olekaan enää samanarvoinen. Puhun nyt työllisyyslain velvoitteesta.

Erityisen vaikea on tilanne nuorten osalta siitäkin huolimatta, että hallitus on varannut 10 miljoonaa markkaa kesäharjoittelupaikkojen järjestämiseksi. Kun nuoria on työttömänä kymmeniätuhansia, merkitsee se synkkää tulevaisuudenkuvaa ja suuria taloudellisia ja myös henkisiä vaikeuksia. Samaa on sanottava esimerkiksi rakennusalan, metallialan, palvelualojen ja tekstiili- ja vaatetusalan työttömien luvuista ja pitkäaikaistyöttömien määrän kasvusta kohti EY-maiden huippulukuja. Tarkoitin pitkäaikaistyöttömien osuutta työttömien kokonaismäärästä.

Kun valtiovarainministeri miltei päivittäin kertoo maan taloudellisen tilanteen ja ainakin valtiontalouden hoidon vaikeutumisesta, on syytä muistuttaa, että kaikkein suurinta tuhlausta on juuri työttömyys. Työttömyys maksaa eräiden selvitysten mukaan 24 miljardia markkaa vuodessa. Ed. Andersson mainitsi luvun 35 miljardia. Tämä saattaa olla lähempänä totuutta, ja varsinkin, jos lasketaan työttömyyden johdosta syntymättä jäävän kansallisvarallisuuden eli kansantulon arvo, niin ehkä nämäkin luvut pitää vielä kertoa kahdella, kolmella tai neljällä.

Pääministeri Aho on viime aikoina useissaakin yhteyksissä pyrkinyt väistämään valtiovalalle kuuluvia työllistämismenpiteitä. Tällä sanonnallani tarkoitan sitä, kun hän ehdotti työnjaon muuttamista siirtämällä vastuu työllisyydestä työmarkkinajärjestöille. Mielestäni pääministeri on unohtanut perustuslain ja työllisyyslain asettamat velvoitteet, jotka koskevat valtiovaltaa.

Itse asiassa pääministeri näyttää unohtavan myös ne kansainväliset sopimukset ja sitoumukset, jotka velvoittavat maamme toimimaan täystyöllisyystavoitteiden toteuttamiseksi.

Esimerkiksi Euroopan sosiaalisen peruskirjan hyväksyessään Suomi on sitoutunut turvaamaan oikeuden työhön seuraavasti, lainaan toisen osan ensimmäistä artiklaa: "Toteuttaakseen oikeuden työhön tehokkaalla tavalla sopimuspuolet sitoutuvat

- 1) pitämään mahdollisimman korkean ja vakaan työllisyysasteen saavuttamista ja ylläpitämistä yhtenä ensisijaisista tavoitteistaan ja velvollisuuksistaan tarkoituksena täystyöllisyyden saavuttaminen,
- 2) suojelemaan tehokkaasti työntekijäin oikeutta ansaita elantonsa vapaasti valitsemassaan ammatissa,
- 3) tarjoamaan kaikille työntekijöille maksuttomat työnvälityspalvelut,
- 4) tarjoamaan tai edistämään asianmukaista ammatinvalinnanohjausta, ammatillista koulutusta ja kuntoutusta."

Hyväksyessään YK:ssa taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä perusoikeuksia koskevan kansainvälisen sopimuksen Suomi on myös ottanut itselleen velvoitteen mahdollisuuksiensa mukaan edistää täystyöllisyyttä.

Tänä vuonna pidetyssä Pohjoismaiden neuvoston 40. istunnossa Suomi on ollut hyväksymässä suosituksen Pohjoismaiden ministerineuvostolle ja Pohjoismaiden hallituksille täystyöllisyyden toteuttamisesta.

Kaiken tämän jälkeen on kysyttävä: Kuinka paljon Suomessa pitää olla työttömiä, ennen kuin eduskunnan enemmistö on valmis toteamaan hallituksen tai sen keskeisimpien ministerien menetelleen niin virheellisesti, että se voidaan todeta lainvastaiseksi ilman juridista saivartelua? Olen tämän kysymyksen muotoillut hieman toisin kuin eräät edustajat, jotka kysyvät tarkkaa työttömien lukumäärää. Maallikkona, kun en ole juristi, on pakko toivoa, että se selvitys, jota ed. Vähänäkki ehdotti, voisi tuoda vastauksen tällaiseen kysymykseen.

Rouva puhemies! Lopuksi haluan todeta, että mielestäni pienen ja keskisuuren yritystoiminnan tukeminen on välttämätöntä. Sitä tulee jatkaa, ja sitä hallitus on kyllä toteuttanut. Jos puhutaan kokonaisuudessaan suomalaisen yritystoiminnan tukemista, niin kyllä siinä nyt kai alkaasentään tulla joku raja vastaan. Minä en tunne niitä lukuja, joita ed. Nikula tänään mainitsi, mutta olen aiemmin laskenut, että hallituksen toimien yhteydessä teollisuutta, yritystoimintaa, olisi noin vuoden aikana tuettu 40:llä, jopa 50 miljardilla. Näin ollen joku katto täytyy siinäkin tulla vastaan, koska eihän valtiontalous voi sitä millään kestää. Maksajiksi tulevat, niin kuin nyt tapahtuu, eläkeläiset ja vähävaraiset. Mutta pienen ja keskisuureen yritystoimintaan nähden ainakin oma käsitykseni on myönteisempi, mutta ei siihen valtavaan tukeen suurteollisuudelle, yritystoiminnalle, johon nyt on menty.

Pienen ja keskisuuren yritystoiminnan tukemisen ohella mielestäni kotimaisen teollisuuden ja yritystoiminnan kannalta on tärkeää ostovoiman lisääminen. Mutta koko pienen ja keskisuuren yritystoiminnan kannalta on erittäin tärkeää korkotason aleneminen, työttömyyden lievittämisen kannalta sellaisen valikoivan elvytyspolitiikan harjoittaminen, jota mm. vasemmistoliiton taholta on ehdotettu. Tällöin ovat keskeisessä asemassa esimerkiksi rakennustoiminnan lisääminen, julkisten hankintojen aikaistaminen, peruskorjaustoiminnan lisääminen jne.

Ed. Rinne: Rouva puhemies! On tullut hyvin selväksi yksi keskeinen kysymys perustuslakivaliokunnan puheenjohtajan suulla. Se keskeinen asia on se, että hallitusmuodon 6 §:n 2 momentti ei pidä sisällään mitään velvoittavuutta. Jopa pitkien selitysten jälkeen voidaan vetää hänen puheenvuorostaan sellainen yksiselitteinen johtopäätös, että vaikka koko Suomen työvoima, lähes 2,5 miljoonaa ihmistä, olisi vailla työtä, niin tämä pykälä ei vaikuta sitä eikä tätä.

Lyhyesti ja tiiviisti ja konkreettisesti sanottuna, tämä perustuslain kohta on syytä pistää sitaatteihin, laittaa sulut, joissa todetaan: "Valtiovallan asia ei ole järjestää töitä." Miksei voi sanoa täsmällisesti, että tällä perustuslain kohdalla poikkeuksena muista perustuslain kohdista, silloinkin kun kaikki ovat työttömänä, ei ole yhtään mitään käytännön merkitystä? Se on selkeä konkreettinen johtopäätös. Itse asiassa puheenvuoroni on sikäli turha, että tuli jo puheenjohtajan suulla selvästi sanottuna, että se pykälä ei velvoita mihinkään, silloinkaan kun joka ainut Suomen työvoimasta on vailla työtä.

Minkä takia tällaiseen tilanteeseen on jouduttu? Uskallan väittää, että tämä on tietoista politiikkaa. Ensin oli devalvaatiosekoilu. Markan kurssin kanssa tyepeksittiin niin kauan, että tuli pakko. Nyt sitten totta kai on vienti lähtenyt vetämään sen ansiosta, koska kurssit saatiin joihinkin järjellisiin puitteisiin. Nyt eräät hallituksen ministerit lähinnä kepeusta ovat ryhtyneet kehumaan, että nyt vienti vetää hyvin. Vähän on niin kuin entinen sulhasmies, kun morsiamen vatsa pömpöttää reippaan puoleisesti häissä: Kun on pakkodevalvaatio eli vahinko tapahtunut, niin nyt sulhasmies suorastaan leveilee asialla. Tämä voidaan vertauksellakin sanoa. Mielestäni se tapahtui näin.

Työllisyyskysymyksen kanssa ilmeisesti tyepeksitään myös niin kauan, että se johtaa siihen, että meillä ei ole minkäänlaisia mahdollisuuksia loppujen lopuksi enää kohta työllistämiseenkään. Eli on kriisistä toiseen, pakosta toiseen ajautumista. Nimittäin en usko kekulaiseen pusehousutalouspolitiikkaan, siis tähän, että tehdään mahdollisimman vähän töitä: Maataan pankolla ja syljeskellään kattoon molskihousut jalassa. Työtä tekemällä kai talous saadaan kuntoon eikä työttömyyttä lisäämällä eli työntekoa vähentämällä. Tämähän on työnteon vähentämistä. Ei vähätöisyydellä selvitä tästä lamasta. Tämä on liian yksinkertainen asia, sen kyllä myönnän.

Se, minkä takia tämä kirjelmä on tehty, lähtee siitä, että käsityksemme mukaan työttömyys on valittu talouspolitiikan välineeksi. On ollut joitakin yrityksiä, esimerkiksi ministeri Kanervan kohdalla on ollut joitakin yrityksiä elvyttää, mutta hän on vetäytynyt niistä vaatimuksista. Täällähän oli työllisyyspaketti, josta kovasti puhuttiin ja jonka piti olla aika mittava työllisyyslain leikkausten jälkeen, josta olisivat rahatkin löytyneet, mutta ilmeisen yksimielisenä loppujen lopuksi hallituksessa voitti linja, joka lähti pan-

kolla makaamisen linjalle eli vähätöisyyden linjalle. Uskotaan, että kun kansakunnan kuormarenkejä isketään entistä lujempaa raipoilla, leikkauksin jne., vetohalu syntyyvät, mutta eivät vetohalu enää sillä tavalla tule.

Tällainen tietoinen valinta on mielestäni hyvin huolestuttava. Se on sen takia huolestuttava, että sillä tiellä työttömyys jatkuvasti kasvaa. Se on itse itseään ruokkiva prosessi. Se, mihin perustan väitteeni, että sitä tietoisesti lisätään, on siinä, että työttömyytemme on nyt suurin piirtein kolmanneksen korkeampi kuin keskimäärin EY-maissa ja noin puolet korkeampi kuin Pohjois-Amerikan yhdysvalloissa. Kun otetaan huomioon, että työmarkkinoille tulevat ikäluokat ovat niin vähäisiä kuin ovat, edellytykset parempaan työllisyyteen ovat olemassa, jos hallitus asettaa tai olisi jossakin vaiheessa asettanut täystyöllisyyden tavoitteeksi. Mutta näin ei ole, niin kuin kaikki hyvin tiedämme tapahtuneen.

Jo asennetta, että työttömyyttä tietoisesti käytetään talouspolitiikan välineenä, osoittaa esimerkiksi pääministeri Ahon kaavailu, että työllisyysvastuu pitäisi siirtää vapaille kansalaisjärjestöille eli työmarkkinaosapuolille. Tällainen puhe osoittaa, että jokin vastuu ilmeisesti on, koska tyhjäähän ei voi siirtää pois. Tämä jo osoittaa, että valtiovallalla ja hallituksella ilmeisesti on jokin vastuu, koska se toisella puheella sitä ikään kuin siirtää pois: Jotain on, mitä siirretään, tai pitäisi olla.

Valtiovarainministeri Viinanen kuvittelee selvästi, että kun jenkaa kiristetään, niin mutteri aukeaa. Näin ei tule käymään. Jo kerran muljahiti jakoavain niin ruokottomasti pakkodevalvaatiossa, että kukaan ei usko enää, että siinä jakoavain pysyisi kiinni. Se oli julkinen muljahdus: pakkodevalvaatio, konkurssijulistus suomeksi sanottuna. Hän on myös vetänyt selvää linjaa. Hän uskoi ilmeisesti, että kiristämällä tilannetta voidaan parantaa työllisyyttä. Nimitäin hän sanoi 19.2.1992 tässä salissa seuraavan lauseen sanatarkasti lainattuna. Se on hyvin merkittävää, mitä pääministerin jälkeen merkittävien ministeri sanoo, koska hän linjaa myös sen mukaan ja hän on todella pysynyt linjallaan eli teot ja puheet ovat todella linjassa. Hän on raaka, yksioikoinen, suorapuheinen kapitalisti, joka ei kiertele eikä kaartelee vaan toimii niin kuin toimii ja puhuu samalla tavalla. Hän sanoi näin:

”Pelkän työttömyyskorvauksen varassa eläminen on valtion kannalta halvempaa kuin ihmisten työllistäminen.” Eli loogisesti: Kun kaik-

ki ihmiset ovat korvauksella eikä kukaan enää töissä, valtiontalous on maksimaalisen hyvässä kunnossa. Hänellä on täsmälleen sama pankolla makaamisen linja. Edullisin vaihtoehto on työttömyys. Joka ainoa kadulla vastaan tulija käsittelee, että niin se nimenomaan ei ole, koska on olemassa vain kaksi elementtiä: On se, minkä luonto kasvattaa ja on meille varannut ilman meidän omaa ansiotamme. Toinen on ihmisen tekemä työ työpaikoilla, yrittäjänä, kotona jne. Ei ole olemassa muita. Tämä linjaus on konkreettinen ja mielestäni perustuslain työn perusoi-keuden linjan vastainen linjanveto. Hän on todella myös toiminut näin eikä vain puhunut.

Meitä lähestyy nimittäin kaksi, ehkä kolmekin, myrskykeskusta, jotka kannattaisi ajoissa noteerata.

Ensimmäinen on se, että nyt lähestulkoon koko ikäluokka tänä keväänä ensimmäisen kerran Suomen itsenäisyyden historian aikana jää vaille työtä riippumatta koulutuksesta, linjasta, alasta jne. Näin paljon suoraan työttömäksi ei ole itsenäisyytemme historian aikana koskaan jäänyt nuoria. Jo nyt alle 30-vuotiaita työttömiä on noin 100 000. Sitä myrskykeskusta kannattaisi ainakin olla lietsomatta ja puhaltamatta siihen lisää voimaa. Professori Ylikangas sanoi eräässä haastattelussa — hän on nuorten ja myös ikään-tyneempien ihmisten väkivaltaliikkeitä tutkinut Suomessa, ja pidän häntä jonkinlaisena asian-tuntijana ja jopa kuuntelen häntä, koska hänellä on tutkimuksestaan myös näyttöä eikä vain huulten höpinää — että 17—23-vuotiaat miehet ratkaisevat väkivaltatilastot. Jos nyt nämä miehet heitetään ulos, me maksamme siitä sellaista hintaa, jota ei yksikään meistä toivo. Kannattaa-ko lietsoa? Mielestäni ei kannata.

Toinen on 500 päivän täytyminen, joka vie monia, erityisesti nuoria lapsiperheitä, täydellisesti hunningolle tai sosiaalitoimistoihin, pahim- massa tapauksessa kymmeniätuhansia lähiaikoi- na. Pahin myrskykeskus, mikä tästä aiheutuu, on tietenkin se, että työn tuottavuus laskee. Monilla työmailla aika rupeaa kulumaan pel- käämiseen, olenko minä se seuraava ulosheitet- tävä. On tietysti selvää, että toverihenki paran- taa usein työn tehoa. Jos työpaikoilla on hyvä ilmapiiri, se parantaa myös työn tehoa. Valitet- tavasti kovin monet pikkuporvarit meillä kuvit- televat, että toverihenki on ns. punahenkeä, jota kuviteltiin Koskelan Akselissa olevan vielä Hen- nalan jälkeenkin, tosin salassa pysyvää punahen- keä. Ei se ole välttämättä mitään punahenkeä. Se on hyvää ilmapiiriä.

Kun työttömyysaste on noin kolminkertainen siitä, minkä Milton Friedman sallii kapitalismille, niin se on mennyt, kuten sanotaan, yli niskan. Se ei enää paranna tuottavuutta. 5 prosentin työttömyysaste voi parantaa. Milton Friedman on hakenut kriittisen hyvän pisteen, jossa kapitalismi toimii parhaiten, jolloin tuppi heiluu ja töitä tehdään maksimaalisesti. Saattaa hyvin olla, että se on 5 prosenttia, en väitä ollenkaan vastaan monilla työmailla kiertäneenä ja itsekin työttömyyttä maistaneena. Mutta kun se on kolminkertainen, niin sen jälkeen se vaikuttaa myös työn tuottavuuteen. Se on näistä kolmesta myrskykeskuksesta kaikkein pahin.

Pitkäaikaistyöttömien määrä on noussut hurjasti. Työministeri voi tarkistaa, jos en ole aivan oikeissa luvuissa, mutta vuoden aikana on pitkäaikaistyöttömien määrä lisääntynyt 464 prosenttia ja nuorten, alle 25-vuotiaiden työttömien määrää 69 prosenttia. Ne ovat murskaavia lukuja.

Näyttää olevan niin, että ainoa järjissään oleva porvari tässä yhteiskunnassa, niin katke-raa kuin se on sanoa, on ilmeisesti Raimo Ilaskivi. Tämän joudun puristamaan lähestulkoon kyynelten läpi, niin vaikeaa se on. Mutta pakko on yhtyä siihen näkemykseen, että eihän tästä päästä millään muulla eroon kuin työtä tekemällä, työntekoa lisäämällä. Ilaskivi meni jopa niin pitkälle, että setelirahoituksella ongelma ratkaistaan. Minäkään en uskalla niin pitkälle mennä. Se on jo niin kovaa populismia, että ei kantti kestä mennä lausumaan tällaista, koska se on hyvin eksoottinen menetelmä, lähinnä Latinalaiseen Amerikkaan kuuluva menetelmä. Mutta hän on sitä mieltä, että setelirahoituksella tai hinnalla millä hyvänsä pyörät pyörimään. Jos yhteiskuntaa ei pistetä pyörimään, niin käy to-della kylmästi.

Keskeinen asia, jonka vielä haluan sanoa, on se, että kun ei ole asetettu täystyöllisyystavoitetta, niin kaikki vertailevat tutkimukset osoittavat, että niissä maissa, joissa ei ole asetettu täystyöllisyyttä tavoitteeksi samanlaistenkin taloudellisten tunnuslukujen vallitessa, on huonompi työllisyys. Kannattaa tutustua Adler-Karlssonin ja Thernburgin vertailututkimuksiin. Ne ovat varsin mielenkiintoisia kahden professorin tekemiä tutkimuksia, joissa on nimenomaan vertailtu niitä maita, jotka ovat asettaneet täystyöllisyyden ykköstavoitteeksi, niihin jotka eivät sitä ole asettaneet. Valitettavasti meidän täysmusta porvarihallituksemme ei ole asettanut mitään tavoitetta. Sekin näkyy vielä tässä työttömyystilanteen pahenemisessa.

Lainaisin lopuksi vielä kansalliskirjailija Väinö Linnaa. Hän puhui vuonna 1982 eräässä työseminaarissa, Työ ja kirjallisuus -seminaarissa, Mikkeliissä. Hän sanoi näin: "On illusorista kuvitella, että jatkuvasti voitaisiin selviytyä pайдattoman riisumisella, koska hänet voi enää vain nylkeä." Nyt me olemme siinä tilanteessa. Hallitus pitää huonoa työllisyyttä yllä tietoisesti. Siitä syystä tämä kirjelmä on tehty.

Rouva puhemies! Lopuksi tältä paikalta kannatan ed. Vähänäkin ehdotusta, jonka mukaan asian ei anneta raueta, vaan eduskunta päättäisi hankkia ministerivastuulain 6 §:n mukaisia lisäselvityksiä.

Ed. Aittomies! (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Olen ja syystäkin katkera ed. Rinteelle, että hän minun hienoimman hölmöytteni otti suustani ja antoi Ilaskivelle. Minähän olen aikanaan tässä salissa sanonut ja Helsingin Sanomatkin sen julkaisi ja väitti minun olevan tosissanikin, että setelirahasysteemi on ainoa, millä saadaan pyörät liikkeelle sitten, kun viimeiseen systeemiin joudumme. Useat professorit ovat myöntäneet, että näin asia on.

Tilanne on nimittäin se, että meillä tällä hetkellä vienti vetää, kauppajen hyllyt ja varastot ovat tavaraa tulvillaan. Tuotantoyksiköt kysyvät, pyydetäänkö työt ja pojat töihin ja pannaan systeemi pyörimään. Meillä on 2,5 prosenttia inflaatio, korkotaso pyörii 14 prosentissa ja reaalikorko on tämä väli. Meillä ei ole mitään muuta mahdollisuutta eräässä vaiheessa kuin työntää yhteiskuntaan setelirahaa ja pistää pyörät pyörimään. (Ed. Gustafsson: Mistä niitä jaettaisiin kansalaisille?) — Setelipainosta. Eikö ed. Gustafsson tiedä, että Suomessa on setelipaino? Tai mikseivät jotkut voi tuoda Kärämäen korpeen koneen, joka sylkäisee siltä hyvää setelirahaa.

Eikö kukaan tiedä, että yhteiskuntaan on tullut 10 miljardia markkaa ylimääräistä rahaa. Kaikki vain ihmettelevät, että kas kun pyörät pyörivät ja ihmiset ovat onnellisia ja ostavat ja tuotantolaitokset tuottavat ja kaupat myyvät. On selvä asia, että se raha on eräänä päivänä imuroitava suomalaisesta yhteiskunnasta pois, mutta tämä on ainoa keino, ja sitä käytetään Yhdysvaltojenkin talouden säätelemisessä. Varmasti ed. Rinnekin tietää tämän systeemin hyvin. Eräänä päivänä saat-taan tilanne olla se, mutta silloin sitä ei enää panna Ilaskivenkään suuhun, vaan pannaan jollekulle vielä viisaammalle miehelle, koska

sitä ei voida enää Aittoniemen tai Ilaskiven keksimänä käyttää.

Ed. A n t v u o r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen täysin samaa mieltä ed. Rinteen kanssa siitä, että vain työtä tekemällä tämä maa saadaan jälleen nostettua jaloilleen.

Sen sijaan eduskunnan olisi mentävä kaiken kaikkiaan itseensä lakien säätämispolitiikassa. Mitä järkeä on tehdä lakeja, jotka eivät ole realistisia, vaan kaunistaa sanahelinää? Näitä lakeja on paljon, ja niitä tehdään koko aika lisää. Nyt jos koskaan eduskunnan olisi keskityttävä lakitehtailun sijaan tekemään todellisia päätöksiä. Esimerkiksi nyt kaikki voimat pitäisi suunnata maan kansantalouden tasapainottamiseen eli sellaisten päätösten tekemiseen, joilla voitaisiin vaikuttaa kaikenlaisen aktiviteetin lisäämiseen, ja niiden lakien purkamiseen, joilla voidaan passivoivat rakennelmat yhteiskunnassamme poistaa. Vain työtä tekemällä tämä maa nostetaan jaloilleen. Yksi luonnollisesti aktiviteettia lisäävä voima olisi muuttaa verotuksen suunta työtä tukevaksi. Sen sijaan en usko, että kirjelmillä ja syytelyillä hoidetaan maan asioita, vaan minusta tuntuu, että eduskunta kokonaisuudessaan on sellaisen remontin ja itseanalyysin edessä, jossa mietittäisiin, mikä todella on tärkeää minäkin aikana eli mitä päätöksiä tehdään ja mihin tämän talon tulisi keskittyä.

Ed. T i u r i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Konsti, jota kovasti vasemmalla suositellaan, eli pannaan pyörät pyörimään lisäämällä ns. elvytystä, ei välttämättä ollenkaan johda siihen, mihin kuvitellaan, kun me emme elä suljetussa yhteiskunnassa. Käytännössähän se merkitsisi, että valtion pitää lainata reippaasti lisää rahaa, ja sen seurauksena Suomi joutuisi ennen pitkää siihen tilanteeseen, että rahaa ei enää helposti saada mistään. Korot nousevat, yritysten korkokustannukset kasvavat, ja yritykset menevät nurin sitä mukaa kuin niitä elvytetään, niin että lopputulos on entistä huonompi tilanne. Tämä tapahtuisi helpommin kuin se, että kotimaista kysyntää suuntautuisi vain kotimaiseen tuotantoon. Huomattava osa kysynnästä suuntautuisi ulkomaille, ulkomaanmatkoihin ja muihin sellaisiin silloin, kun saadaan lisää rahaa. Sehän nähdään, kun jo tänä vuonna ulkomaanmatkat huomattavasti vähenevät siitä syystä, että ei ole niin paljon rahaa käytettävissä.

Minä en usko, että elvytys voi olla enää kovin paljon voimakkaampaa kuin se nyt on eli 50

miljardia markkaa vuodessa valtion lainaa. Sen sijaan voisi asettaa vastuuseen esimerkiksi ammattiyhdistysliikkeen ja kysyä, mitä saataisiin sillä aikaan, että palkkoja pudotettaisiin, jolloin pienemmätkin yritykset pystyisivät vielä huomattavasti enemmän myymään ulkomaille tuotteita. Se toisi nopeasti uusia työpaikkoja työttömille ja sitä kautta uutta työtä. Kaikki rikastuisivat myöhemmin, kun palkkoja voitaisiin taas nostaa.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi tunti, puolitoista sitten syytti voimakkain sanoin muistutus-kirjelmän allekirjoittajia populismista. Nyt tuli selvästi ilmi, mistä se todellinen populismi löytyy: ei sieltä, missä kannetaan syvää huolta suurtyöttömyydestä, joka on Ahon hallituksen aikana kolminkertaistunut. Mitään muuta kuin populismia ei ole äskeinen ed. Aittoniemen puheenvuoro, että rahapaino sylkemään rahaa. Se tarkoittaa sitä, että inflaatio pyörimään, jolloin velat muuttuvat saataviksi ja kaikki ovat hetken aikaa olevinaan rikkaita. Tätä konstia on käytetty entisissä kansandemokratioissa, monissa Afrikan tasavalloissa ja idän mailla ja vielä edelleen käytetään. Siellä joudutaan jo maitolitra ostamaan matkalaukullisella seteleitä.

Kyllä asia on niin, ed. Aittoniemi, että ainoastaan työllä, niin kuin ed. Rinne äskeisessä puheenvuorossaan toi esiin, lama poistetaan ja työllisyyttä lisätään. Siihen on kolme kovaa lääketta: Valtion suora työllistäminen ja julkiset investoinnit, jotka maksavat pian itsensä. Kun noususuhdanne alkaa, silloin on kallista yksityisen sektorin rakentaa, mutta nyt se on eräillä aloilla kolmannesta, jopa puolet halvempaa. Edelleen kulutuskysynnän lisääminen ja verotuksen noston kumoaminen sikäli kuin se koskee pieni- ja keskituloisia, ja kolmanneksi yritystoiminnan elvyttäminen nimenomaan pienten ja keski suurten yritysten osalta.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Selityksenä ed. Vähänäkille: Ostovoimaa tehdään setelipainossa mutta ei valtakunnanoikeudessa.

Herra puhemies! Varsinaisesti ed. Tiurille haluan todeta, että 50 miljardia markkaa, joka

otetaan lainaa ulkomailta, ei ole mitään elvyttämistä, vaan se on Suomen vajanaisen budjetin täyttämistä siitä syystä, että verotulot ovat laskeutuneet tilanteesta johtuen 30 miljardia tai 20 miljardia — minä en lähde nyt miljardeja tarkaan sanomaan — ja työllistämismenot ovat kasvaneet toistakymmentä miljardia markkaa. On syntynyt Suomessa budjettivaje, jonka täyttämiseen tarvitaan välttämättä rahaa, jotta pystytään lakisääteiset maksut ja suoritukset suorittamaan. Raha lainataan ulkomailta, ja tämä jatkuu vuodesta toiseen: Joka vuosi 50 miljardia uutta velkaa, jos ei saada Suomessa pyöriä pyörimään. Jos ne saadaan pyörimään, niin valtiolle maksettavien verojen kasvu ja työllisyysmenojen aleneminen täyttävät silloin budjetin vajauksen, joka nyt täytetään ulkomaisella velalla, josta te puhutte mukamas elvytyksenä. Minä en käsitä, miten se voi olla elvytystä, että pussiin lainataan rahaa niiden tulojen peitteeksi, jotka ovat jääneet valtakunnan verotuksesta saamatta.

Ed. Andersson (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! En malta olla kommentoimatta ed. Tiurin ehdotusta, että pitäisi palkkoja alenuttaa, jotta voitaisiin myydä enemmän ulkomaille. Suomen hintakilpailukyky on nyt erittäin korkea. Se on viimeksi ollut näin korkea vuosina 1969—70.

Koko tämän laman keskeinen tekijähän on se, että kotimainen ostovoima on erittäin heikoilla sekä yrityksissä, jotka eivät pysty investoimaan, että yksityisissä kotitalouksissa, jotka eivät pysty kuluttamaan. Tämä vuonna kotitalouksien käytettävissä olevat varat pienenevät 7,5 prosentilla ja kulutuskyky 6 prosentilla Suomessa. Ei ole siis mitään kansantaloudellisia perusteluja sanoa, että palkan alennus olisi tässä tilanteessa motivoitu. Se edelleen syventäisi lamaa, koska kotimainen ostovoima edelleen heikkenisi ja kotimainen teollisuus edelleen ajettaisiin alas. Samalla tavalla toimivat kaikki raippaverot ja veronkirstykset tässä tilanteessa. Näitä kiristyksiä ja säästöjä pitää saada aikaan vuoden parin kuluttua, jähka talous lähtee nousuun. Silloin niitä tarvitaan, nyt se on myrkkyyä meidän taloudellemme.

Ed. Antvuri (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Pyysin tämän vastauspuheenvuoron ed. Vähänäkin puheenvuoron johdosta. Minua häiritsee kovasti populismi-sanan käyttö. Siitä on tullut suorastaan fraasi, koska on aika

surullista, että tämä meidän työmmekin on tullut niin kyyniseksi, ettemme omassa työssämme luota sen vertaa toistemme tekemisiin tai toistemme näkemyksiin, että kaikki halutaan leimata populismiksi tai joksikin muuksi. Miten ihmeessä kansalaiset ja ihmiset yleensä voivat millään tavoin luottaa meihin, kun itse olemme ensimmäisenä tulkitsemassa toistemme motiiveja nimittelemällä niitä milloin miksikin?

Ed. Laitinen: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin täytyy työministerille antaa tunnustus siitä, että hän on jaksanut kuunnella tätä keskustelua. Uskon myöskin, että hän on aktiivisesti puheenvuoron käyttäjien, kansanedustajien, ehdotukset kirjannut ylös jatkotoimenpiteitä varten. Olen pahoillani siitä, että pääministeri ja valtiovarainministeri eivät ole innostuneet tästä keskustelusta. Itse asiassa en ole pääministeriä enkä valtiovarainministeriä täällä nähnytkaan tänä päivänä. (Ed. Rinne: Ne keksivät uusia raippaveroja!)

Herra puhemies! Ensinnäkin pyytäisin eduskuntaa kunnioittamaan hetken hiljaisuudella Suomen itsenäisyyden historian kaikkien aikojen suurinta työttömien joukkoa, siis niitä ihmisiä, Suomen kansalaisia, jotka tällä hetkellä yhä kasvavana joukkona turhaan odottavat parempaa tulevaisuutta niin kauan, kuin nykyinen hallitus jatkaa elämäänsä. Koska me emme tällä eduskunnassa ole saaneet muuta aikaan Suomen talouselämän kiistämättä suurimman epäkohdan korjaamiseksi, antakaamme edes kunnioituksemme työttömille.

Herra puhemies! Kiistämätön tosiasia on, että hallitus täysin piittaamatta pelaten uusparlamentarismien pelisäännöllä on siirtänyt eduskunnalta sille kuuluvaa valtaa itselleen. Näin on ennen kaikkea koko yhteiskuntaa koskevien, perustaltaan merkittävimpien talousratkaisujen osalta. Hallitus on ottanut valtaa, muttei ole kantanut vastuuta. Kuukausi kuukaudelta, viikko viikolta, päivä päivältä olemme kuulleet yhä uskomattomampia selityksiä hallitukselta siitä, miksi Suomi kahlaa historiansa syvimmissä talouslamassa. Vielä käsittämättömiä ovat olleet hallituksen ajatukset ja toimenpiteet tilanteen korjaamiseksi tulevaisuudessa, jos nyt sellaista tässä maassa on enää lainkaan. Otan pari esimerkkiä.

Mikä on tämä kuuluisa pääministeri Ahon uusi työnjako, kolmijako, jonka avulla maan asiat pyyhkäistään kuntoon tuota pikaa? Aho on ilmoittanut suureksi talouspoliittiseksi linjak-

seen, jonka päässä odottaa Suomea ennennäkemätön kukoistus, uuden jaon, jossa vastuu jaetaan eri yhteiskunnallisten voimatekijöiden kesken. Ahon ohjelman mukaan Suomen Pankki vastaisi raha-, valuutta- ja korkopolitiikasta, hallitus vastaisi finanssipolitiikasta ja työmarkkinajärjestöt palkkapolitiikasta ja myös työllisyydestä. Kiireittensä takia pääministeri Aho ei ole ehtinyt selittämään, kuinka nämä tekijät ovat ylipäänsä erotettavissa toisistaan. Kuinka joku näistä lohkoista ylipäänsä voisi toimia toisistaan riippumatta? Kuinka tuotannon, finanssien ja raha- ja talouspolitiikan tiet erotetaan toisistaan? Tätä taikatemppea ei ole käsitykseni mukaan kukaan viisas, ilmeisesti nyt Ahon lisäksi, pystynyt selittämään. Viimeistään nyt, kun monet suuret ratkaisut ovat vähintäänkin ovella, olisi välttämätöntä kuulla pääministerin suulla suoraan, kuinka hän aikoo yhteiskunnan järjestää uuden ajattelun pohjalta. (Ed. Rinne: Maa-, meri- ja ilmavoimiin — kolmijako!)

Eräs merkittävä seikka liittyy kuitenkin Ahon filosofiaan. Se kiistämättä kuvaa hallituksen linjaa, joka ei nojaa tosiasioihin vaan selityksiin, katteettomiin lupauksiin ja sanoisinpa huuhaafilosofioihin. Hallitus on manipuloinut näyttävästi julkisuuteen huikean näytelmän tekemistään elvytystoimista, mutta mikä tässä miljardinäytelmässä on sitten totta? Mielestäni oikea johtopäätös on, että hallitus on epäonnistunut niin perusteellisesti, että kymmenien miljardien uhraukset ovat korkeintaan pönkittäneet hallituskabinettien itsetuntoa, mutta eivät auttaneet mitenkään muuttamaan maan talouden suuntaa.

Hallituksen sanoisinpa lähes törkeän tason manipulointiyrityksistä hyvä esimerkki on pääministeri Ahon taannoin julkisuuteen antama vahvasti optimistinen kuva jossain määrin elpyneen viennin merkityksestä maan talouselämälle ja työllisyydelle. Pääministeri kirjaimellisesti todisti, että laman selkä on taittunut, työttömyys kääntynyt laskuun ja koko suhdanne kääntynyt selvään nousuun. Mielestäni joko pääministeri ei ole nyt tehtäviensä tasalla tai sitten hän ei elä kyllä tässä päivässä.

Arvoisa puhemies! Edelliseen viitaten haluaisin julkituoda muutamia tekijöitä, jotka osoittavat hallituksen lapsellisen tason yrityksiä hämätä tilanteessa, joka vaatisi päinvastoin kaikkien tosiasioiden tunnustamista.

Suomen kansantaloutta koskeissa virallisissa ennusteissa korostetaan viennin viimeaikaisen kasvun merkitystä Suomen taloudelle. On kui-

tenkin huomautettava, että valtaosa tästä kasvusta on selitettävissä viimesyksyisellä pakkodevalvaatiolla. Siltikään vienti ei tänä vuonna nouse enempää kuin vajaat 4 prosenttia korkeammalle tasolle keskimäärin kuin neljä vuotta aikaisemmin eli vuonna 1988. Kun yksityinen kulutus samaan aikaan on alentunut noin 4 prosenttia ja yksityiset investoinnit suorastaan romahtaneet, niin jää kokonaiskysyntä selvästi alle vuoden 1988 tason. Niinpä työttömyys tänä vuonnakin nousee yli 300 000 henkeen keskimäärin ja näyttää jäävänkin noin neljännesmiljoonaan pidemmälläkin aikavälillä tarkasteltuna, jos tätä talouspolitiikkaa toteutetaan.

Oikeaoppisen talouspolitiikan harjoittaminen edellyttäisi investointeja tukevaa talouspolitiikkaa. Tässä yhteydessä on syytä kysyä, kenen tehtäväksi se tulisi sen jälkeen, kun pääministeri Aho on vaatinut talouspolitiikan eriyttämistä kolmeen lohkokoon. Kun pääministeri Ahon mukaan Suomen Pankki vastaisi raha-, valuutta- ja korkopolitiikasta, hallitus vastaisi finanssipolitiikasta, työmarkkinajärjestöt palkkapolitiikasta, niin mikä lohko nyt sitten hoitaisi tämän jaon mukaisesti investointipolitiikan? Tällaisissa olosuhteissa luovuttaisiin lopullisesti konsensuspolitiikasta, jonka toteutumisen on tähän saakka nähty olevan perusedellytys Suomen talouspolitiikan toiminnalle, yhteisymmärryksen, yhteistahdon politiikka.

Investoinnit eivät lähde käyntiin, ennen kuin reaalikorko alenee sellaiselle tasolle, että investoinnit koettaisiin kannattaviksi eivätkä korkokulut rasittaisi liiaksi yritysten tulosta. Syksyn pakkodevalvaation yhteydessä sattuneet tapahtumat vain vahvistivat sitä tosiasiaa, että korkotason ja Suomen markan kansainvälisen arvon välillä on hyvin läheinen yhteys. Korkotason pysyttelemine devalvaatiosta huolimatta korkealla tasolla antaa aiheen epäillä, että Suomen markka on edelleenkin yliarvostettu. Mikä pääministeri Ahon lohkoista olisi nyt vastuussa tämän kokonaisuuden hallinnasta, ja mitä hallitus juuri tämän päivän näkökulmasta aikoo asialle tehdä?

Tähän yhteyteen en voi olla ottamatta hallitukseen nähden ulkopuolisen, mutta otteillaan vahvasti realistisen ja korkean tason näyttöä tehneen yritysjohtajan käsitystä hänen mielestään oikeasta suunnasta. Yritystason ja samalla ruohonjuuritason asiantuntemusta edustava Masa Yardsin toimitusjohtaja Martin Saarikangas on hiljattain vaatinut hallitukselta ja keskuspankilta joustavaa valuuttakurssipolitiikkaa.

Saarikankaan mukaan "vahva talous on parempi kuin vahva markka".

Kun kansainvälisissä suhdanteissa ei ole näkyvissä selvää paranemista ennen vuotta 1993, saattaa vientikysynnän veto hyytyä, ennen kuin työllisyysilanteessa on nähtävissä oleellista parannamista.

Yleisen suhdannetilanteen johdosta ja hallituksen säästötoimenpiteiden myötä palkansaa- jien käytettävissä oleva tulo alenee tänä vuonna todella tuntuvasti. Yksityisen kulutuksen lasketaankin alenevan vuonna 1992 yli 4 prosenttia eli lähes saman verran kuin edellisenä vuonna. Kotimaisessa kysynnässä kokonaisuudessakin onkin odotettavissa saman suuruinen aleneminen vielä tänä vuonna, joka vääjäämättä heijastuu myös negatiivisesti työllisyyskehitykseen.

Käyttöön tulleen uusparlamentarismien myötä, jolloin eduskunnan yksinkertainen enemmistö riittää takaamaan hallituksen säästö- ym. päätösten toteutumisen, suuri osa talouspoliittista valtaa on siirtynyt kiistämättä, kuten sanottua, eduskunnalta hallitukselle. Myös työmarkkinajärjestöt ovat joutuneet uuteen tilanteeseen, josta on vedettävä uudet, erittäin vakavat johtopäätökset.

Edellä mainittuun viitaten on todettava, että ei nyt eikä myöskään myöhemmin syksyllä työllisyysilanteessa ole havaittavissa mitään tosiasioihin perustuvaa muutosta parempaan. Pikemminkin on käymässä niin, että maan asiat ja niiden keskeisenä osana huikea työttömyys ovat ajautumassa yhä syvempään ahdinkoon. Hallituksen täysin repaleiksi raatelema talous ja yhteiskuntaelämä huutavat nyt armoitonta nopeata muutosta ja hallituksen välitöntä eroa, jotta voidaan pelastaa vielä se, mitä on jäljellä.

Alkuvuodesta tältä samalta paikalta totesin, että ulkoparlamentaariset voimat saattavat tämän hallituksen kaataa. Olemme kulkemassa kohti sellaista yhteiskunnallista tilannetta, että syksyllä on vääjäämättä nykyisellä talous- ja yhteiskuntapolitiikalla yleislakko edessämme. Silloin hallitus voi vain syyttää itseään, jos yhteiskunta siihen ajautuu.

Arvoisa puhemies! Kunnioitin puheenvuoroni alussa hiljaisuudella sitä suurta työttömien joukkoa, jonka selkänahkaan hallituksen totaalisesti epäonnistunut politiikka on kirjoitettu.

Herra puhemies! Kannatan ed. Vähänäkin ehdotusta, jonka mukaan asian ei anneta raueta vaan eduskunta päättäisi hankkia ministerivastuulain 6 §:n mukaisia lisäselvityksiä. Jos

kuitenkin eduskunnan enemmistö antaa nyt asian raueta, merkitsee se sitä, että hallitusmuodon 6 §:n 2 momentilla ei ole mitään merkitystä ja valtiovallalla ei ole mitään velvoitetta työllistää työvoimaa.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minun tehtävänäni ei ole puolustaa hallitusta eikä pääministeri Ahoa talouspoliittisesta työnjaosta, vaikka periaatteessa kannatan sitä. Huomautan ed. Laitiselle, mitä tapahtui viime syksynä. Pääministeri ja hallitus puhuivat silloin yhteiskuntasopimuksesta. Miten sille kävi? Ay-liike totaalisesti tyrmäsi hallituksen tarjouksen yhteiskuntasopimuksesta eli konsensuksen jatkamisesta.

Voi kysyä myös ay-liikkeeltä sitä, miten solidaarista sen politiikka on ollut työttömiä kohtaan viime vuosina. Solidaarisuudesta ei ole ollut kysymys tippaakaan. Nyt, kun omat edut ovat vaarassa, ollaan puhumassa konsensuksen ja kolmikantaperiaatteen puolesta. Mutta eivät he puhu työttömien puolesta vaan omien etujen säilyttämisestä. (Ed. Gustafsson: Työttömyys turva on työttömiä varten!) — Lähinnä kysymys on omista eduista ja niiden säilyttämisen puolesta ja omien valta-asemien säilyttämisestä.

Se pitää paikkansa, että ulkoparlamentaariset voimat voivat kaataa tämän hallituksen syksyllä, mutta onko se parlamentarismia? Mihin Suomi on ajautumassa, jos tällaista pääsee tapahtumaan? Hallituksenhan täytyy tällä hetkellä nauttia neljän koplan luottamusta eikä eduskunnan luottamusta. Minä en missään nimessä kannata sitä järjestelmää, joka meillä on ollut kaksi vuosikymmentä, että kaikki asiat sovitaan pienessä ryhmässä ja 200 kansanedustajaa saa painaa nappia niin kuin ulkoparlamentaariset voimat ovat käskeneet.

Ed. Vä i s t ö (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Laitinen peräänkuulutti hallitukselta tosiasioiden tunnustamista. Minusta tämä on hyvä lähtökohta. On kuitenkin muistettava, että tosiasiat olisi pitänyt tunnustaa ja nähdä jo edellisen hallituksen aikana. Ahon hallituksen aloittaessa työnsä vuoden 91 kesän alussa Suomi oli jo syöksynyt poikkeuksellisen syvään lamaan. Ne talouspolitiikan virheet, joita nyt korjataan, tehtiin todella edellisen hallituksen aikana.

Vuosi sitten kokonaistuotanto oli jo meillä vähentynyt 6 prosenttiyksiköllä, samoin työttömyys oli jo noussut 250 000:een ja yritystoiminnan kannattavuus oli romahtanut, pankkikriisi

oli ovella. Kaikki nämä asiat olivat jo tuolloin esillä. Näin ollen voidaan sanoa, että nyt Ahon hallituksessa näitä tosiasioita on ryhdytty todella katsomaan vakavalla mielellä ja korjaamaan sitä perustaa, jonka varaan hyvinvointimme voi rakentua. Meidän on saatava vienti kuntoon. Valitettavaa on se, että vientivetoinen kasvu ei suoraan heijastu työllisyyden paranemisena, niin kuin 80-luvun lopun palveluvetoinen kasvu teki. Ajan oloon perusta on saatava viennin ja kannattavan tuotannon varaan ja sitä kautta työllisyys nousuun.

Ed. Laitinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Ukkolalle: Pääministeri puhui viime kesän ja syksyn aikana hyvin paljon yhteiskuntasopimuksesta, ilman että yhteiskuntasopimuksella oli mitään sisältöä. Se oli sana, jolle pääministeri ilmeisesti tarkoituksellisestikin ei ollut valmis antamaan minkään näköistä sisältöä. Ammattiyhdistysliike olisi ollut valmis asialisiin neuvotteluihin ja asialliseen yhteistyöhön, mutta eihän yhteistyö voi käynnistyä niin, että ensin lyödään nuijalla päähän, sitten vedetään korsuun ja sanotaan, että nyt meidän pitää harrastaa yhteistyötä.

Ed. Ukkolalle on myös todettava se, että ammattiyhdistysliike on antanut periksi hurjan paljon. Palkat ovat alentuneet roimasti. Pakko-devalvaatio toteutettiin ja ammattiyhdistysliike ei vaatinut sille kompensatiota. Se näkyy tänä vuonna palkansaajien ja kotitalouksien ostovoiman heikentymisenä.

Yhteiskunnassa ammattiyhdistysliike on se, joka keskeisimmin kantaa huolta Suomen työvoimasta. Suomen eduskunta ei ole siihen sillä tavoin pystynyt. Suomen eduskunta on omilla päätöksillään kasvattanut työttömyyttä ja samalla heikentänyt työttömien asemaa mm. työttömyysturvaa leikkaamalla.

Ed. Väistölle on todettava, että tokihan edellisessä hallituksessa jonkin verran virheitä tehtiin mutta neljänkään vuoden aikana ei siinä määrin virheitä tehty kuin tämä hallitus on tehnyt noin vuoden aikana.

Ed. Vuoristo: Arvoisa puhemies! Parisen viikkoa sitten jokseenkin täsmällisesti eduskuntatalossa oli Kristillisen Rauhanliiton ja Kristillisen Kulttuuriliiton järjestämä seminaari, jonka aiheena oli eurooppalainen identiteetti. Siinä meille tuttuja asioita käsiteltiin erilaisista toisista näkökulmista: myyttien, uskontojen, aatteiden näkökulmasta jne.

Virolainen kirjailija Jan Kaplinski käsitteli esityksessään vallankäytön Eurooppaa. Meille monelle Jan Kaplinski on varmaan tuttu, erittäin mielenkiintoinen kirjailija, jota luultavasti kannattaa kuunnella, niin kuin kirjailijoita ehkä tällä hetkellä ja runoilijoita kannattaa kuunnella, jotta tietäisimme, missä olemme, ja myös jollakin tavoin olisi silmiä nähdä, minne olemme menossa. Vallankäytön Eurooppa oli siis Jan Kaplinskin aihe. Siitä on erittäin hyvä haastattelu viikko sitten ilmestyneessä Kotimaa-lehdessä.

Kaplinski käsittelee ja analysoi valtaa mielenkiintoisella tavalla sanoen myös, että tällä hetkellä perussuuntauksina on meneillään oikeastaan kaksi pyrkimystä: Vallanpitäjät tavoittelevat yhä enemmän valtaa, tavoittelevat kaikkialla yhä enemmän valtaa. Valta on saamassa ylivalan vallanpitäjien mielissä. Toinen pyrkimys on, että kansalaiset tavoittelevat enemmän ja enemmän, kaikenlaista yhä enemmän, ymmärrettävä myös Kaplinskin oman yhteiskunnan näkökulmasta hänen lausumansa.

Mutta ajattelen, että kysymys vallasta on äärimmäisen tärkeä analysoitavaksi tällä hetkellä, sillä valta on, niin kuin Kaplinski sanoo, myös patologista, illusorista. Se on demonista. Se on silloin täydellinen vastakohta demokratialle. Kansa voi olla sekä demokraattista että myös demonista. Silloin, kun vallan kautta kansa demonisoituu, ollaan vaarallisilla vesillä.

Minulla on sellainen ajatus, että suomalaisessa yhteiskunnassa, joka myös on muuttumassa monella tavalla, on vallanjako määrätyllä tavalla nyt uudelleen ajankohtainen. Monet alkavat ikään kuin poteroitua valtapoteroihin ja pyrkivät sieltä käsin ammuskelemaan milloin mitään. Se merkitsee sitä, että niin muutoshakuinen kuin yhteiskunta onkin, se on aika tavalla poteroitunut yhteiskunta samalla. Silloin on vallalle mahdollisuudet kasvaa valtaviin mittoihin.

Sen takia olisi äärimmäisen tärkeää palata, niin kuin vanhat roomalaiset sanovat, ad fontes, lähteille määrätyllä tavalla. Meidän omassa yhteiskunnassamme lähteille palaaminen merkitsee ilman muuta aikamoisen hienon hallitusmuotomme perimmäisiin ajatuksiin pureutumista. Mehän muistamme, että hallitusmuotomme ehkä keskeisin pykälä, 2 §, sanoo tällä tavalla: "Valtiovalta Suomessa kuuluu kansalle, jota edustaa valtiopäiville kokoontunut eduskunta."

On olemassa erilaista valtaa. Joskus on laulettu vahvasti, että kansakin on kaikkivaltias, kansalla on kaikki valta. Ei kansalla ole kaikki valta, ei se ole kaikkivaltias, mutta valtiovaltias se voi

olla perustuslakiemme mukaisesti. Se omaa siis valtiovallan. Valtiovalta on tekninen termi määrittäällä tavalla. Sitä ei oikeastaan esiinny hallitusmuotomme pykälissä muutoin kuin 2 §:ssä ja 6 §:ssä, sen 2 momentissa, sama käsite valtiovalta jostakin syystä.

2 §, meidän peruspykälämme mielestäni, määrittelee edelleen: "Lainsäädäntövaltaa käyttää eduskunta yhdessä tasavallan presidentin kanssa." Edelleen toimeenpanovallasta sanotaan näin, tietysti tutusti: "Ylin toimeenpanovalta on uskottu tasavallan presidentille. Sen ohessa on valtion yleistä hallitusta varten oleva valtioneuvosto, johon kuuluu pääministeri ja tarvittava määrä ministereitä." Sitten: "Tuomiovaltaa käyttävät riippumattomat tuomioistuimet, ylimässä oikeusasteessa korkein oikeus ja korkein hallinto-oikeus."

Ehkä nyt ei ole aihetta eikä pätevyyttä asian perusteellisempaan tarkasteluun, mutta joskus tämä pykälä olisi nykyisessä yhteiskunnallisessa tilanteessa analysoitava aika tarkasti, mitä se todellakin merkitsee. Siis tämä talo ja tämä paikka, eduskunnan täysistunto, ei koskaan voi olla ainakaan vastuusta sivusta silloin, kun valta ymmärretään sillä tavalla kuin tässä pykälässä on. Tämä talo, tämä sali, täysistunto edustaa kansaa, jolla on valtiovalta. Minusta tämä on sellainen peruslähtökohta, jota pitäisi ajatella.

Toinen asia, jonka ajattelin sanoa puheenvuorossani, koska olen yksi muistutuskirjelmän allekirjoittajia, liittyy menettelyyn. Me muistamme erityisen hyvin sen välikysymyskeskustelun, joka käytiin helmikuussa ja joka päättyi perjantaina 21 päivänä siitä tapahtuneeseen äänestykseen. Mielestäni se välikysymyskeskustelu työttömyydestä oli täydellinen farssi. Kysymys oli kaikkien opposition edustajien allekirjoittama. Siitä syystä sillä oli poikkeuksellinen painoarvo. Jokainen tajuaa, että tilanteessa, missä silloinkin oltiin, kysymyksellä itsessään on painoarvo. Jokainen, joka seurasi välikysymyskeskustelua, kyllä myöntää, että keskustelu oli täydellinen farssi. Ministeri Kanerva oli kyllä aktiivisesti mukana, niin kuin hän on nytkin mukana tässä keskustelussa, mutta silloin hän osallistui keskusteluun. Mutta hänen sanoistaan huokui se, että hän ei voinut olla myöskään sanojensa takana, hän joutui kikkailemaan, harjoittamaan sanoilla akrobatiaa. Se madalsi sitä keskustelua, jonka huipentuma oli, että eduskunta antoi hallitukselle luottamuslauseen maan ollessa kohtuuttoman työttömyyden tilassa.

Siitä syystä tämä muistutuskirjelmä allekirjoitettiin. Siis tällainen menettelykysymys on siinä takana. Se, että minäkin olen muistutuskirjelmässä mukana, ei ymmärtääkseni johdu — itseäni sillä tavalla tuntien — mistään populismista tai muista sen tyyppisistä asioista, vaan yksinkertaisesti siitä, että jos sosialidemokraattinen ministeri olisi nyt hallitusvastuussa, esimerkiksi Anna-Liisa Kasurinen, niin en minä varmasti voisi antaa luottamustani tällaisessa tilanteessa tällaiselle ministerille. (Ed. Aittoniemi: Eikö Puhakkaa olisi voitu panna siihen paikkaan?) En, koska maa on nyt kohtuuttoman työttömyyden tilassa. Tämä menettelystä.

Sitten mielelläni sillä ajatuskyvyllä, joka itselläni on, pohdiskelisin hallitusmuodon 6 §:n 2 momenttia, joka on täällä useasti sanottu: "Kansalaisten työvoima on valtakunnan erikoisessa suojeluksessa." Toinen lause: "Valtiovallan asiana on tarvittaessa järjestää Suomen kansalaiselle mahdollisuus tehdä työtä, mikäli laissa ei ole toisin säädetty." Tämä on siis oikeastaan nähtävä hallitusmuodon 2 §:n lävitse. Kun perustuslakeja tarkastellaan, ne eivät ole pykäläkysymyksiä sillä tavoin kuin normaali lait ovat pykäläkysymyksiä. Ne ovat laajempia, ymmärtääkseni sillä tavoin laajempia, että ne "astuvat voimaan" tietyssä vaiheessa. Ne ovat tietysti voimassa, se on selvä, voimassa olevana lakina, mutta ne astuvat voimaan koko järetydessään tietyssä vaiheessa. Se, missä vaiheessa ne astuvat voimaan, on mielestäni mielenkiintoinen kysymys, ja sitä koetan selvittää.

Ensimmäinen lause "Kansalaisten työvoima on valtakunnan erikoisessa suojeluksessa" on lause, jota ei kovin paljon ole käsitelty 2 momentin yhteydessä. Minusta se on erittäin hyvä lause. Me tiedämme, että se on otettu hallitusmuotoa kirjoitettaessa vuonna 1919 Weimarin tasavallan vastaavasta perustuslaista Saksasta. Weimarin tasavallan vaihe ensimmäisen maailmansodan jälkeen ennen Hitlerin valtaan nousua on mielenkiintoinen vaihe saksalaista historiaa. Kun nyt tuntuu, että jälleen Saksa kiinnostaa monia, niin lukekoot Weimarin tasavallan aikaa. Se on mielenkiintoinen vaihe. Sen valtiosäännöstä tämä on suoraan otettu omaan hallitusmuotoomme. Tiedämme, että se on tehty kompromissina siitä syystä, että silloiset porvarit halusivat, että ritarimerkit myös olisivat mukana. Oli ajatus, että 15 § kuuluisi: "Älköön tasavallassa annettako aatelisarvoja älköönkään muita perinnöllisiä arvoja ja ritarimerkkejä." Kun ritarimerkit siis pykälästä poistettiin, niin sen kompromis-

sina meidän perustuslakiimme jäi tämä Weimarin tasavallasta otettu lause. Se siitä.

Tämä pitää sisällään aika mielenkiintoisen luterilaisen ajatuksen. Minusta ei ole ihan itsensänselvä asia oikopäätä, että se tässä muodossa on, ei myöskään se, että se on nimenomaan Weimarin tasavallan valtiosäännöstä otettu, vaan tämä pitää sisällään sellaisen asian, että kansalaisten työvoimalla on erikoismerkitys. Saksalaiset oikeusoppineet ovat tätä lausetta selvittäneet sillä tavalla, että se koskettaa ainoastaan työsuojelullisia asioita, että on sillä tavoin hoidettava kansalaisten työvoimaa, että työsuojelulliset asiat tulisivat hoidetuiksi. Mutta luterilaisittain ajatellen tämä merkitsee esimerkiksi seuraavaa ajatuskulkua: Talous on nousua ja laskua, aina seuraa sotaa rauha jne., tulee hyvien aikojen jälkeen huonot ajat. Näin on maailman sivut ollut, ja on ollut yksi suurenmoisia opettajia ihmisille, jotka ymmärtävät elämän menosta jotakin, että aina seuraa hyviä aikoja huonot ajat. Silloin kun huonot ajat seuraavat, esimerkiksi tämä luterilainen ajatus tässä astuisi voimaan: Huonojen aikojen kääntäminen hyväksi merkitsee sitä, että kansalaisten työvoima otetaan silloin täydellisesti käyttöön ja sillä tavoin nostetaan kansa lamasta ylös. Tästä voisi kertoa paljonkin erilaisia esimerkkejä. Mutta perusajatus on, että tämä pitää sisällänsä sen ajatuksen, että huonojen aikojen koittaessa kansalaisten työvoima tulee siksi välineeksi, jolla kansa nostetaan suosta ylös. Se on se perusajatus.

Tämä toinen lause pitää sisällänsä myös sellaisen luterilaisen periaatteen, joka lähtee kohtuuden ajatuksesta. Tiedämme tuomarin ohjeista sen asian, että se, mikä ei ole kohtuus, ei saata olla lakikaan ja kohtuuden mukaan on kaikkea tarkasteltava. Luterilainen perusajatus on oikeastaan tämä, että kohtuus kaikessa on perussääntö. Kohtuudesta ei oikeastaan kannata poiketa. Silloin elämä menee huonoksi poiketaan mihin suuntaan tahansa. Kohtuus tässä lauseessa minun ymmärtääkseni tulee sanassa "tarvittaessa" esille. Silloin, kun tilanne maassa on sen kaltainen, että on kohtuuttoman työttömyyden tila, tämä perustuslain ja hallitusmuodon kohta astuu voimaan täydellä voimallansa ja silloin kansalaisten työvoima otetaan siksi välineeksi, jolla kansakunta nostetaan lamasta ylös.

Mutta kuka määrittäisi sen, milloin kansakunta on kohtuuttoman työttömyyden taikka kohtuuttomien asioiden tilassa? Minun ymmärtääkseni tämä kysymys liittyy myös kysymyk-

seen eduskunnasta juuri hallitusmuodon 2 §:n pohjalta. Silloin oma ajatus kulkee, jos puhemies sallii, jotenkin tähän suuntaan: Eduskunnassa olisi nähtävä tämä asia sillä tavalla, että kun valtakunta on kohtuuttoman työttömyyden tilanteessa, niin silloin pitää tämä järein ase saat-
taa voimaan. Eduskunta sitä itsessään ei voi tunnetuista syistä päättää, jolloin näkisin, että puhemies, joka on määrättyllä tavalla eduskunnassa ja kuitenkin ikään kuin irrallaan tästä instituutiosta ja on kansanedustajien luottomies, olisi sellainen instanssi, instituutio, joka määrättyllä tavalla ehkä varapuhemiesten kanssa neuvoteltuaan, miten se sitten tapahtuisikin, selvittäisi asian eduskunnalle, että nyt perustuslait astuvat määrättyllä tavalla voimaan. Silloin eduskunnan olisi tämä asia käskyttävä hallitukselle, että nyt tämä asia on pantava kuntoon.

Nyt työttömyys on sellaisessa vaiheessa, että kansakunnan selkäranka alkaa murtua, ja silloin se on tämän kansakunnan keskeisin asia ja se on pantava kuntoon. Sen sijaan tähän taloon ja tähän saliin eivät kuulu keinokysymykset ja niistä väittely. Niistä voidaan tietysti väitellä loputtomiin. Se on aivan selvä. Mutta käskyn olisi määrättyllä tavalla oltava tällainen. Minusta tuntuu, että jokin tämän tyyppinen ajatuskulkua saattaisi olla kehittämisen arvoinen.

Kun täällä on viitattu myös Sakari Knuuttilaan tässä yhteydessä, niin minulla on kädessäni hänen kirjansa Oikeus työhön, joka on siis vuoden 72 prosessin pöytäkirja määrättyllä tavalla. Ilmiselvästi tästä kirjasta näkyy se, että silloin kun Lex Knuuttilaa laadittiin eli 2 momentin toista lausetta laadittiin, tarkoitus oli päästä julistuksenomaisuudesta eroon ja siihen, ettei enää kysyttäisi syyllisiä, vaan kysyttäisiin, ketkä tässä tilanteessa ovat vastuullisia. Kun päästään selville siitä, ketkä ovat vastuullisia, niin silloin toimenpiteetkin on parempi taikka mahdollista järjestää.

Arvoisa puhemies! Kun tällaisen asian käsittelyssä ei voi tehdä ponsiesitystä luultavasti, vaan me äänestämme tästä asiasta toisella tavalla, niin minä haluaisin kuitenkin ministeri Kannerille esittää, kun hän todennäköisesti käyttää päätöspuheenvuoron tai jonkin muun puheenpuoron, kysymyksen: Eikö olisi mahdollista, että hallitus toisi eduskunnalle työllisyysohjelman, miten tästä nyt päästään eteenpäin, oikein konkreettisen työllisyysohjelman? Jos voisi esittää lausunnon, se olisi esimerkiksi tämmöisessä muodossa: "Eduskunta katsoo, että kohtuuton työttömyys edellyttää hallitukselta erityistä toi-

meliaisuutta aktiivisten työllistämistoimien lisäämiseksi sekä erityistä valppautta sen suhteen, että julkisen talouden leikkauksilla ei pahennetaisi työttömyyttä entisestään. Nykyinen työllisyystilanne edellyttää suunnitelmallisia toimenpiteitä työttömyyden vähentämiseksi ja voittamiseksi. Sen vuoksi eduskunta edellyttää, että hallitus välittömästi laatii työllisyyslaissa tarkoitettun työllisyyden hoidon tavoiteohjelman." Tällaista tavoiteohjelmaa me kaipaamme.

Työministeri Kanerva: Herra puhemies! Totean tässä yhteydessä vain sen, että en koe itselläni olevan moraalista oikeutta olla keskustelussa tänään äänessä. Käytän tietysti myöhemmissä yhteyksissä ääntäni ja puheoikeuttani täysimittaisesti. Mutta vastaavalla tavalla kuin olen koko iltapäivän ollut kuulemassa kansanedustajien puheenvuoroja, katson, että en voi olla mukana äänestyksissä enkä koe oikeaksi, että lähden tässä keskustelussa myöskään ed. Vuoriston enkä muidenkaan ehdottamalla tavalla mukaan. Kysymys ei ole provosoitumatta jäämisestä, vaan siitä, että minusta korrektiit työskentelytavat talossa edellyttävät, että olen nyt kuuntelevana osapuolena.

Ed. Gustafsson: Kunnioitettu herra puhemies! Työttömyys on yksi vakavimpia poliittisen elämän ja koko yhteiskuntamoraalin kysymyksiä. Ihmisen kannalta työn puuttuminen on usein tärkein elämisen laatuun ja sen sisältöön vaikuttava asia. Ihmiselle se on henkilökohtaisen terveyden ja yleisen rauhantilan ohella yksi tärkeimmistä kysymyksistä. Mielestäni parhain terveen ihmisen määritelmä on lyhyt: Terve ihminen kykenee tekemään työtä ja rakastamaan. Työnteon oikeuden kanssa on viime kuukausina käynyt vähän niin ja näin, sen sijaan oikeus rakastamiseen ja toinen toisesta pitämiseen on asia, johon Ahon hallituksenkaan sormet ja kynnet eivät riitä.

Työttömyyden raju kasvu noin 350 000 työttömään ei voi jäädä Suomen kansanedustajilta, siis meiltä, miksikään toisen luokan kysymykseksi, joksi se valitettavasti on jäänyt pääministeri Esko Ahon johtamalta hallitukselta. Eduskunnan kuutosten valitsema ase, muistutus valtioneuvoston jäsenten virkatointen lainvastaisuudesta, on raskas ja painava, sen me tiedostamme. Mutta järeälle keinolle on syynsä, joista tärkein on hallituksen toimimattomuus ja asenne: suoranainen työttömyysilmiön vähättely. Arvostamani pitkäaikainen parlamentaarikko ed. Tarja

Halonen keskustelun alkuvaiheessa totesi, miten hallitus hyvin julkeasti ja piittaamattomalla tavalla on todennut, ettei työllisyyden hoito kuulu lainkaan sen tärkeisiin asioihin.

Työttömien määrä on, kuten tiedämme, erittäin korkea. 13,3 prosentin työttömyysaste merkitsee lähes 350 000:ta työtöntä. Näin korkea työttömyys koskettaa perheenjäsenet mukaan lukien yli miljoonaa suomalaista. Siis eikö juuri nyt maan hallituksen pitäisi tehdä kaikki voitavansa tehostettujen työllisyystoimien ja työllisyysohjelman aikaan saamiseksi? Mutta vielä mitä. Pääministeri Esko Aho osoittaa puheillaan uudesta työn- ja vastuunjaosta hallituksen ja työmarkkinoiden välillä oikeaksi englantilaisen Economist-lehdessä olleen arvion Suomen "nuoresta ja kokemattomasta pääministeristä".

Pääministeri Ahon julkinen ja ilmeisen toisinaan tehty esitys siitä, että vastuu työllisyydestä kuuluu työmarkkinajärjestöille, on sarjassaan uskomaton ja suorastaan lain vastainen, kuten täällä jo aiemmissakin puheenvuoroissa on todettu, voimassa oleva työllisyyslaki kun asettaa nimenomaan valtiovallalle keskeisen vastuun työllisyydestä ja täystyöllisyydestä. Pääministeri Aho todistaa puheenvuorollaan mielestäni tekemämme muistutuksen oikeutuksen ja osoittaa henkisen taustan hallituksen laiminlyönnelle, erityisesti työllisyysohjelman tekemättä jättämiselle. Työllisyysvastuun siirtäminen työmarkkinajärjestöille ja ay-liikkeelle on ensisijaisesti tietysti poliittinen veto pääministeriltä. Esityksessä on paljon taktiikkaa, mutta se kuvaa samalla hallituksen suhtautumista suurtyöttömyyteen, pääministeri kun yrittää siirtää vastuun muualle. Työministeri Kanerva on sentään todennut, että vastuu työllisyydestä kuuluu yhteiskunnalle. Ministeri Kanerva on vain joutunut antamaan raskaasti periksi pääministerille ja valtiovarainministerille, siis varsinaisille hallituksen haukoille, itse pääasiassa: työllisyysbudjetissa ja työllisyyden parantamisessa.

Herra puhemies! Ahon hallituksen tullessa valtaan työttömiä oli noin 180 000, puoli vuotta sen jälkeen lähes 300 000, ja tämän vuoden aikana ollaan saavuttamassa 350 000 työttömän raja. Mikään ei ole muuttunut, vaikka hallitus ensitöikseen jakoi yrityksille 7 miljardia. Hallitus toteutti devalvaation, jonka teollisuudelle antama etu oli kaikkiaan 20 prosentin luokkaa. Pankeille on annettu 8 miljardin markan käytännössä vastikkeeton etu. Kaikkia edellä lueteltuja hallituksen toimenpiteitä on perusteltu työllisyy-

den turvaamisella. Tästä huolimatta työttömyys on koko ajan kasvanut.

Arvoisa puhemies! Hallituksen arvo- ja linjavälinoista paljastavin on pankkien tukeminen ja sen tapa. Pankkien tukemiseen löytyi huima summa rahaa, mutta ei työllisyysohjelmaan. Työllisyyden hoidon nimissä ihmisten ja yritysten asemaan vaikuttaviin pankkeihin on pumattu miljardeja, jotka olisi voitu ohjata ilman pankkien välirahastusta tukea tarvitseville yrityksille. On ollut syvästi kansalaisten oikeustajun vastaista maksattaa mm. eläkeläisillä ja työttömällä pankkien virheet ilman, että pankkien omistajat ja taustavoimat olisivat osallistuneet omakohtaisesti tekemiensä virheiden ja laskujen maksamiseen. Liikepankkien toiminta ja niiden hemmottelu on vienyt ratkaisevalla tavalla parlamentarismilta pohjaa pois ja ollut mitätöimässä demokraattista päätöksentekoa maassamme.

Herra puhemies! Kansanedustaja Kanerva — nyt on ministeri Kanerva poissa, vaikka hän on kiitettävästi täällä paikalla ollut — totesi eduskunnassa 23. marraskuuta 1978 käyttämässään kokoomuksen nuorisotyöttömyyttä koskevassa välilyksymyspuheenvuorossa seuraavaa: "Mieli-pahalla olemme joutuneet havaitsemaan, että hallituksen taholla ei toivottuihin toimiin riittävässä laajuudessa ryhdytty. Tänä päivänä ei hallitusta todellakaan voi, valitettavasti, kiittää talouselämän pelastamisesta tai työttömyyden kurissa pitämisestä, mutta kylläkin syyttää monista tekemättömistä töistä." Näin siis kansanedustaja Kanerva, jonka kannattaisi lukea tuolta ajalta puheensa uudelleen.

Luulen kanssani samaa mieltä olevan myös työministeriön kansliapäällikkö Sorsan. Palkkatyöläinen-lehden haastattelussa kysymykseen "onko valtiovalta jo tehnyt kaiken voitavansa suurtyöttömyyden hoitamiseksi" Pertti Sorsa vastasi: "Ei varmasti kaikkea. Työministeriön mielestä investointeja olisi ollut syytä aientaa vuosilta 1994 ja 1995 tähän ajankohtaan."

Monet fiksit porvaritkin seuraavat huolestuneina hallituksen toimia. Suomen Kaupunkiliiton puheenjohtaja, pormestari Raimo Ilaskivi totesi kaupunkien rahoituskokouksessa 8.4.92: "Hallituksen viime viikon kriisipaketti on tyypillinen valtion kassa-aseman korjaamiseen lyhyellä tähtämellä pyrkivä paketti, joka kaipa jatkokseen elvytysohjelmaa." Ilaskivi kysyikin, mihin talouspoliittisessa keskustelussa on unohdettu sellaiset tavoitteet kuin kasvu, työllisyys ja tulevan elintason turvaaminen. Tätä me kuuto-setkin peräämme, ja luulen, että monet muutkin

kansanedustajat. Me vaadimme elvytystoimenpiteitä rakentamisen, asuntojen peruskorjausten, tie-, liikenne- ja ympäristöinvestointien käynnistämällä. Ne pienentäisivät asteittain työttömyydestä aiheutuvia välittömiä kustannuksia. Tällä rahalla mahdolliset tarvittavat elvytyslainat maksettaisiin takaisin.

Työllisyyslaki edellyttää, että valtioneuvosto laatii tarvittaessa työllisyyden hoidon tavoiteohjelman. Nyt jos koskaan työllisyystilanne edellyttäisi tällaisen ohjelman laatimista. Sen laatimatta jättäminen jos mikään osoittaa, että sekä poliittinen että oikeudellinen vastuu ohjelman tekemättä jättämisestä kuuluu avainministereille: Aholle, Viinaselle ja Kanervalle.

Arvoisa puhemies! Muutama ajatus lisäelvytyksestä ja korkotasosta. Erityisesti pääministeri Ahon ja valtiovarainministeri Viinasen taholta on väitetty, että jokainen lisäelvytys tai valtiontalouden alijäämää heikentävä toimenpide nostaa nyt korkotasoa ja heikentää vaihtotasetta. Mielestäni tuskin valtion velkaisuus on se ainoa tekijä, joka korkotasoon vaikuttaa. Jos näin olisi, niin silloinhan suurin piirtein kaikissa muissa Oecd-maissa tulisi olla huomattavasti Suomea korkeampi korkotaso tai sitten korkojen olisi jatkuvasti tullut nousta Suomessa viime syksystä lähtien, devalvaatiosta lähtien, koska valtiontalouden alijäämä on koko ajan kasvamassa. Kuitenkaan näin yksiviivaista kehitystä ei ole tapahtunut.

Tämä on tietysti yksinkertaista päättelyä. Haluan vain korostaa sitä, että korkotaso määrytyy monen muun tekijän vaikutuksesta. Se määrytyy tietyntaloukselta kokonaisuudesta, luottamuksesta, jota tunnetaan markkinoilla taloutta ja talouspolitiikkaa kohtaan. Se on sittenkin se ratkaiseva tekijä. En usko lainkaan, että muutaman miljardin lisäelvytyksellä olisi tässä tapauksessa kielteisiä vaikutuksia.

Arvoisa puhemies! Täällä erityisesti ed. Rinteen taholta käytiin lävitse työttömyydestä aiheutuvia laskuja ja uhkatekijöitä. Mielestäni hallituksen linjavälinoista nostaa jälkilaskuja, joiden maksajina ovat heikoimmassa asemassa oleva ihmiset. Pitkäaikais- ja toistuvaistyöttömien määrä jää korkeaksi. Tänä vuonna noin 200 000 ihmistä on yli 6 kuukautta työttömänä. Viime vuonna heitä oli 100 000. Aivan lähipäivinä kevään päättyessä eri oppilaitoksista valmistuvista 60 000 nuoresta valtaosa jää suoraan työttömiksi.

Työttömyyden aiheuttamat sosiaaliset jälkilaskut muodostuvat korkeiksi, ja niitä makse-

taan pitkään. Kansan terveydentila heikkenee. Työn tuottavuus laskee. Työttömyyden jatkueksa pitkään korkeana siitä seuraa monen kohdalla yhteiskunnallinen passivoituminen ja vieraantuminen, jota edesmennyt Ruotsin pääministeri Olof Palme nimitti poliittiseksi köyhyydeksi.

Tuoreen tutkimuksen mukaan työttömyyden lasku on 22—23 miljardia markkaa. Tutkija Kari Hietala on käsitellyt siinä ansiokkaasti työttömyyden kustannuksia. Hänen tutkimuksessaan suoritettiin rajauksin ja määrittelyin päädyttiin siihen, että kansantaloudelliset nettokustannukset ovat seuraavia — haluan ne lukea historiankirjoitusta varten pöytäkirjaan, kun niitä ei ole tähänastisessa keskustelussa todettu: Työttömien määrän ollessa 100 000 ja työttömyysasteen 4 prosenttia kustannukset ovat 11 miljardia. 200 000 työttömän määrässä ja 8 prosentin työttömyysasteessa nämä kustannukset ovat 15 miljardia. 300 000 työttömän määrän ja 12 prosentin työttömyysasteen vallitessa kustannukset ovat 19 miljardia. 400 000 työttömää, työttömyysaste 16, kustannukset ovat 24 miljardia. Ja puolen miljoonan työttömän kohdalla prosentti on 20, kustannukset ovat 31 miljardia. Siis työttömyyden kasvaessa työttömyyden hinta nousee rajusti. Työttömyyden hinnan nousu tekee myös työttömyyttä torjuvat keinot edullisemmiksi.

On syytä päättää puheenvuoro tutkija Hietalan minusta ainoaan oikeaan johtopäätökseen, johon on helppo yhtyä: ”Työttömyys on tulossa niin kalliiksi, että on edullisempaa torjua se.”

Ed. A i t t o n i e m i: Herra puhemies! Ainoa hyöty kuutosiksi itseään kutsuvan ryhmän allekirjoittamasta muistutuksesta on keskustelu, joka työllisyyskysymyksistä on syntynyt ja joka on ollut tietysti tarpeellista tässä vaiheessa ja varsin rikastakin. Rikosoikeudellista vastuuta siitä ei voi syntyä, koska silloin vastuu olisi taannehtiva, ulottuisi niin Puhakan aikaiseen työllisyyden hoitamiseen kuin aina 20 vuotta taaksepäin olevaan aikaan, mikäli työttömyyttä on ollut.

Myöskään tätä vastuuta ei olisi voitu kohdistaa kolmeen ministeriin vaan hallitukseen kollegiona, ja näen myös, että jopa pitkälti ja nimenomaan hallitusta tukeviin eduskuntaryhmiin. Vastuu on näin ollen poliittinen ja tuomarina on vaaleissa kansa, joka antaa aikanaan asiasta ratkaisun, siis siitä, onko vastuuta laiminlyöty; poliittista vastuuta on ilman muuta laiminlyöty mutta ei rikosoikeudellista.

Herra puhemies! Haluan todeta vielä lopuksi, että lama on hyvin syvästi psykologinen tällä hetkellä. Meillä olisi kaikki edellytykset tällä hetkellä nousuun. Vienti vetää, kaikki pitäisi olla kohdallaan, mutta nousua ei tapahdu. Meillä inflaatio on kovin alhainen, korot hirmuisen korkeat, samoin reaalikorko.

Ainoa, mikä meillä tässä vaiheessa nopeasti auttaa työllisyystilanteen parantamisessa, talouden saamisessa elpymään, on likvidin lisääminen rahamarkkinoille, jolloin inflaatio lähtee liikkeelle, joka on välttämättömyys ja liittyy taloudelliseen kasvuun. Korot laskevat siitä syystä, että koron määrää kysynnän ja tarjonnan laki. Tämä ei ole tietysti lopullinen ratkaisu, mutta saattaa olla, että puolen vuoden kuluttua jo sitäkin käytetään, kun mikään muu ei enää auta.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Yhdyn ed. Aittoniemen juuri käyttämään puheenvuoroon siltä osin, että yksi mutta ei ainoa tämän keskustelun hyöty oli siinä, että sen kuluessa on näkynyt hyvin ed. Aittoniemen ja eräiden keskustan ryhmään kuuluvien kansanedustajien erittäin kyyninen, etten sanoisi pilkallinen, asennoituminen työttömien asiaan.

Ed. R i i h i j ä r v i: Herra puhemies! Hallituksen talouspoliittinen linja on ollut väärä, täydellisesti väärä. Se on ollut myös täynnä neuvottomuutta ja syytelyä. Syylliseksi on tehty kaikki Suomen kansalaiset. Minun sympatiani ovat ed. Rinteen puolella. Olihan SMP ajamassa läpi työllisyyslain, joka perustuu kansalaisten perustuslailliseen oikeuteen saada töitä. Ns. Rinteen malli toi varmasti aikanaan muutamia SMP:nkin kansanedustajia eduskuntaan. Aina-kin varmasti tällä ed. Rinne varmisti oman valituksi tulemisensa.

Kaikilla kansalaisilla on oikeus työhön. Tätä kansalaisten oikeutta hallitus on loukannut syvästi. Ajateltakoon vaikka hallituksen energiapoliittista linjaa. Se on ollut haihattelua. Kertakaan siellä ei ole todellisesti otettu ratkaisuksi mm. kotimaisten energialähteiden, puun ja turpeen, käyttöä. On lähdetty ajamaan jälleen Vuotoksen allasta ja viidettä ydinvoimalaa. Millä se rahaton tällaisia rakentaa? Samanaikaisesti kuitenkin puut mätänevät metsässä.

Hallitus ei ole tehnyt myöskään yhtään esitystä kansalaisten suuntaan parantaa heidän toimeentuloaan ja sitä kautta myös jopa kansainvälistä kilpailukykyämme. Elintarvikkeiden liike-

vaihtoveroa ei ole lähdetty poistamaan. Sosiaaliturvaa on leikattu.

Kaikki näyttää siltä, että jos tämä ei ole taitamattomuutta ja typeryyttä, niin sitten tämä on suurta konnuutta, jolla Suomen kansa ajetaan eurokuntoon, niin että elintasomme ja palkkatasomme olisi Euroopan alhaisimpia, jotta suurpääoma hakeutuisi tänne ja antaisi elämään nohevuutta. Tällainen politiikka on turmiollista ja epäisänmaallista. Pitääkö meidän uhrata koko Suomen kansa, että mahdollisesti jotkut miljardöörit kiinnostuvat sijoittamaan pennosiinsa tänne? Eikö ole parempi pitää asiat omissa käsissä?

Mitä tulee työllisyyslakiin, nykyinen hallitus on vesittänyt sitä niin paljon kuin on kerennyt. Mitään aktiivista yritystä työllisyyden parantamiseksi ei ole tehty. Ei ole innostettu yrittämään, työttömän itsensä työllistämiseen, niin kuin silloin, kun SMP:n ministeri Urpo Leppänen oli työministerinä. En ole kertaakaan nykyisen työministerin otsalla nähnyt tuskanhikeä, en merkkiä ainakaan työttömyyden takia valvotuista öistä. Hallitus ei ole ottanut työllisyyttä todesta, taikka sitten se on hallituksen politiikan välineenä, niin kuin monissa puheenvuoroissa syvällisesti jo todettu. Hallituksen politiikan välineenä onkin ylläpitää työttömyyttä. Jos näin on, niin ei ole minulla kaukana ajatus siitä, että tällaiset ministerit joutuvat vastaamaan siitä valtakunnan oikeudessa.

Toisaalta kuitenkin politiikka ei ole juridiikkaa. Hallitus on huono. Voisi sanoa, että se on niin huono, että se ei kelpaa edes tuomittavaksi. Hallitus on kykenemätön, mutta ei tunnusta kykenemättömyyttään tai ei sitten paljasta todellisia pyrkimyksiään. Minulle tulee mieleen, kun eräässä puhetilaisuudessa Sukevalla oli kurja mies hiukan liikutettuna ja sanoi, että hän ei kelpaa edes vankilaan, nimismies ei pane täytännöön tuomiota. Minä sanoin, että kyllä on sinulakin heikosti, kun ei enää vankilaankaan kelpaa. Tällainen on tämä hallitus. Ei tämä kelpaa edes vankilaan. Tämä hallitus on siitä vain huono, että sillä ei ole itsetuntemusta, se ei tunne huonouttaan.

Hallitus on epäonnistunut, ja ainoa tuomio sille mielestäni on, että hallitus kaatuu. Tähän lopputulokseen olen tullut, ja koska politiikka ei ole juridiikkaa, niin tässä suhteessa en sittenkään ole viemässä hallitusta oikeuden eteen vaan kansan tuomittavaksi, joka varmasti on paljon oikeudenmukaisempi ja totuudellisempi. Vanhat roomalaiset sanoivat: "Vox populi, vox dei."

Kristittyinä emme voi sanoa: "Kansan ääni on Jumalan ääni." Kuitenkin kansan ääni saakoon toteutua. Kunnallisvaaleissa tulevat hallituspuolueet näkemään, mikä on kansan tuomio.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Zyskowiczin tekemää ehdotusta siitä, että muistutus on raukeava.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

Uusi hallituksen esitys

Toinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvaan toukokuun 15 päivästä on eduskunnalle saapunut hallituksen esitys n:o 59, joka nyt on edustajille jaettu.

4) Ehdotus laiksi Venäjän federaation kanssa yhteistyöstä Murmanskin alueella, Karjalan tasavallassa, Pietarissa ja Leningradin alueella tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 9
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 5

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 5. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1 ja 2 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Ehdotukset laeiksi puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta ja sotilasopetuslaitoksista annetun lain kumoamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 220/1991 vp
Puolustusvaliokunnan mietintö n:o 2

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on puolustusvaliokunnan mietintö n:o 2.

Keskustelu:

Ed. Kasurinen: Arvoisa puhemies! Ensimmäisessä käsittelyssä oleva laki puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta ja sotilasopetuslaitoksista annetun lain kumoamisesta on kokenut varsin perusteellisen käsittelyn puolustusvaliokunnassa.

Mitä tulee lain sotilasopetusta koskevaan osaan, siltä osin valiokunnalla ei ollut huomautettavaa. Jatkossa upseerien koulutus keskitetään perustettavaan Maanpuolustuskorkeakouluun, joka muodostetaan yhdistämällä nykyinen Kadettikoulu, Taistelukoulu ja Sotakorkeakoulu. Opistoupseerien koulutusta antavan Päälystöpiston nimi muutetaan Maanpuolustusopistoksi.

Sen sijaan hallituksen esitykseen sisältynyt 4 §:n 2 momentti koki varsin perusteellisen ja myös kriittisen tarkastelun. Kyseinen ehdotus olisi toteutuessaan merkinnyt laajaa toimivallan siirtoa puolustusministeriöltä puolustusvoimain komentajalle. Sen kummemmin itse lakitekstissä kuin myöskään lain perusteluissa ei asiaa suuremmalti perusteltu. Valiokunta katsoikin yksimielisesti, ettemme voineet olla tätä muutosta hyväksymässä.

Laissa oleva tehtävien ja toimivallan hajautus on sinänsä oikean suuntainen toimenpide ja vastaa hallinnon yleistä kehittämislinjaa. On kuitenkin korostettava, ettei puolustusvoimiin voi sellaisenaan soveltaa samoja periaatteita kuin muuhun valtionhallintoon sen luonteen ja tehtävien laatu huomioon ottaen. Puolustusvoimia ei voi myöskään johtaa samojen periaatteiden mukaan kuin valtion liikelaitoksia. Näin ollen laissa ehdotettua laajaa toimivallan delegointia ei valiokunta voinut hyväksyä. Tiedossamme on, että kun lähivuosina puolustusvoimilla on edessään moninaiset uudelleenjärjestelyt mm. varuskuntien sijainnin suhteen, henkilöstön määrän supistamisena, eläkejärjestelyinä ja eri aselajien kehittämisessä, niin sitä tärkeämpää on parlamentaarisen seurannan korostaminen.

Puolustusvoimia tarvitaan edelleen niihin perustehtäviin, jotka sille laissa on säädetty. Maa-ilmanpoliittisen tilanteen muutos antaa aiheen tarkastella eri tehtävien painotusta, alueellista puolustusjärjestelmää, asevelvollisuusjärjestelmän toteuttamistapoja sekä voimavarojen taroituksenmukaista kohdentamista. On välttä-

mätöntä seurata hyvin tiiviisti nykyistä kehitystä ja on voitava ottaa nopeasti kantaa muuttuvaan tilanteeseen. Näin ollen uusi parlamentaarinen selvitystyö puolustuspolitiikasta on tarpeen.

Tehtävä voitaisiin käsitykseni mukaan tässä vaiheessa osoittaa pysyväälle parlamentaarille puolustuspoliittiselle neuvottelukunnalle, joka tulisivatkin asettaa nopeasti. Muuttunut ja nopeasti muuttuva tilanne aiheuttaa myös sen, että saat-
taa olla tarpeen asettaa parlamentaarinen puolustuspoliittinen komitea laajempaa selvitystyötä varten.

Herra puhemies! Korostan, että valiokunta tehdessään merkittävän muutoksen käsiteltävänä olevaan lakiin oli siitä varsin yksimielinen. Näin ollen en halua tässä yhteydessä puhua simputtamisesta, koska se ilmiönä muutenkin toivottavasti poistuu kokonaisuudessaan. Kuitenkin kansanedustajina halusimme korostaa nimenomaan puolustushallinnon parlamentaarisen valvonnan tärkeyttä jatkossa niin, että eduskunta on täysin tietoinen, mitä tällä hallinnonalalla myös jatkossa tapahtuu.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Ehdotukset laeiksi patentti- ja rekisterihallituksesta ja patentti- ja rekisterihallituksen valitusasioiden käsittelystä sekä eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 25
Talousvaliokunnan mietintö n:o 21

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 21.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Hallituksen esitys n:o 57 laiksi puoluelain 10 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemies-neuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Oikeusministeri P o k k a : Herra puhemies! Eduskunnan käsiteltäväksi on nyt annettu hallituksen esitys laiksi puoluelain 10 §:n muuttamisesta. Esityksen valmistelu on sen varsin vaatimattomaan laajuuteen nähden ollut hallituksesakin varsin pitkä ja monipolvinen. Sanon nyt väliraporttina, kun ehdotus tulee eduskuntaan, että valmistelu omasta mielestäni on ollut myöskin erittäin antoisa. Lukuisia huomionarvoisia uusia näkökohtia on asiassa tullut eri tahoilta esille sen jälkeen, kun valmistelun tavoitteista ja toteuttamistavoista ensimmäisen kerran keskusteltiin ja periaatelinjoista sovittiin viime marraskuussa Yleisradion ja eri asiantuntijoiden kanssa. Viime vaiheessa esityksestä kuultiin myös kaikkia eduskuntaryhmiä. Voin kertoa, että tässäkin tilaisuudessa tuli esille vielä erittäin arvokkaita huomioita siitä, mitä uudistuksessa pitää ottaa huomioon ja mitä ei. Tämäkin keskustelu, mikä eduskuntaryhmien kanssa käytiin, otettiin huomioon: Sekä lain perustelut että pykälä ovat vieläkin täsmentyneet.

Esityksen syntyhistoria on kaiken kaikkiaan varsin pitkä. Jo vuonna 1976 perustuslakivaliokunta edellytti asiassa lainsäädäntötoimenpiteitä. Perustelut valiokunnan mietinnössä olivat sellaiset, että vaaliohjelmat perustuslakivaliokunnan mielestä olivat keskustelijoiden suuren lukumäärän ja käytettävissä olevan reaalisien ajan johdosta muodostuneet kovin hajanaisiksi ja niitä oli vaikea seurata. Perustuslakivaliokunta kirjoitti, etteivät ohjelmat ole mielenkiintoisia, ja edellytti, että hallituksen pitää jottaikin tehdä.

Asia tuli uudelleen esille vuonna 1989. Perustuslakivaliokunta palasi asiaan vähän suorakaisemmin. Se antoi hallituksen ymmärtää, että suuret vaalikeskustelut ovat kauhean tylsiä, ja edellytti, että hallituksen on kiireellisesti selvitettävä, onko ja millä tavoin puoluelain 10 §:ää muutettava niin, että Yleisradion vaaliohjelmat, ennen kaikkea suuri vaalikeskustelu, voitaisiin tehdä ohjelmallisten kriteerien mukaan arvioiden yleisöä nykyistä kiinnostavammaksi.

Puoluelain pykälän tulkintahan meni sen vuoksi näin hankalaksi, että vuonna 1975 oikeuskansleri hänelle tehtyjen kantelujen johdosta omaksui sellaisen kannan, että hallitusmuodossa sanottu ja myös puoluelakiin kirjattu tasapuolisuus, miten puolueita pitää kohdella, tarkoittaa Yleisradion suuressa vaalikeskustelussa

sitä, että jokaiselle puolueelle, joka on asettanut ehdokkaita vaaleissa, täytyy antaa täsmälleen ja minuutilleen suurin piirtein samanlainen mahdollisuus osallistua keskusteluun. Se on sitten johtanut pitkiin raateihin. Jos lakia ei muuteta, nykyinen tulkinta tarkoittaa käytännössä sitä, että kunnallisvaalien alla järjestettävässä suuressa vaalikeskustelussa on mukana 18, kenties jopa 20, puolueen edustajaa samassa rivissä osallistumassa keskusteluun. Ehdotus tähtää siihen, että puoluelain 10 §:ää muutettaisiin siten, että Yleisradio voisi säännöstöä soveltaessaan yhtiön vaaliohjelmissa ottaa huomioon myös ohjelmallisia näkökohtia.

Voin kertoa, että itse olin kovin hämmästynyt, kun vuosi sitten sain perustuslakivaliokunnan mietinnöt ja kannanotot eteeni ja ihmettelin, pitääkö lakia muuttaa sen takia, että Yleisradio voi vaaliohjelmissaan ottaa huomioon ohjelmallisia näkökohtia. Tutustuttuani asiaan ja kuultuani oikeuskanslerin viraston kannanottoja ei auttanut muu kuin todeta, että näin asia on. Sen vuoksi päädyimme siihen, että lähdimme lainmuutokseen.

Esityksen antaminen on monipolvisten vaiheiden vuoksi hiukan viivästynyt. Tarkoituksena oli alun perin, että esitys olisi tullut heti alkutalvesta eduskuntakäsittelyyn. Tälläkin aikataululla uutta säännöstä voitaisiin soveltaa jo ensi syksynä kunnallisvaaleja käsitteleviin Yleisradion vaaliohjelmiin. Tämä luultavasti edellyttää vielä Yleisradiolta sisäisiä päätöksiä sen jälkeen, kun laki on tullut voimaan. Uskon kyllä, että sillä puolella on varmasti valmiutta nopeisiin ratkaisuihin uuden lainsäädännön edellyttämällä tavalla.

Herra puhemies! Haluan lyhyellä esittelypuheenvuorollani vain sanoa, että eduskunnalle ei kovin paljon aikaa esityksen käsittelyyn jää, mikäli pidetään kiinni siitä, että kunnallisvaalien alla jo uudet säännökset ovat käytössä. Käsitäkseni aikataulu riittää esityksen perusteelliseen ja huolelliseen käsittelyyn sekä tarvittavan laajaan asiantuntijoiden kuulemiseen. Hallituksen puolesta toivon, samalla kun kerron, että tämä on yksimielinen ehdotus, että esitys, nyt kun se on eduskunnan käsiteltävänä, saisi osakseen todella perusteellisen ja huolellisen käsittelyn. Varmasti täällä tulee esille vielä sellaisia näkökohtia, joita eduskuntaryhmien kuulemisessa ja aikaisemmissa keskusteluissa vielä ei ole esiintynyt. Nämäkin näkökohdat toivon mukaan otetaan vielä huomioon pykälän käsittelyssä.

Korostan myös sitä, että vaikka laki lähtee siitä, että Yleisradiolla on oikeus ohjelmallisia näkökohtia ottaa huomioon, niin siitä puolueissa sanotusta kohdasta, että puolueita, olivatpa ne eduskunnassa jo kansanedustajien puolesta valittuina tai vasta tänne pyrkimässä, pitää kohdella tasapuolisesti, ei ole vara tinkiä.

Ed. L a i n e : Herra puhemies! Omalta osaltani haluaisin todeta, että kun ei ole juristi, niin ei osaa juridista saivartelua ymmärtää ihan samalla tavalla kuin jos olisi juristikoulutuksen saanut. Nimittäin käsitykseni mukaan järkeä voisi käyttää ohjelmien tason parantamiseksi riippumatta siitä, muutetaanko puoluelain säännöstä. En ole sillä tavalla tulkinnut perustuslakivaliokunnan kannanottoja. Voi olla, että oikeuskanslerin kannanottoa, mielipidettä, on tulkittava siten kuin hallitus nyt on ymmärtänyt. En kuitenkaan vastusta ehdotettua muutosta, mutta en ole ymmärtänyt sitä niin välttämättömäksi. Siihen, millä ministeri kannan perusti, eli vaaliohjelmien sanoisinko huonoon tasoon tai kuulijan kannalta vähän yksitoikkoiseen tyyliin kyllä voi yhtyä.

Oikeusministeri P o k k a : Herra puhemies! Minä haluaisin ed. Laineelle vastata, että minäkin olin alun perin siinä hurskaassa luulossa, että kai nyt ohjelmapolitiikkaa viisaat toimittajat Yleisradiossa osaavat tehdä, ilman että lakia muutetaan. Mutta oikeuskanslerinvirasto oli tässä tiukka, että asia pitää lakiin panna. Niin se on jouduttu sinne laittamaan.

Ed. G u s t a f s s o n : Arvoisa puhemies! Tätä asiaa henkilökohtaisesti harjoittelin syksyllä 1988, jolloin tein yhdessä 50 kansanedustajan kanssa lakialoitteen puoluelain 10 §:n muuttamisesta. Tällä on mm. paikalla olevista ed. Sulo Aittoniemen nimi alla ja ed. Antti Kalliomäen ja merkittäviä edustajia Timo Kietäväisestä, Jouni J. Särkijärvestä ja Sirkka-Liisa Anttilasta Pentti Lahti-Nuuttilaan ja Saara-Maria Paakkiseen. Nyt voi sanoa, että kerrankin hallitukselta on tullut hyvä lakiesitys, koska todella asia vaatii tämän tyyppisen lainmuutoksen. On nyt mukava todeta, että ehkä me kykenemme kiinnostusta politiikkaan nostamaan silläkin tavalla, että paljon kuunnellut ja katsellut television vaaliohjelmat voivat tapahtua asianmukaisemmissa puitteissa kuin niin, että siellä on neljän eläkkeensaa-japuolueen tai neljän eläkeläisjärjestöjen edustajat sotkemassa keskustelua, jos näin raa'asti voi sanoa.

Ed. U k k o l a : Herra puhemies! Pienen puolueen listoilta valittuna kansanedustajana minun tietenkin tulisi vastustaa tätä lakiesitystä, mutta en aio vastustaa enkä missään nimessä ryhdy polemisoimaan muutoksia vastaan. Päinvastoin tämä on erinomainen esitys, koska jokainen, joka on suuria vaalikeskusteluja nähnyt, ymmärtää, että jotain muutoksia on tarvittu.

Ed. Laine on aivan oikeassa siinä, että järkeä olisi voinut kyllä käyttää ilman lainmuutostakin. Mutta kun Suomessa ei järkeä saa käyttää, ellei lakia muuteta, niin asia näin olkoon, kuten oikeusministeri Pokka sanoi.

Lakipykälän muuttuminen on myös todella käynyt läpi hyvän ja perusteellisen valmistelun. Oikeusministeri Pokka on ottanut huomioon niitä asioita ja käsityksiä, joita eduskuntaryhmien palaverissa tuli esille. Näinhän pitäisi muutkin lait valmistella ja etukäteen ottaa huomioon kannanottoja, ja niiden tulisi myös näkyä lakiesityksissä.

Henkilökohtaisesti vastustin palaverissa sitä, että päätösvalta asiassa olisi annettu hallintoneuvostolle, koska minun mielestäni hallintoneuvosto on poliitikoista kokoonpantu ja se katselee asioita poliittisten silmälasien läpi. Minun mielestäni päätös pitää tehdä kokonaan ohjelmapoliittisin perustein. Hallintoneuvoston päätösvalta-oikeutta ei nyt ole laissa, mutta se näkyy olevan kuitenkin lain perusteluissa. Minä olisin kyllä henkilökohtaisesti ollut hyvin kiinnostunut, että todellako hallintoneuvosto vanhan säännösten mukaan tekee tästä asiasta päätöksen vai noudattaako se samanlaista jälkikäteisvalvontaa vaaliohjelmissa kuin se noudattaa muissakin ohjelmissa? Eihän hallintoneuvosto muitakaan ohjelmia etukäteen minun nähdäkseni hyväksy. Miksi vaaliohjelman pitäisi olla poikkeus?

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

8) Hallituksen esitys n:o 58 laiksi maidon, sianlihan ja viljan vientikustannusmaksusta annetun lain 7 ja 9 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan, jolle maa- ja metsätalousvaliokunnan tulee antaa asiasta lausunto.

Keskustelu:

Ed. Vuorensola: Arvoisa puhemies! Käytän tämän puheenvuoron ennen muuta siitä syystä, että tämä hallituksen esitys on nyt oikeastaan ensimmäinen esitys, joka uuden maataloustulosopimuksen jälkeen on tehty, ja siihen liittyvä. Tulossa lienee muitakin, mutta tämä on nyt ensimmäinen nimenomaan markkinointivastuuseen liittyvä lakiesitys.

Tässä yhteydessä toteaisin sen, että jo viime vuonna tehdyt toimenpiteet aiheuttivat maataloudelle erittäin suuria muutoksia nimenomaan johtuen siitä, että markkinointivastuuta muutettiin. Nyt kun tilastoja hiukan tutkin, totesin, että vuonna 91 markkinointivastuusuhte maatalouden ja valtiovallan välillä oli prosentteissa mitaten niin, että maatalouden osuus oli noin 40 prosenttia ja valtiovallan osuus noin 60 prosenttia. Tämän vuoden osalta voidaan nyt jo ennakoida, että vastuu muuttuu aika tavalla, tosin muuttuvat myös markat, sillä tavalla, että maatalouden osuus nousee hyvin lähelle 50:tä prosenttia. Näin ollen voidaan sanoa, että jatkossa vastuu kustannetaan fifty — fifty. Tämä lienee ollut kaiken kaikkiaan tarkoitus. Mutta kun se toteutetaan käytännöllisesti katsoen yhden kalenterivuoden aikana, voi hyvin ymmärtää, että maatalouden sisällä kyse on aikamoisesta muutoksesta.

Viittasin jo siihen, että myös rahallinen vastuumuutos on aikamoinen johtuen tietysti myös siitä, että tuotantomäärät ovat muuttuneet, tuotannon tasapainottamiseen on uhrattu enemmän varoja jne. Vuoden 91 tilastojen mukaan koko markkinointivastuuseen, siis sekä valtiovallan että tuottajien taholta, on uhrattu rahaa noin 4 000 miljoonaa markkaa. Vuonna 92 vastaava rahasumma näyttää olevan noin 2 700 miljoonaa markkaa.

Vastuuta kun miettii ja tätä rahasummaa ja sen sisältöä, niitä muutoksia, voi selvästi havaita sen, että yksinomaan valtiolta operaatiossa on säästänyt noin 1 000 miljoonaa markkaa eli miljardin. Vastuun siirto on pääosin tapahtunut, niin kuin hyvin tiedämme, valtiolta maataloudelle. Näin voidaan hyvin selkeästi todeta se, että maataloustulo, siis ilman niitä tukia, joita maataloudelle toki tulee, on laskenut 6 500:sta noin 5 500 miljoonaan markkaan. Käytännössä tuo lasku on noin 12 prosenttia. Jos otetaan tuet mukaan ja lasketaan niiden vaikutus tähän, prosentuaalinen vaikutus on hieman pienempi, se lienee kymmenkunta prosenttia.

Ongelma, joka minusta sisältyy vastuiden siirtoon, on se, että kun näin menetellään, useimmiten vastuiden siirrot kohdistuvat nimenomaan niihin tiloihin, jotka ovat tällä hetkellä ns. aktiivituloja. Ne ovat myöskin niitä tiloja, joita me olemme peräänkuuluttaneet ns. eurotiloina. Niin kuin ymmärrätte, näiden tilojen vaikutus muutoin koko maatalouselinkeinon ja koko elintarvikeketjuun on tietysti tätä kautta erittäin suuri. Se näkyy selkeästi vähentyneinä investointeina, se näkyy selkeästi vähentyvinä erilaisina ostoksina traktoreissa jnp. Nämä ovat kaikki tilastoista todettavissa. Näin ollen heijastusvaikutukset ovat kaiken kaikkiaan aikamoiset.

Nyt kun tätä vastuuta on siirretty, aivan yleisen oikeustajun mukaisesti ilmeisesti pitäisi miettiä sitä, että se vastuu, joka jäljelle jää, kohdentuisi mahdollisimman oikeudenmukaisesti. Oma käsitykseni ja kokemuksenikin varsin pitkältä ajalta on se, että paras tapa lähteä jakamaan vastuuta on se, että sovitaan ensin siitä, mikä on ns. perusvastuu, joka perusvastuu sitten voidaan kerätä lannoiteverona, rehuverona tai jonain muuna vastaavana, mutta se on kuitenkin kaikkiin selkeästi tasapuolisesti kohdistuva. Sen lisäksi ja sen jälkeen, jos ja kun syntyy tuotekohtaista markkinointivastuuta, se myös aiheuttamisperiaatteen mukaisesti pääosin ja sanotaan niin, että hieman pidemmällä sihdillä kuin vuoden tai kahden sihdillä, jaetaan eri tuotteille tasapainoisesti. Se on minusta ainoa kestävä linja pitemmällä aikavälillä ajatellen.

Nimenomaan sen takia tämä perusvastuu on minusta tärkeätä, että koko ajan on huomioitava se, että esimerkiksi se ns. ylituotanto, joka viljassa on ja ennen muuta rehuviljassa, on maatalouspolitiikan pitkän aikavälin tulos. Ei se ole kenenkään vika, vaan käytännössä niin etupoliittisin kuin poliittisin päätöksin on nimenomaan vedetty ylituotantoa viljaan päin, ja nyt minusta ei pitäisi sitten viljaa tuottavia tästä asiasta yksinomaaisesti rangaista, vaan lähtökohdana pitää olla sen, että perusmarkkinointivastuu tulee tätä kautta kaikille.

Myös MTK:n valtuuskunta, joka maataloustulosopimuksen tietysti toisena osapuolena käsittelee, otti aika voimakkaankin kannan siihen suuntaan, että markkinointivastuuta on suunnattava tuotekohtaisesti aiheuttamisperiaatteen mukaan. Tämä oli minusta niin selkeä kannanotto, että ilmeisesti se on syytä ottaa aika vakavasti ja miettiä tulevaisuudessa niitä keinoja, millä tähän päästään. Toisaalta minusta se on myöskin etujärjestön taholta sellaista vastuun

kantamista ja vastuun ottamista, että saattaa odottaa, että sen ohjenuorana on nimenomaan niin lyhyellä kuin pitkällä aikavälilläkin tuotannon tasapainottaminen.

Joku sana sitten hallituksen esityksestä. Minusta esitys ei nyt aivan tyylipuhdas ole jo niihinkin ajatuksiin viitaten, mitä edellä esitin. Minusta sen ongelmia on oikeastaan kolme.

Ensinnäkin se, että markkinointivastuun lisäys, mikä on esitetty, suuntautuu lähes yksinomaan ja yksipuolisesti sianlihaan. On erittäin vaikea löytää perusteita sille, minkä takia, koska sianliha kaikistakin tuotteista laskien on itse asiassa parhaiten hoitanut oman leiviskänsä niin pitkällä kuin lyhyelläkin aikavälillä. Toisaalta sianlihan tuotanto on meillä aika pitkälle kuitenkin lähtökohdiltaan sopimustuotantoa. Se on tuotantoa, joka on, jos niin halutaan, parhaiten sanottavissa tuotannoksi, joka on siinä ns. eurokunnossa. Mutta ilmeisesti sianlihan ottaminen on ollut helpointa. Se lienee ainoa selitys sille, että näin on menetelty.

Toinen asia, minkä ottaisin esille, on se, että sittenkään lakiesityksessä tai koko tuloratkaisussakaan ei puututtu erittäin keskeiseen, perustavaa laatua olevaan asiaan eli viljapolitiikkaan ja sen uudelleenmuotoiluun. Se, että markkinointivastuuta viljalta vähennettiin, oli minusta erittäin perusteltua, koska siinä selkeästi tapahtui viime syksynä ylilyöntejä, mutta joka tapauksessa nyt minusta olisi pitänyt jo ihan rehellisesti miettiä myöskin kahdensuuntaista toimintaa: sekä markkinointivastuun vähentämistä että myös rehuraaka-aineen eli rehuviljan hintaan puuttumista ja nimenomaan niin, että rehuviljan hinta kotieläintilalla voisi olla halvempi. Keinoja sinänsä maatalousbudjetin sisältä, niin kuin hyvin tiedätte, kyllä löytyy.

Kolmas asia, joka on tietysti enemmän pieniä asioita, on se, että esityksen ongelmana minusta on se, että siinä on eriaikaisia voimaantuloja. Markkinointivastuu on jo itse asiassa tullut voimaan, koska on ajateltu, että se astuu voimaan 15.5. Sitten siellä on toinen muutos, joka liittyy sikojen kilorajoihin ja jonka on tarkoitus tulla voimaan 1.9. Heti sen jälkeen, kun nämä tulivat julki, sopimuksen jälkeen, markkinat toimivat omalla tavallansa niin, että kilorajat käytännössä realisoituivat välittömästi. Kyllä se käytännössä merkitsee sitä, että myös sikojen teuraspainot tulevat kasvamaan ja tätä kautta markkinointivastuu myös sianlihan tuottajille itselleen ja tälle kokonaisuudelle tulee kasvamaan. Ei siinä välttämättä ole kysymys kuin muutamasta

kilosta, mutta kun se on per elukka, niin jokainen tietää, että se maksaa aika paljon, koska kuitenkin se vientituki, jota tässä joudutaan maksamaan, on suunnilleen 12 markan vaiheilla per kilo. Eli tässä nämä eriaikaisuudet saattavat tulla loppujen lopuksi suhteellisen kalliiksi.

Tärkeätä tulevaisuudessa tämän tyyppisten esitysten osalta, toki sitä olisi toivonut jo nyt, on se, että tämmöiset aikasynkronoinnit pitäisi tehdä, sanotaanko nyt, talonpoikaisjärjellä. Toinen asia on se, että tulee rakentaa tasapainoinen vastuu eri tuotantosuunnille. Tasapainoisuus on sen takia tärkeätä, että se ei sitten heijastu markkinoilla yli- tai alituotantona, vaan takaa parhaan mahdollisen lopputuloksen myös hintojen, niin tuottaja- kuin kuluttajahintojenkin, tasaisuutena. Se, mikä on tietysti hurskas toive, on se, että tämän tyyppisiä päätöksiä ja esityksiä pitäisi pystyä tekemään vähän pidemmällä aikavälillä. Se, että tehdään päätöksiä aikavälillä, joka on kahden lisäbudjetin välinen, ei minusta välttämättä osoita kovin suurta johdonmukaisuutta.

Nyt kun tuloratkaisu on tehty ja siinä yhteydessä on myös sovittu siitä, että uutta maataloustulolakea lähdetään valmistelemaan, minä omalta osaltani toivoisin, että uuteen tulolakiin liittyisi aika ennakkoluulotonta tarkastelua. Toivoisin, että se olisi yhä enemmän markkinahakuinen, vähemmän holhoava. Ymmärtääkseni tässä tilanteessa vain tällä tavalla toimien se voi olla myös sellainen laki, joka sitten tilakohtaisesti turvaa viljelijöiden tulotason.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovainvaliokuntaan, jolle maa- ja metsätalousvaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

9) Ed. Kalliomäen ym. lakialoite n:o 13 kiinteistöverolaiksi

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Kalliomäki: Puhemies! Ilta alkaa olla sillä mallilla, että ei varmaan hirveästi ruutia

pitäisi tuhlata, mutta kun paikalla on muutama valppaan oloinen kansanedustaja ja asia sitä paitsi on hyvin tärkeä eli kiinteistövero, niin muutama sana siitä kaikesta huolimatta.

Asiahan on sillä tavalla, että me sosialidemokraatit olemme arvostelleet jyrkästikin hallituksen esitystä kiinteistöverolaiksi, siis tätä mökkiäisten raippaveroa ja keskustan tuplajättipottia — sanontoja, joita ainakin ministeri Pekkariin syvästi paheksui, hyppi suorastaan seinille, mutta joita käytämme sen tähden, että näin on asia.

On väitetty, että sosialidemokraattien esittämä arvostelu olisi epärehellistä sen tähden, että kuitenkin kannatamme kiinteistöveroa korvauksena eräille poistuville veromuodoille, jotka ovat epäoikeudenmukaisia kokonaisuutena ja myös erikseen. No, kyllä me pidämme perusteltuna veroa, jolla korvataan nykyinen kiinteistöjen verottamiseen liittyvä, äsken mainitsemani tilkutakki. Epärehellistä on käyttää tällaista merkittävää kiinteistöverohanketta tulonjaon vääristämiseen ja aikamoisen iltalypsyn välineenä, mutta epärehellistä ei ole epäoikeudenmukaisuuksien arvosteleminen. Sen tähden olemme käyttäneet kovaakin kieltä ja tulemme käyttämään.

Mutta koska olemme esittäneet arvostelua, on toki paikallaan esittää vaihtoehto ja se on nyt tässä esittelyssä. Ei siinä hengessä, että se olisi ainut ja oikea ehdotus, vaan sillä mielellä, että se olisi parempi pohja kuin hallituksen esitys eduskunnan lainvalmisteluun ja ehkä esimerkkinä hallituksen esityksen parantamiseksi, jota voidaan tietysti myös pohjana pitää, jos sitä voidaan merkittävästi korjata.

Meidän lakialoitteemme perustuu periaatteelle, jonka mukaan mitään kiinteistönomistajaryhmää ei saa asettaa toisia huonompaan taikka parempaan asemaan. Ei siis niin kuin hallituksen esitys, joka rapauttaa uuden veron pohjan jo alkuunsa jättämällä metsät ja pellot veron ulkopuolelle. Samalla se mahdollistaa kesämökkien verottamisen jopa kuusinkertaisena samassa kunnassa sijaitseviin muihin asuinrakennuksiin nähden. Nämä kaksi vääristymää lakialoitteemme pyrkii parhaalla mahdollisella tavalla korjaamaan. Lisäksi ehdotamme, että uusi vero otettaisiin käyttöön vasta vuoden 1994 alusta ja että vero määrättäisiin kaikille kiinteistöille mutta vain alle 20 markan suuruiset verot jätettäisiin perimättä.

Kiinteistövero liittyy luonnollisesti muihin veroihin, tulo- ja varallisuusveroihin. Tässä laajemmassa yhteydessä hallituksen esityksen vi-

noutuneisuus ja epäoikeudenmukainen tulonjakovaikutus tulevat vieläkin selkeämmin esille ja ovat hyvin varoittava esimerkki verotuksen kokonaisuudistuksen jatkolle:

Maatalousyrittäjät siis vapautetaan verosta metsien ja peltojen osalta. Lisäksi, kuten aivan oikein onkin, tuotantorakennuksiin kohdistuva vero olisi tuloverotuksessa vähennyskelpoinen. Jostakin kumman syystä hallituksen esityksen perusteluissa kuitenkin pidetään sisällä aikomusta laajentaa muutenkin laajoja verovapauksia nauttivien maatalousyrittäjien poisto-oikeuksia tuloverotuksessa. Tämä operaatio, joka ei ole luonteeltaan mikään kertahyvitys, tuottaa viljelijälle enemmän kuin asuinkiinteistöjen verottaminen vie. Tämän on itse asiassa ministeri Pekkariin tullut lipsauttaneeksi julkisuudessa, vaikka salissa hallituksen esitystä käsiteltäessä toista väitti. Jos hallituksen suunnitelmat menevät läpi, on tukiaisissa muutenkin kylpevä maatalous saamassa jälleen monesti mainitsemamme jättipotin palkansaajien ja eläkeläisten kustannuksella ja sitä paitsi kokoomuksen siunauksella.

Kokoomuskin tietysti saa hallituksen esityksen perusteella. Ei se nyt ihan niin heikosti hommaansa ole hoitanut. Kultahammasrannikon arvokiinteistöissä asuvien verotus kevenee merkittävästi, jopa tuhansilla markoilla vuodessa, jos oikein sopivan kokoinen lukaali on asutavana. Tämä tietenkin liittyy siihen, että asuntotulon verotuksesta luovutaan eikä tätä voida kompensoida kiinteistöveroa porrastamalla. Siksi varallisuusverotuksen yhteydessä olisikin huolehdittava siitä, että jättipottia ei suunnata myöskään Lehtisaaren ja Kuusisaaren suuntaan, vaikka kokoomuksella on siellä tietenkin maineenpalautusoperaatio käynnissä. Paavo Väyryselä pitäisi saada takaisin eduskuntavaaleissa menetetty melkoinen äänipotti noilla seuduilla.

On selvää, että jos maanviljelijöiden ja arvo-kiinteistöissä asuvien verotusta kevennetään, verotus kiristyy muiden kohdalla. Maksajiksi osoitetaan jälleen kerran palkansaajat, eläkeläiset, taajamissa asuvat, siis toisin kuin on monesti väitetty. Tällä kertaa se tapahtuu antamalla raippaa kesämökkiasukkaille ja nostamalla asumiskustannuksia vuokrakiinteistöissä hyvin huomattavalla tavalla.

Tästä ja monista muistakin seikoista johtuen ehdotamme, että eduskunta ottaisi käsittelyn pohjaksi sosialidemokraattien aloitteen mukaisen kiinteistöverolakiehdotuksen ja samalla ilmaisisi selkeästi, että tulo- ja varallisuusverotuksen yhteydessä ei tule sallia jättipottien tai muit-

ten vastaavien pottien syntymistä millekään eriliselle tulonsaajaryhmälle, olivat ne sitten maatalouden edustajia tai mitä tahansa väestöryhmiä.

Ed. N i k u l a : Arvoisa puhemies! Sosiaalidemokraattien aloitteessa on pari asiaa, joihin haluan kiinnittää huomiota, koska tavallaan aloite purjehtii tarpeettoman pitkälle hallituksen esityksen sisään. Ensinnäkin, mihin ed. Kalliomäki viittasi, on arvokiinteistöjen verotuksen huojentuminen. Se tietysti olisi voitu toteuttaa myös puuttumalla varallisuusveroprosenttiin tai katsomalla varallisuusverolakia eikä jättää sitä yleisen huomautuksen varaan aloitteen perusteissa.

Mutta varsinaisesti se, mikä minua hallituksen esityksessä ihmetyttää, mikä näyttää molemissakin tänään käsitteilyyn tulevissa aloitteissa jätetyn huomion ulkopuolelle, on se, että veroprosentit ovat hyvin monimutkaiset ja niitä on hyvin paljon. Minusta pitäisi kysyä, pitääkö kiinteistöverolla lainkaan olla minimiprosenttia. Voidaan ajatella, että jossakin tilanteessa voitaisiin ja olisi syytä mennä alle 0,20:n tai 0,10:n. Yhtä hyvin voidaan kysyä, minkä tähden kiinteistöverolle pitää olla yläraja, koska kunnallisverollakaan ei ole. Tämä tavallaan kunnallista itsehallintoa ja sen olennaista osaa eli kunnallista taloudenpitoa omituisella tavalla rajoittaa. Minusta lakiesityksen ja molempien aloitteiden jatkokäsittelyssä pitäisi erityisesti keskittyä siihen, mitä järkeä veroprosenttien erilaisissa rajoissa on.

Ed. K a l l i o m ä k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Toistan sen, minkä jo aikaisemmin sanoin, että meidän esityksemme ei ole sillä tavalla herransanaa, että se olisi todella pyritty hiomaan viimeiseen saakka, vaan että se mielestämme on hallituksen esitystä parempi pohja lainvalmisteluun eduskunnassa, mihin ed. Nikula myös viittasi. Minusta aivan hyvin voidaan ja pitää pohtia sitä, tarvitaanko esimerkiksi minimiprosenttia tai kattoprosenttia loppujen lopuksi. Asia voi olla ihan niin kuin ed. Nikula mainitsi, että vieläkin väljempi malli sopisi aivan hyvin kuntien käyttöön.

Ed. U k k o l a : Herra puhemies! Jos ed. Nikulan mainitsemaan vapaaseen käytäntöön mennään, se on toki, kuten hän sanoi, kunnallisen itsehallinnon mukaista. Mutta kunnassa tehtäviin päätöksiin eivät saa osallistua kesämökkiläiset, ja jos on aivan täysin avoin esimerkiksi

yläraja, voi olla, että kesämökeistä tulee sitten köyhän kunnan lypsylehmä. Samalla toki kunta raunioittaa oman taloutensa, jos kesämökkiläisiä on paljon.

Ihmettelen sitä, että ei ole ollenkaan otettu huomioon esimerkiksi sitä, että kiinteistövero tulee koskemaan sellaisiakin ihmisiä, jotka eivät voi päättää kunnan asioista. Miten heidän oikeutensa turvataan miten heidän mahdollisuutensa päättää turvataan? Pitäisikö puuttua vaalilakiin niin, että esimerkiksi kesämökkiläisellä olisi yhden kymmenesosan äänioikeus kunnallisvaaleissa, tai jollakin muulla tavalla varmistaa se, että kesämökkiläisten edustajat voisivat olla päättämässä asiasta?

Ed. V u o r e n s o l a : Arvoisa puhemies! Minun on aika vaikea yhtyä siihen, että kyseessä olisi jokin jättipotti maataloudelle, koska todellisuudessaan joka tapauksessa verorasitus maatalouden kohdalla sekä tuotantorakennusten että asuinrakennusten osalta selkeästi nousee ja tämä on lisärasite sitä kautta.

Veron ulottaminen metsään olisi mielestäni ollut kohtuutonta sen takia, että itse asiassahan metsässä on jo tietynlainen maan arvoon ja kiinteistön arvoon perustuva verotus nykyisen pinta-alaverotuksen muodossa.

Maatalousmaan ja peltomaan osalta katson taas asian niin, että se olisi selkeä lisäkustannuserä. En näe sitä kovin perusteltuna.

Huviloiden osalta, joihin myös viitattiin, kun itsekin huvilan omistaja olen, minulla on se käsitys, että omakin verotukseni veron jälkeen tulee laskemaan.

Se, mistä aikaisemmin on keskusteltu, on myös ns. mummonmökkit ja niiden kiinteistöverottaminen. Ilmeisesti sosiaalidemokraattien esityksen mukaan myös mummonmökkit tulisivat kaikki verotuksen piiriin. Hallituksen esitys on mielestäni tässä suhteessa ehdottomasti parempi.

Ed. K a l l i o m ä k i : Herra puhemies! Ed. Ukkolan povaus siitä, että kesämökkien osalta saattaa hallituksen esityksen seurauksena syntyä lypsylehmä lukuisillekin kunnille, pitää täsmälleen paikkansa. Selvityimme ryhmässämme ihan esimerkiksi vuoksi yhden tyypillisen, kauniin järven ympärillä sijaitsevan kesämökkikunnan tulot asuntotuloverotuksen kautta nykyisessä järjestelmässä ja vastaavasti, mitä hallituksen esitys antaisi kesämökkien verottamisen kautta parhaassa tapauksessa kunnalle. Tulos oli se, että asuntotuloverotuksen kautta kunta tienasi

56 000 markkaa, mökkiverotuksen kautta 4,5 miljoonaa.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! SMP:n eduskuntaryhmä ei suhtaudu kovin kielteisesti kiinteistöverokysymykseen muilta kuin eräiltä osilta, joiden johdosta meillä on ed. Mäkelän nimissä oleva rinnakkaislakiehdotus.

Ehdotuksemme on periaatteessa kokonaan toisenlainen kuin sosialidemokraattien lakialoite. Ensinnäkään emme katso maatalouteen kohdistuvaa verolainsäädäntöä tältä osin sellaiseksi, että siihen olisi puuttumista. Maatalouden verotus todennäköisesti lyhyelläkin aikavälillä tulevaisuudessa kaiken lisäksi tasaantuu.

Emme ole myöskään nähneet sitä, että mökki-verotukseen tulisi puuttua. Katsomme, että hyvin usein toisen kunnan alueella olevasta mökistä tulee maksaa veroa ja verorasitus tuskin tulee kohtuuttomaksi huvilakiinteistöjen osalta. Sen sijaan olemme kiinnittäneet huomiota mummon punaisiin mökkeihin ja lähteneet 9 a §:ssä siitä, että sellaiset henkilöt, joiden tulot ovat alle 4 800 markkaa kuukaudessa tai avioliitossa tai siihen verrattavassa suhteessa asuvien osalta yhteensä 6 800 markkaa, voisivat hakea vapautusta verosta. On väitetty, että verotus ei tulisi kovin kohtuuttomaksi mökeille, mutta on lähdeittävä siitä, että verotusarvoja tulevaisuudessa todennäköisesti merkittävästi korotetaan. Sen vuoksi erityisesti mummon punaisiin mökkeihin kannattaa kiinnittää huomiota, ja sen vuoksi olemme lakialoitteen tehneet.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

10) Ed. Mäkelän ym. lakialoite n:o 14 kiinteistö-verolaiksi

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi perjantain täysistuntoon

11) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 16 (HE 39)

12) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 17 (HE 48)

13) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 6 (HE 36)

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on ensi perjantaina kello 13. Kyselytunti on ensi torstaina kello 17.

Täysistunto lopetetaan kello 18.59.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen

